

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**21. YÜZYILDA MASAL: KLASİK MASAL VE ANTI-MASAL KİTAPLARININ
İÇERİK UNSURLARI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

Tuğçe KOCA
ORCID: 0000-0001-8240-3732

Danışman
Prof. Dr. Derya YILDIZ
ORCID: 0000-0002-1981-072X

Konya – 2023

ÖN SÖZ

Çalışmanın ilk kısmını “giriş” bölümü oluşturmaktadır. Bu bölümde; araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın ikinci kısmını alan yazın ve kavramsal çerçeve oluşturmaktadır. Kavramsal çerçeve kapsamında “klasik masal, masalların çocuk edebiyatındaki yeri, anti-masallarda postmodernizm ve üst kurmaca, masalların yeniden yazımı: anti-masalların 21. yüzyıldaki yeri ve çocuk edebiyatında içerik unsurları” başlıkları açıklanmıştır. İlgili araştırmalar başlığı altında yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen benzer çalışmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde “araştırmanın yöntemi” açıklanmıştır. Bu kapsamda “araştırmanın modeli, çalışma materyalleri, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve geçerlik ve güvenirlik” başlıklarına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Çalışma kapsamında seçilen klasik masal ve anti-masal kitapları ayrı ayrı incelenerek içerik unsurları bakımından incelenmiştir. Daha sonra iki masal türü arasında karşılaştırmaya gidilmiştir.

Araştırmanın son bölümünde, bulgulardan hareketle sonuç ve öneriler yazılmıştır. Araştırma sonuçları ile bu konuda yapılan diğer çalışmaların sonuçları karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Bu süreçte ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve birikimiyle yolumu aydınlatan, azmine hayran olduğum ve birlikte çalışmaktan son derece mutluluk duyduğum değerli danışmanım Prof. Dr. Derya YILDIZ’a çok teşekkür ederim. Konuya farklı bir yönden bakmamı sağlayan, bilgi ve birikimini esirgemeyen Doç. Dr. Murat TURNA hocama teşekkürü borç bilirim. Aldığım tüm kararlarda beni destekleyen, eğitim hayatım boyunca arkamda olan aileme ve motivasyonumu her daim yüksek tutan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tuğçe KOCA

Kasım 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
KISALTMALAR.....	viii
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Klasik Masal	7
2.2. Masalların Çocuk Edebiyatındaki Yeri	9
2.3. Anti-Masalarda Postmodernizm ve Üst Kurmaca	11
2.4. Masalların Yeniden Yazımı: Anti-Masalların 21. Yüzyıldaki Yeri.....	15
2.5. Çocuk Edebiyatında İçerik Unsurları.....	21
2.6. İlgili Araştırmalar.....	23
2.6.1. Tezler	23
2.6.2. Makale ve Bildiriler.....	25
2.6.3. Kitaplar	26
3. YÖNTEM.....	29
3.1. Araştırmanın Modeli.....	29
3.2. Çalışma Materyalleri.....	29
3.2.1. Grimm Masalları	29
3.2.2. Vejetaryen Külkedisi	30
3.2.3. Prensesler Uslu Durmaz	30
3.2.4. Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız	30
3.2.5. Ötekileştirmeyen Masallar	30
3.3. Verilerin Toplanması.....	31
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	31
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	31
4. BULGULAR	33
4.1. Külkedisi-Vejetaryen Külkedisi	33
4.1.1. Konu	33

4.1.2. Dil ve Anlatım.....	37
4.1.3. Kahramanlar.....	38
4.1.4. İletiler.....	40
4.1.5. Resimler.....	45
4.1.6. Külkedisi Masalı ile Vejetaryen Külkedisi Anti-Masalının Karşılaştırılması	47
4.2. Rapunzel-Prensesler Uslu Durmaz	47
4.2.1. Konu	47
4.2.2. Dil ve Anlatım.....	49
4.2.3. Kahramanlar.....	50
4.2.4. İletiler.....	52
4.2.5. Resimler.....	54
4.2.6. Rapunzel ve Prensesler Uslu Durmaz Anti-Masalının Karşılaştırılması	55
4.3. Kırmızı Başlıklı Kız-Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız	56
4.3.1. Konu	56
4.3.2. Dil ve Anlatım.....	60
4.3.3. Kahramanlar.....	62
4.3.4. İletiler.....	65
4.3.5. Resimler.....	68
4.3.6. Kırmızı Başlıklı Kız Masalı ve Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız Anti-Masalının Karşılaştırılması	69
4.4. Pamuk Prenses-Ötekileştirmeyen Masallar	70
4.4.1. Konu	70
4.4.2. Dil ve Anlatım.....	74
4.4.3. Kahramanlar.....	74
4.4.4. İletiler.....	77
4.4.5. Resimler.....	81
4.4.6. Pamuk Prenses-Ötekileştirmeyen Masallar Karşılaştırılması.....	82
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	84
5.1. Tartışma	84
5.2. Sonuç	90
5.3. Öneriler.....	91
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	98
1. Vejetaryen Külkedisi.....	98
2. Prensesler Uslu Durmaz	99
3. Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız	100
4. Ötekileştirmeyen Masallar	101

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

21. Yüzyılda Masal: Klasik Masal ve Anti-Masal Kitaplarının İçerik Unsurları Bakımından Karşılaştırılması başlıklı tez çalışmamın toplam **101** sayfalık kısmına ilişkin, 13/11/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%11** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

13/11/2023

Tuğçe KOCA

Prof. Dr. Derya YILDIZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

13/11/2023

Tuğçe KOCA

KISALTMALAR

Çev.: Çeviren

s.: sayfa

vb.: ve benzeri

akt.: aktaran

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

21. YÜZYILDA MASAL: KLASİK MASAL VE ANTI-MASAL KİTAPLARININ İÇERİK UNSURLARI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Tuğçe KOCA

Çocukluk dönemi kişinin rollerini edindiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun maruz kaldığı her türlü dış uyaran toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu rollerin inşa sürecinde en önemli uyarılardan biri masallardır. Erken çocukluk döneminde okunan masallar aracılığıyla toplumsal cinsiyet rolleri ve buna bağlı olarak cinsiyetler arasındaki eşitsizlikler benimsenebilir. Çocuk masallar aracılığıyla hangi rolü benimsemesi gerektiğini, bu rollerin dışına çıkarsa cezalandırılacağını öğrenir. Klasik masallarda kadın karakterler güzel, iyi kalpli ve pasif rol modeller olarak sunulurken erkek karakterler cesur, kurtarıcı ve lider kişiler olarak tasvir edilir. Bu betimlemeler cinsiyet rolleri bakımından eşit değildir. Ayrıca klasik masallar birçok şiddet ögesini de barındırmaktadır. Çocuklar hayata ilişkin fikirlerini erken çocukluk döneminde geliştirmeye başlarlar. Masalların yaratabileceği olumsuz etkinin farkında olan bazı yazarlar, klasik masalları yapıbozumuna uğratarak yeniden kaleme alır. Yeniden kaleme alınan masallar anti-masal olarak literatürde yerini edininir. Anti; karşı, zıt anlamlarına gelirken anti-masal kavramıyla klasik masallar altüst edilerek özellikle toplumsal cinsiyet rolleri üzerine odaklanıp yeniden biçimlendirilmesi amaçlanır. Postmodern dönemde ortaya çıkan anti-masallar bu dönemin özelliklerini taşımaktadır. Anti-masallar klasik masalların aksine cinsiyetler arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmayı amaçlar. Anti-masallar yeni bir masal türü olduğu için bu alanda yapılan araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışma kapsamında Grimm Masallarına ait olan “Külkedisi, Rapunzel, Kırmızı Başlıklı Kız ve Pamuk Prenses” masalları ile bunların anti-masal olarak yeniden yazımları “Vejetaryen Külkedisi, Prensesler Uslu Durmaz, Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız ve Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)” içerik unsurları bakımından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yapılırken içerik unsurlarından konu, kahramanlar, dil ve anlatım, iletiler ve resimlendirme özellikleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ve tarama modelinin kullanıldığı çalışmanın sonuçları, içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde anti-masallarda kahramanların özelliklerinin ve olay örgüsünün tam bir yapıbozumuna uğratıldığı tespit edilmiştir. Kadın karakterlerin klasik masalların aksine akıllı, güçlü ve aktif bireyler olarak tasvir edildiği görülmüştür. Klasik masallarda yer alan “iyiler hep iyi, kötüler ise hep kötüdür” anlayışı terk edilerek bu anti-masallarda karakterler çok yönlü olarak yapılandırılmıştır. Buna ek olarak yeni bir tür olan anti-masalların bazı eksiklikleri görülmüştür ve yapılacak özgün çalışmalarla bu eksikliklerin giderilebileceği düşünülmüştür. Anti-masal kitaplarının çeviri yoluyla edebiyatımıza girmiş olması bazı çeviri ve imla hatalarını beraberinde getirdiği görülmüştür. Ülkemizde yazılan anti-masal kitaplarının ve bu alanda yapılan çalışmaların oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Çocukları anti-masal türüyle tanıştırmak adına ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu konuda bilgilendirilmesinin önemli olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Masal, anti-masal, çocuk edebiyatı, içerik unsurları

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

FAIRY TALE IN THE 21ST CENTURY: COMPARISON OF CLASSICAL FAIRY TALES AND ANTI-FAIRY TALES IN TERMS OF CONTENT **Tuğçe KOCA**

Childhood is a critical period in which a person acquires their roles. In this period, all kinds of external stimuli that the child is exposed to have an important place in the learning of gender roles. One of the most important stimuli in the construction process of these roles is fairy tales. Through fairy tales read in early childhood, gender roles and inequalities between genders can be adopted. Through fairy tales, children learn which role they should adopt and that they will be punished if they step out of these roles. In classical fairy tales, female characters are presented as beautiful, kind-hearted, and passive role models, while male characters are portrayed as brave, saviors and leaders. These depictions are unequal in terms of gender roles. In addition, classical fairy tales contain many elements of violence. Children begin to develop their ideas about life in early childhood. Some writers, aware of the negative impact that fairy tales can have, deconstruct and rewrite classic fairy tales. The rewritten fairy tales take their place in the literature as anti-fairy tales. While "anti" means against, opposite, with the concept of anti-fairy tales, classical fairy tales are turned upside down, especially focusing on gender roles and aiming to reshape them. Anti-fairy tales emerging in the postmodern period bear the characteristics of this period. Unlike classical tales, anti-fairy tales aim to eliminate the inequality between genders. Since anti-fairy tales are a new type of fairy tale, research in this field is quite limited. Within the scope of this study, the fairy tales "Cinderella, Rapunzel, Little Red Riding Hood, and Snow White" belonging to the Grimm Fairy Tales and their rewrites as anti-fairy tales "Vegetarian Cinderella, Princesses Don't Behave, Another Little Red Riding Hood and Fairy Tales Without Othering (Snow White)" were compared in terms of content elements. While making the comparison, content elements such as subject, heroes, language and expression, messages, and illustrations were analyzed. The results of the study, in which document analysis and survey model, one of the qualitative research methods, were analyzed by content analysis. When the results were analyzed, it was determined that the characteristics of the heroes and the plot were completely deconstructed in anti-fairy tales. Contrary to classical fairy tales, female characters are depicted as intelligent, strong, and active individuals. The understanding of "the good are always good and the bad are always bad" in classical fairy tales was abandoned and the characters in these anti-fairy tales were structured in a multifaceted way. In addition, some deficiencies in anti-fairy tales, which are a new genre, have been observed and it is thought that these deficiencies can be overcome with original studies. The fact that anti-fable books have entered our literature through translation has been seen to bring some translation and spelling mistakes. It has been determined that the number of anti-fairy tale books written in our country and the studies conducted in this field are quite low. It is thought that it is important to inform parents and educators about this issue in order to introduce children to the anti-fairy tales.

Keywords: Fairy tale, anti-fairy tale, children's literature, content elements

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Masallar genellikle eğitici ve eğlendirici amaçlarla anlatılan kısa anlatılar olarak bilinir. Hayali ve fantastik unsurlarla bezeli olan masallar, çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine katkıda bulunur. Masallar, çocuk edebiyatının önemli bir türü olmakla beraber çocukların küçük yaşta tanıştıkları anlatılar olması yönüyle de oldukça önemlidir.

Çocuk edebiyatı aracılığıyla nesiller arasındaki kültür aktarımı sağlanır. Büyükler küçüklere masal anlatıp ninniler söyleyerek farkında olmadan kendinden önceki nesillerin gelenek ve göreneklerini aktarır. Dinleyen nesiller de anlatılanları benimseyerek kendinden sonraki nesillere kültür aktarımını gerçekleştirir (Arıcı, 2018). Masallar, kendinden önceki dönemlere ait ahlaki değerleri ve kültürel kodları bünyesinde barındırır. Bu sebeple edebî eserin içeriği, konusu, kahramanların özellikleri ve vermek istediği mesajlar oldukça önemlidir.

Ülkemizde ve dünyada kabul gören, yıllardır okutulmakta olan evrensel masallar mevcuttur. Bu masallar arasında Alman kardeşler tarafından derlenen Grimm Masalları önemli bir yere sahiptir. Klasik masallar olarak da isimlendirilen bu masallar üzerine çalışma yapan Güneş (2006), masalların çocuklar için uygun olmayan şiddet öğeleri barındırdığını ve kadın erkek eşitsizliğine dayanan mesajlar içerdiğini belirtmiştir.

İyilerin kazanıp kötülerin kaybettiği masal dünyasında kahramanların sahip olduğu kalıplaşmış özellikler mevcuttur. Özellikle kadın karakterlerin iki ayrı zıt kutupta yer aldığı görülür. İki tip kadın figürü vardır: İyi huylu, güzel, mazlum karakterin karşısında kötü kalpli büyücü veya cadılar yer alır. İçöz'e (2008: 105) göre cadılar, ataerkil tek tanrılı dinlerin etkisiyle başkaldıran kadınların temsilidir. Bu yüzden masaldaki cadıların her biri kötüdür ve masalın sonunda cezalandırılırlar. Böylelikle cadıların diğer kadınlar tarafından örnek alınmaması gerektiği mesajı verilir. Düzene başkaldıran cadılar masalın sonunda kötü son ve yalnızlığa mahkûm edilirken ataerkil düzeni benimseyen güzel ve pasif kadınlar prenslerine kavuşarak mutlu sona erişirler.

Cadı kavramı masallarda zaman içinde ortaya çıkmış bir kavramdır. Anaerkil bir dönemde ortaya çıkan masallardaki kadınlar tanrıça özelliklerine sahipken, masalların erkek

egemen bir toplumda yazıya geçirilmesiyle boyut değiştirmiş, tanrıçalıktan geriye sadece korku ve nefret yayan cadılık kavramı kalmıştır. Ayrıca Grimm Masallarında cadı kavramının oluşmasında Orta Çağ'ın ideal kadın tipine uymayan kadınların etkisi büyüktür; çünkü onlar da cadılar gibi dünyayı sorgular ve anlamaya çalışırlar. Oysa ideal bir kadın sorgulayıp anlamak yerine var olanı kabul etmelidir (Demirer Şahin, 2014: 57).

Masallardaki erkek karakterlerin en önemli temsili prenslerdir. Yakışıklı, cesur ve kurtarıcı olmalarıyla ön plana çıkan erkek karakterin kadınlar üzerinde söz sahibi olduğu görülmektedir. Öyle ki kadınların düşüncelerine pek yer verilmeyen masalarda karar mekanizması erkeklerdir. Değirmenci'ye (2020) göre erkek kurtarıcı rolünde değilse, çoğunlukla masalda varlığı bilinen ancak kendisinden söz edilmeyen karakter olarak sunulmaktadır. Bu karakterler prene göre daha pasif olmakla birlikte genellikle baba rolündedir. Külkedisi ve Rapunzel masallarında baba vardır fakat aktif bir rolde değildir.

Çocuklara okutulan metinler; onları iyiye, doğruya yönlendirmelidir. Bu sebeple metinler şiddet öğelerinden arındırılmış olmalı, vermek istediği mesajlar bağlamında ayrıştırıcı değil bütünleştirici bir işleve sahip olmalıdır. Mevcut masalarda yer alan şiddet öğeleri, cinsiyet bakımından ayrıştırıcı söylemler ve mantık dışı olaylar, bu masalların tekrar yazılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Klasik masalarda özellikle karakterler üzerinden verilen mesajların toplumsal cinsiyet rolleri bakımından uygun olmadığını düşünen bazı yazarlar, bu masalları yapıbozumuna uğratarak yeniden kaleme alırlar. Böylelikle literatüre anti-masal ya da diğer adıyla karşı-masal kavramı girer. Anti, kelime anlamı olarak karşı, zıt anlamlarına gelmektedir. Sezer'e (2020) göre anti-masal kavramı klasik masalların altüst edilerek özellikle toplumsal cinsiyet rolleri üzerine odaklanarak yeniden biçimlendirilmesidir.

Anti-masallar toplumsal cinsiyet rollerini eleştirerek klasik masalarda ötekileştirilen karakterlere söz hakkı verir ve onları farklı bir perspektiften incelememize olanak sağlar. Özellikle kadın karakterlerin dönüşümünü sağlayan anti-masallar bu karakterleri günümüz dünyasına uyarlar.

Tunç (2021), anti-masal hareketinin Türkiye'de 2000'li yıllardan sonra yaygınlaştığını ve bu eserlerin edebiyatımıza çeviri yoluyla girdiğini ifade eder. Çeviri yoluyla edebiyatımıza giren anti-masal kitapları oldukça sınırlı olmakla beraber ülkemizde yazılan anti-masallar da

oldukça azdır. Son zamanlarda anti-masallar üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur fakat yeterli değildir. Yeni yapılacak çalışmalarla bu alan desteklenmelidir.

Yaşadığımız çağın gereklerine uygun olarak daha eşitlikçi bir toplum inşa etmek elzem hâle gelmiştir. Bu sebeple bazı kalıplaşmış yargıların önüne geçmek ve bunları yıkmak gerekmektedir. Anti-masallar bunu yapmayı amaçlar. Klasik masalların yeniden yazımı olmalarına rağmen aralarında birçok farklılık vardır. Bu farklılıkların başında kahramanların özellikleri ve iletiler gelmektedir. Anti-masallarda kadın karakterler; güçlü, cesur, aktif ve bağımsızdır. Bu yönüyle klasik masallardaki erkeklerin yerini aldıkları söylenebilir. Erkek karakterler ise yeni yazılan anti-masallarda birkaç istisnası bulunmakla birlikte pasif ve çok da akıllı olmayan kimselerdir. Erkeklere atfedilen özelliklerin toplumsal cinsiyet rollerine uygun olmadığını düşünen Rowe (1979), hem kadınlar hem de erkekler için yaşanabilir bir dünya sunulması gerektiğini savunur.

Anti-masalların ortaya çıkış nedenleri ve bu masalların neyi amaçladıkları incelenmelidir. Masalların özellikle çocuk kitleyi hedeflediği düşünüldüğünde bu incelemenin titizlikle yapılması önemlidir. Bu sebeple klasik masallar ile anti-masalların benzerlik ve farklılıklarının ortaya konulması anti-masalların anlaşılabilirliği noktasında yol gösterici olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Masallar yazıldıkları dönemin kültürel yapısını günümüze taşıyan sözlü ve yazılı bir gelenektir. Yıllardır geçerliliğini koruyan klasik masalların, vermek istediği mesajlar bağlamında masum olmadığı birçok araştırmacı tarafından ortaya koyulmuştur (Bettelheim, 2021; Sezer, 2020; Zipes, 2018). Postmodernizmin bir getirisi olarak klasik masallar özellikle feminist yazarlar tarafından yeniden kaleme alınmıştır. Anti-masalların çıkış noktası klasik masallar olmasına rağmen aralarında birçok farklılık vardır. Bu araştırmayla birlikte anti-masal kavramına açıklık getirilerek klasik masallar ve anti-masallar arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu araştırma kapsamında Grimm Masallarına ait olan “Külkedisi”, “Rapunzel”, “Kırmızı Başlıklı Kız” ve “Pamuk Prenses” masalları ile anti-masal örneği olarak seçilen “Vejetaryen Külkedisi”, “Prensesler Uslu Durmaz”, “Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız” ve “Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)” kitapları içerik unsurları bakımından

karşılaştırılmıştır. İnceleme yapılırken içerik unsurlarından konu, kahramanlar, dil ve anlatım, iletiler ve resimlendirme özellikleri üzerinde durulmuştur.

1.3. Araştırmanın Önemi

Masallar; içinde barındırdığı iletiler ve karakterlerin cinsiyet rolleri bakımından kaleme alındığı dönemin, milletin kültürel yapısını taşır. Masallar yapısı itibariyle anaerkil bir yapıya sahipken erkekler tarafından yazıya geçirilmesiyle ataerkil bir düzenin taşıyıcısı durumuna gelmiştir (Zipes, 2018). Bu sebeple masallar aracılığıyla geçmiş kuşakların gelenek görenekleri, değerleri ve kültürü günümüzde de varlığını sürdürmeye devam eder. Masallar; iyilik, doğruluk, yardımseverlik gibi değerleri günümüze taşıdığı gibi ataerkil söylemi de beraberinde getirir. Bu yönleriyle bakıldığında masalların olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu söylenebilir.

Masallar ataerkil sistemi savunarak toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadınları ayrıştırıcı ifadeler barındırır. Diğer yandan masallarda yer alan şiddet unsurları oldukça fazladır. Masalların vermek istediği iletilerin ve özellikle çocuğa görelilik ilkesini ihlal eden şiddet öğelerinin incelendiği çalışmalar alan yazında mevcuttur (Güneş, 2006; Değirmenci, 2020; Yorulmaz ve Korkmaz, 2021).

Masal, kültürel kodların aktarımını ve yeniden üretimini sağlayan unsurlardan biridir. Masalların vermek istediği iletilerin bilinçaltını şekillendirdiğini öne süren yazarlar, hedef kitleye verilmeye çalışılan fikirleri değiştirmek için masalları yeniden kaleme alır (Baykal, 2012).

Günümüzde masallar ile ilgili çalışmalar ileri bir boyuta taşınarak klasik masalların yeniden kaleme alınması ile sonuçlanır. Yeniden kaleme alınan modern masal kitapları çağdaş dünyaya uygun olarak yeniden yorumlanır. Anti-masal olarak isimlendirilen bu masal kitapları adından da anlaşılacağı üzere geleneksel masalların birçok özelliğini ve kalıplaşmış değer yargılarını yıkmayı amaçlamaktadır. Yeniden kaleme alınan masallar aracılığıyla çocuklara daha eşit bir dünya sunulmaya çalışılır. Bu dünya yapılandırılırken kadın ve erkeklere dayatılan toplumsal cinsiyet rolleri yıkılarak yapıbozumuna uğrattılır. Özellikle kadınlara dayatılan güzellik algısı hem yazılı hem de görsel unsurlar aracılığıyla yıkılır.

Anti-masal kitapları edebiyatımıza çeviri yoluyla girmiştir ve henüz gelişim aşamasındadır. Önemli bir amacı olan anti-masalların edebiyatımıza tanıtılması ve bu

doğrultuda oluşturulacak yeni masalların üretilmesi oldukça önemlidir. Yeni bir tür olması sebebiyle üzerine yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Anti-masallar da klasik masallar gibi özellikle çocuk kitleyi hedefleyen eserlerdir. Bu sebeple anti-masalların eleştirel bir süzgeçten geçirilerek olumlu ve olumsuz yönlerinin bir arada ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmayla birlikte anti-masal kavramına detaylıca değinilmiş ve anti-masal ve klasik masal kitapları içerik unsurları bakımından karşılaştırılarak iki masal türü arasındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir.

Anti-masal kavramının doğrudan yer aldığı çalışmalar alan yazında mevcuttur fakat klasik masallar ve anti-masalların içerik unsurları bakımından karşılaştırıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmayla birlikte anti-masal kavramı açıklanarak iki tür arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Yapılan araştırmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara fayda sağlaması amaçlanmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada Grimm Masallarına ait olan “Külkedisi”, “Rapunzel”, “Kırmızı Başlıklı Kız” ve “Pamuk Prenses” masalları ve anti-masal örneği olarak seçilen Nunila Lopez’e ait olan “Vejetaryen Külkedisi”, Anna Kemp ve Sara Ogilvie tarafından yazılan “Prensesler Uslu Durmaz”, Juan Scaliter tarafından kaleme alınan “Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız” ve James Finn Garner tarafından yazılan “Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)” çeviri kitapları kullanılmıştır. Araştırma bu kitaplar ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Masal: Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî türdür (TDK, 1995).

Anti-masal: Anti, kelime anlamı olarak karşı, zıt anlamlarına gelmektedir. Sezer’e (2020) göre anti-masal kavramı klasik masalların altüst edilerek özellikle toplumsal cinsiyet rolleri üzerine odaklanarak yeniden biçimlendirilmesidir.

Toplumsal Cinsiyet: Bu kavramla birlikte kadın ve erkeğe toplum tarafından yüklenen rol ve görevler ifade edilmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013). Kadınlar; kırılğan, duygusal, zayıf bireyler olarak görülür. Erkekler ise güçlü, cesur ve mantıklı bireyler olarak görülmektedir.

Doküman İncelemesi: Yazılı ve görsel materyallerin ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenmesini amaçlayan nitel araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çocuk Edebiyatı: Çocuk edebiyatı, çocukların düşünsel ve duygusal dünyasına uygun olarak tasarlanan; çocuğun algılamalarını, ilgi alanlarını, dikkatini ve hayal gücünü temel alan bir türdür. Bu tür, dil, düşünce yapısı ve karakterler açısından çocukların anlayabileceği şekilde oluşturulur (Şirin, 2007).

BÖLÜM 2

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Klasik Masal

Masal; bilinmeyen bir zamanda, olağanüstü kahramanların başına gelen gerçek dışı olayların yer aldığı, nesiller boyunca süregelen kısa anlatılar olarak açıklanabilir. Öncelikle sözlü anlatılar olarak ortaya çıkan masal, yazıya geçirilmesiyle beraber günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Masallar aracılığıyla bir topluma ait kültürel miras kuşaktan kuşağa aktarılır.

Farklı kaynaklara göre “masal” kavramı şu şekilde tanımlanmıştır: TDK’ye (2023) göre masal, “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak açıklanmıştır. Kelimenin kökeni incelendiğinde “Dilimize ‘masal’ olarak geçen ve Arapça bir sözcük olan ‘mesel’ in İngilizcesi ‘fabl’, Fransızcası ‘conte’, Almancası ise ‘märchen’ dir” (Helimoğlu, 2009:13). Boratav’a (2007) göre masal nesirle söylenen, inanışlardan ve törelerden bağımsız, gerçekle ilgisi olmamakla birlikte inandırıcılık iddiası bulunmayan, tamamen hayal ürünü bir türdür. Bu tanımda masal kavramı inandırıcılık iddiası olmayan bir tür olarak ele alınırken Sakaoğlu’na (2012) göre masal, kahraman kadrosu hayvanlar ve tabiatüstü varlıklardan oluşan, olayların masal ülkesinde cereyan ettiği, hayal mahsulü olmasına rağmen dinleyenleri inandırabilen bir anlatım türüdür.

Şirin (2000), masalların en saf ve içten duyguları taşıyan tür olduğunu ifade eder. Masallar, çocuğu eğlendirip eğitirken aynı zamanda estetik duygularını geliştirir. Çocuk, masal dünyasında kendi benliğini bulur, masalı içselleştirir. Masalı adeta yaşar, masaldaki kahramanlara içten bir yakınlık hisseder.

Masallar bireyin bazı yönlerini ve iç dünyasını yansıtan sihirli bir aynadır (Bettelheim, 2021). Çocukların dil becerilerini ve hayal gücünü geliştiren masallar, aynı zamanda eleştirel düşünme becerisi kazandıran önemli bir türdür. Masallar aracılığıyla büyü bir dünyanın kapıları aralanır. İmkânsız diye bir şeyin olmadığı bu büyü dünyası, yazarına sonsuz bir güç verir. Özellikle zaman, mekân gibi kavramların belirsiz olması bu gücü perçinler.

Masalların kültürlerarası iletişimdeki vazgeçilmez rolü göz ardı edilemez. Masallar, içinde buldukları toplumun kültürel özünü taşırlar. Bir masal metni incelendiğinde, içinde

bulunduğu toplumun dünya görüşü, gelenekleri, değerleri ve sosyal ilişkileri gibi unsurlar açıkça gözlemlenebilir (Gedik, 2020).

Araştırma kapsamında Grimm Masallarına ait klasik peri masalları incelenmiştir. Bu sebeple peri masalı kavramını ve çocuklar üzerindeki etkilerini açıklamak yerinde olacaktır. Peri masalı, doğaüstü varlıkların etkisinin yoğun olarak hissedildiği masal türünün bir alt kategorisini ifade eder.

Peri masallarının ülkesi geniş, derin ve yüksektir ve pek çok Őeyle doludur. Masal diyarında her türden hayvan ve kuş; kıyısız denizler ve sayısız yıldız, büyülü güzellik ve her zaman var olan tehlike; her ikisi de kılıç kadar keskin olan neşe veya keder bulunur. (Tolkien, 1999).

Peri masallarının binlerce yıl önce sözlü kültürde tam olarak ne zaman ortaya çıktıkları bilmemekle beraber bunların temel insan deneyimlerinden hareketle mecazi anlamlar taşıyan hikayeler olduklarını, küçük kabileler Şeklinde yaşayan insanların ortak bağlarını güçlendiren çok önemli bilgiler içerdikleri bilinmektedir. Neredeyse tüm peri masallarında bir arayış söz konusudur. Bu nedenle ister sözlü ister yazılı ya da film Şeklinde olsun; masalarda her zaman karakterlerin kendilerini ve çevrelerini dönüştürmesini sağlayacak, dünyayı huzurlu ve mutlu yaşamaya daha uygun bir yere dönüştürecek sihirli aletleri, sıra dışı teknolojileri ya da faydalı insanları veya hayvanları bulmak için verilen mücadeleye odaklanılmıştır. Peri masalları bir çatışma ile başlar; çünkü hepimiz yaşamlarımıza çatışmayla başlarız (Zipes, 2018: 9-11).

Bettelheim'e (2019: 10) göre peri masalları yüzyıllar boyunca açık ve örtük anlamları aynı anda iletmişlerdir. Bir ocuğun eğitimsiz zihninden, bir yetişkinin karmaşık zihnine ulaşabilecek kadar iletişim kurarak kişiliğin tüm seviyelerine hitap edebilecek konuma gelmişlerdir.

De la Rochère'e (2018) göre hayali unsurlar barındıran, gerçek hayattan uzak olarak görülen peri masalları kısa ve basit anlatılardır. Peri masalları, genellikle iyilerin kötülere karşı zafer kazandığı, masal içinde bozulan düzenin sonunda yeniden sağlandığı ve kahramanların "sonsuz dek mutlu" yaşadığı safça iyimser, teselli edici bir kurguya sahiptir.

Bettelheim'e (2019) göre masallar hem bilincimize hem bilinç dışımıza hitap eden bir türdür. Sarı ve Ercan (2008), masalın bir tür bilinç ürünü olduğu ifade eder. Başka bir ifadeyle kolektif bilinçten, bir milletin anonim bilincinden türediği için tuhaf bilinçdışı veriler içerir.

Kolektif bilincin ürünü olan bu masalarda şifrelenmiş, örtük anlamlar okumalara açıktır ve yeni okumalarla, farklı disiplinlerin yardımıyla bu bilinç unsurlarının psikanalitik değerlendirmeleri yapılabilir.

Peri masallarının önemli kaynaklarından bir tanesi de Jacob ve Wilhelm kardeşler tarafından derlenen Grimm Masallarıdır. Bu çalışmada da Grimm Masalları incelenmiştir. Bu sebeple masalların kim tarafından, ne zaman ve nasıl derlendiğine kısaca değinilmiştir.

Frankfurt'taki Hanau'da bir yıl arayla doğan Jacob (1785) ve Wilhelm (1786), altı çocuklu Grimm ailesinin üyeleri olarak dünyaya gelir. Babaları avukat olan Grimm Kardeşler, babalarının ani ölümünün ardından önce teyzelerinin yanına gönderilir ancak çeşitli sorunlar nedeniyle başka bir ailenin yanına yerleştirilirler. Jacob Marburg Üniversitesi'nde hukuk okurken Wilhelm bir yıl sonra aynı üniversitenin edebiyat bölümüne kaydolar. Annelerinin ölümünden (1805) sonra bu iki kardeş bilimsel çalışmalar yürütmeye başlarlar.

Grimm Kardeşler, sözlü gelenekteki folklor malzemelerini kaybolmaktan kurtarmayı amaçlar. Bu amaca ulaşmak için köy köy, kasaba kasaba dolaşarak masalları topladılar ve derlediler. Bugün tüm dünyada Grimm Kardeşler olarak bilinen Jacob Ludwig Grimm ve Wilhelm Carl Grimm, ünlerini hiç kuşkusuz ilk cildini 1812'de yayımladıkları "Kinder- und Hausmärchen (Çocuk ve Ev Masalları)" adlı eserlerindeki çağları, coğrafi sınırları aşan ve zamanın derinliklerine ulaşan masallara borçludurlar (Danacı, 2010: 12-13).

1810 tarihli özgün el yazmasında toplam elli bir masal vardı. Bazıları 1812'de kitap basılırken çıkarıldılar ve kitaba dahil olanlar Grimm Kardeşler tarafından orta sınıfın beğenisini karşılayacak şekilde büyük ölçüde değiştirilerek biçimlendirildiler. Toplumsal ve estetik nedenlerle bu değiştirme 1857'ye dek devam etti. Kendi yaşam sürelerince kitapları yedi kez basıldı ve düzenli olarak genişletilerek revize edildi. Revizyonları çoğu iki kardeşin daha tutucu olanı, yani Wilhelm Grimm tarafından gerçekleştirildi (Zipes, 2018). Wilhelm hemen hemen elli yıldır masallara yeniden şekil veriyor, çok iyi bilinen masalları şairaneleştiriyor ve süslüyordu. Hepsinden önemlisi, masalların cinsel vurgularını sansürlüyor ama vahşet gösterimlerini bırakıyordu. Nihayetinde Grimm Kardeşler bütün dünyaya yayılan unutulmaz masalları yaratmış oldular (Warner, 2019).

2.2. Masalların Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Masal kavramı incelendiğinde bu türün en çok yer edindiği alan olarak çocuk edebiyatı ön plana çıkmaktadır. Çocuk edebiyatını tanımlamadan önce edebiyat terimini açıklamak

yerinde olacaktır. Genel anlamda edebiyat, “olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla estetik bir şekilde ifade etme sanatı” (TDK, 2023) olarak tanımlanır. Eğitimde edebiyat; hoşça vakit geçirilmesini sağlayan, eğlendirici bir özellik taşıırken kitaplar vasıtasıyla çocukların hayatı öğrenmesine, keşfetmesine, kendini tanımasına olanak verir (Kantarcıoğlu, 1991).

Çocukların ve çocukluğun ayrı bir dönemde yer alması gerektiği fark edilerek çocuk edebiyatı XVII. yüzyılda genel edebiyattan ayrılarak bağımsız bir edebiyat türü olarak ortaya çıkar. Çocuk edebiyatında yer alan eserler onları eğlendirmek veya eğitmek için görsellerle desteklenmiş bir bütündür. Şirin’e (2000) göre çocuk edebiyatı; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal güçlerine, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmayı amaçlayan çocuksu bir edebiyattır. Oğuzkan (2013) ise çocuk edebiyatı kavramını “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” olarak tanımlamıştır.

Sever'e (2008) göre çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden ergenlik dönemine kadar olan yaşam evresinde, çocukların duygusal ve düşünsel dünyalarını, dil gelişimlerine ve anlama seviyelerine uygun olarak sanatsal nitelik taşıyan dilsel ve görsel ifadelerle zenginleştiren, aynı zamanda onların beğeni seviyelerini artıran eserlerin genel adıdır.

Masallar yoluyla çocuk kendi hayal dünyası ile masal kitabında anlatılan dünyayı birlikte yaşama imkânı bulur. Başka bir deyişle çocuk, masallar yardımıyla hayalden gerçeğe geçerek gerçekliği, kendi hayal dünyası ile karşılaştırarak somutlaştırır. (Yalçın ve Aytaç, 2016). Bu tanımla birlikte çocuk edebiyatının önemli bir türü olan masalların, çocukların hayal gücünü geliştiren önemli bir tür olduğu anlaşılmaktadır.

Şirin (2000), masalların çocuklar üzerindeki etkisini anlatırken şu ifadeleri kullanır: “Çocukluk çağında dinlenen veya okunan peri masalları insan ruhunda ömür boyu silinmeyecek izler bırakır. Bilinç ile bilinçaltında tahterevallî görevini üstlenirler.” Bu sebeple çocukların okuduğu masallarda yer alan kahramanların özellikleri, verilmek istenilen iletiler; çocuğun gelişimi ve hayata bakış açısının şekillenmesi açısından oldukça önemlidir.

Erdoğan’a (2018) göre büyümek bir nevi konfor alanının dışına çıkmaktadır. Çocuk büyürken bu konfor alanını terk ederek sürekli bir dönüşüm geçirir. Masal kahramanları da sürekli bir karşılaşma, sınanma ve mücadele halinde oradan oraya gezip dururlar. Bütün bu sürecin masallarda yer alması masalların, çocuğun gerçek hayata hazırlanmasında önemli bir

rolü olduğunu gösterir. Bu görüşe karşılık olarak Oğuzkan'a (2013) göre masalların çocuklara okutulmasını doğru bulmayan eğitimciler, düşünürler ve edebiyatçılar da vardır. Onlara göre masallar, çocuğu hayatın gerçeklerinden uzaklaştırarak mantıklı düşünmesinin önüne geçer. Bu görüşün temsilcileri olarak N.Boileau ve J.J Rousseau gibi düşünürler ve eğitimciler karşımıza çıkmaktadır.

Peri masalları diye de adlandırılan edebî masallar dışındaki masallar, yaratıcısı veya yazarı belli olmayan (anonim) eserlerdir. Bu gibi masallar halk muhayyilesinde zaman içinde oluşur ve halkın yaratıcı gücünden izler taşırlar (Oğuzkan, 2013: 18). Masallar çocuğu eğlendirirken aynı zamanda çocuğun kendisini tanımasına imkân sağlar ve kişilik gelişimini destekler (Bettelheim, 2019:19).

Favat (1977), çocukların peri masallarına olan ilgisini çocuklardaki bazı genel özelliklerin varlığıyla açıklar. Animizm, büyü inancı, ahlak, nedensellik ve benmerkezcilik, bu ilginin kökenlerini açıklarken işaret ettiği çocuklardaki genel eğilimlerdir. (akt. Erumm, 2016).

Mieder'e (1987) göre çocuklar masallar aracılığıyla iyimser olmayı ve geleceğe yönelik bir dünya görüşüne sahip olmayı öğrenirler ve evrensel insan sorunlarını fark edip anlayabilirler. Bu da kendi bireysellikleri ve genel olarak dünya ile başa çıkmanın anahtarı olacaktır.

2.3. Anti-Masalarda Postmodernizm ve Üst Kurmaca

Anti-masallar söz konusu olduğunda postmodernizmden bahsetmek yerinde olacaktır; çünkü anti-masallar postmodern dönemde ortaya çıkan ürünlerdir. Dolayısıyla ana hatlarıyla postmodernizmi bilmek konuyu kavramakta fayda sağlayacaktır.

Günümüzde postmodernizm hakkında çeşitli kaynaklarda birçok farklı bilgiye rastlamak mümkündür. Buna karşılık postmodernizme dair herkes tarafından kabul edilen kesin ve bütünsel bir tanım yapılamamıştır. Karataş (2001: 339) postmodernizmi şu şekilde tanımlar: "Modernizm sonrası veya ötesi. Modernizme karşı doğan, onun eleştirisi üzerine kurulan ve ona alternatif ürünler ortaya koymaya uğraşan bir sanat ve düşünce akımıdır."

Gelenekten kopuşu simgeleyen postmodernizm, kitlelere empoze edilen düşüncelerin esasen bireyleri baskı altına tutmak maksadında olduğunu iddia eder. Bilginin doğruluğu ile ilgilenmez, daha derin anlamlara yönelirken metafizik bir düzlem yaratır. Bunun için önceki tabuları yıkar ve ahlak dışı konuların tartışılmasına olanak sağlar (İlkhan, 2012: 112).

20. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen postmodernizmin yükselişi, toplumsal değişimler ve teknolojik gelişmeler anti-masalların doğmasına ortam hazırlar. Postmodernizm, toplumsal ve kültürel normların, geleneksel anlatıların sorgulandığı bir perspektifi temsil eder. Klasik masalların sınırlarını ve normlarını zorlayan anti-masallar, postmodern düşünce tarzına uygun olarak yeni ve eleştirel bir bakış açısı sunar.

Anti-masal kitapları, klasik masallarda verilmek istenilen temel iletileri yapıbozumuna uğratarak yeniden kaleme alır. Carpi'ye (2016) göre yapıbozum bir metindeki marjinal unsurları inceler, bastırılanları, söylenmeyenleri ve uyumsuzlukları analiz eder. Sadece hataların maskesini düşürmekle kalmaz aynı zamanda metin zıt kutupların tersine çevrilir ve yeniden tanımlanır.

Postmodernizm kültürel ve toplumsal normları sorgularken geleneksel anlatı yapılarını yıkmayı amaçlar. Postmodern dönemin eserleri olan anti-masallar ise klasik masalların temsil ettiği normları, toplumsal cinsiyet rollerini alt üst ederek yeni ve farklı bakış açıları sunar. Klasik masallarda yer alan karakterleri ve olay örgüsünü yapıbozumuna uğratan anti-masallar, bu unsurlar üzerinden verilmek istenilen mesajları yeniden yapılandırır.

Postmodernizm ne o ne bu değil hem o hem bu anlayışının egemen olduğu bir yaklaşım sergiler. Düşüncelerin, edebî türlerin, davranış kalıplarının bir arada olduğu, geçirgenliğin arttığı bir dönemdir. Postmodernizm köşeli kaideleri, oturmuş, yerleşik anlayışı alt üst eder. Anti-masallar da klasik masalların değişmez kalıplarını yıkarak çoğulcu, farklı perspektifler sunar.

İroni, bir ifadenin etkisini güçlendirmek amacıyla, söylenenin tam tersini ifade ederek alay etme anlamına gelir ve postmodernizmin temel kavramlarından biridir. İroni yaparken yazarın amacı komik bir etki yaratmak değildir, gerçeğe vurgu yaparak iletmek istediği şeyi sarsıcı bir yolla söylemektir. Anti-masallar da ironi ve mizahtan sıkça yararlanır. Amacı okuyucuyu güldürerek veya düşündürerek klasik masallara karşı eleştirel bir tutum geliştirmektir.

Postmodernizm geleneksel anlatı yapılarını sorgulayarak karmaşıklaştırır veya parçalar. Postmodernizmin bu özelliği, anti-masallar tarafından da sıkça kullanılır. Anti-masallar klasik masalların aksine tipik, düz bir anlatı akışına karşı çıkar ve okuyucunun beklentilerini sarsar.

Postmodern metnin zaman kurgusu, modern metin kurgusundakinin aksine, insanlık tarihinin sonradan belirlediği gün, ay, yıl ile ifade edilen takvimsel zaman kurgusunun dışında, bazen bunların birbiriyle harmanlandığı karmaşık bir zamandır (Karaburğu, 2012). Zamanda özetleme ve atlama sıkça kullanılan tekniklerdir. Bu yüzden postmodern metinlerde zaman hep sürekli bir şimdiler dizisi içinde parçalı olarak ele alınır. Anti-masal kitapları da kronolojik zaman kullanımını, takvimsel ilerlemeyi reddeder.

Bu bağlamda yapıbozum içermesi, cinsiyet ayrımcılığına işaret etmesi, ekoeleştirel bir yön taşınması ve en genel hâliyle ezber bozması bakımından anti-masalların neden postmodern dönem ürünleri oldukları anlaşılabilir. Klasik masallardaki geleneksel öğretiler anti-masallarda bozulur ya da tahrif edilir. Bu husus esasen postmodernizmin de bir yanısırdır. Postmodernizm yerleşik yapıyı reddeden, oturmuş düzeni irdelleyen, en genel anlamıyla anti-zıt perspektifiyle konulara yaklaşan yapısıyla anti-masalların doğuşuna verimli bir zemin oluşturur. Fikrî cephesinin yanı sıra postmodern edebî tekniklerin anti-masallarda da kullanılıyor olması, anti-masal postmodernizm ilişkisine ışık tutar niteliktedir.

Şu da eklenmelidir ki postmodernizmin yeniden düzenleyen (reorganising), yeniden yazıma (rewriting) önem veren üslubu anti-masalların da bir özelliğidir. Postmodern edebî eserlerde gözlemlenen gönderme, kolaj, montaj vb. tekniklerin anti-masallarda hemen hemen bire bir tespit edilebilmesi kayda değerdir. Geleneksel yapının değiştirilmesi, tenkit edilmesi, yeniden yazımı bu yollarla olur ve bahsedilen tüm bu özellikler anti-masalın temel niteliklerini teşkil eder.

Postmodern anlatılarda kullanılan tekniklerden olan metinlerarasılık bir eserin kendinden önce yazılan metinlerden izler taşınması anlamına gelir. Aktulum'a (2000) göre metinlerarasılık postmodern söylemi geleneksel söylemden ayıran en temel özellik haline gelerek postmodern metni çoğul nitelikte bir metne dönüştürür.

Metinlerarasılık tekniğiyle bir metni üslup veya muhteva bağlamında taklit ederek; bir esere kapalı veya açık bir biçimde atıf yaparak, o eseri metnin geneline yayarak eklektik bir hâlde kendi eserine dâhil etmek, çoğulcu anlayışı benimseyen postmodern sanatçıların tercih ettiği yöntemlerden biri olmuştur (Sürücü, 2023).

Postmodern romanın temel özellikleri, üst kurmaca, metinlerarasılık, çoğulcu bakış açısı olarak belirlenmektedir. Tarihe yönelme, kurguda, entrika ve gizemi öne çıkarma gibi

eğilimlere de daima vurgu yapılmaktadır. (Narlı, 2009). Anti-masal kitaplarında da gizemin ön plana çıkarıldığı görülmüştür. Okuyucu da merak etme güdüsü sağlanmak istenir.

Söz konusu postmodernizm ve metinlerarasılık olduğunda parodi ve pastiş kavramlarından bahsetmek gerekir. Diğer adı öykünme olan pastiş yöntemi, bir metnin biçeminden yola çıkılarak kendi metnini oluşturma şeklidir. Pastiş yöntemi ile iki metin arasında taklit ilişkisi kurulur. Taklit aracılığıyla eğlendirme amacı hedeflendiği gibi övgü veya eleştiri amacı da güdülebilir (Aktulum, 2000). Metnin konusu hariç üslupsal olarak taklit edilir. Karabulut ve Biricik'e (2017) göre yansılama olarak da bilinen parodi yönteminde yazar, eski metinlerden yola çıkarak bu metinlerden yaptığı alıntılar ve uyarlamalar aracılığıyla yeni metinler ortaya koyar. Metin konu bazında taklit edilir. Üslup bu taklidin dışındadır.

Romancı, geleneksel kurgu tekniğine göre son derece karmaşık olan kurgu/yapı özelliklerini kendi içinde sorunsallaştırır; romanın içinde aynı romanın oluşumunu tartışır, üstkurmaca bir düzlem oluşturur; kendini, nasıl oluştuğunu, nasıl kurgulandığını anlatır (Ecevit, 2001: 56). Üst kurmaca, çok genel anlamıyla, romandaki evrenin kurmaca olduğunu, metinsel bir gerçeklik olduğunun açıkça vurgulanmasıdır.

Postmodernizmin önemli özelliklerinden biri olan üstkurmaca, romanın nasıl ortaya çıktığının hikâyesidir. Bu hikâye ile yazar, romanın anlatıcısını bir anlatıcı hakkında konuşur ve böylece okurla arasındaki mesafeyi bir kat daha artırır. Yani romanda ana olay örgüsünün dışında küçük bir hikâye vardır ve bu küçük hikâye bize romanda anlatılanları nasıl öğrenildiğine dair ipuçları verir (Bayrak&Yaprak, 2012: 54). Yazar okuru bu teknik aracılığıyla metnin oluşum sürecine dahil eder.

Bu çalışma kapsamında olan anti-masal kitaplarında postmodern unsurların ve ona bağlı olan tekniklerin kullanıldığı saptanmıştır. “Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız” isimli eserde sadece masala yer verilmemiş, üst kurmaca bir düzlem oluşturularak masalın oluşturulma sürecine de değinilmiştir. Metinlerarasılık tekniğiyle klasik masallara göndermeler yapıldığı görülmüştür. Burada pastişin edebî bir teknik olarak kullanıldığını belirtmek gerekir.

Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses) anti-masalında zamanda sıçramalar saptanmıştır. Aynı zamanda yazar, kendini metne dahil ederek okuyucuyla doğrudan iletişime geçer ve üst kurmaca bir zemin oluşturur. Bu özellikler eserde postmodernizmin etkisi olduğunu göstermektedir.

2.4. Masalların Yeniden Yazımı: Anti-Masalların 21. Yüzyıldaki Yeri

21. yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle beraber insanların beklentileri, düşünce biçimleri başkalaşıma uğrar. Sorgulama, eleştirme, yaratıcılık gibi düşünme becerileri gelişen insanoğlu; olaylara, anlatılara farklı bir perspektiften bakmaya başlar. Değişen toplum şartları ve kadınların çalışma hayatına girmesi beraberinde şimdiye kadar var olan toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanmasına yol açar. Bu sorgulama ile geçmişten günümüze kabul gören masallar tekrar gözden geçirilmiş, masalların vermek istediği iletiler sorgulanmıştır.

Klasik peri masallarının yeniden sorgulanması neticesinde, bazı yazarlar klasik masalları yeniden kaleme alır. Kahraman özellikleri ve olay örgüsü gibi birçok bakımdan yapıbozumuna uğratılan bu masallar, anti-masal olarak isimlendirilir. Masallarda yapıbozumuna uğratılan öğelerin başında toplumsal cinsiyet rolleri gelmektedir. Anti-masal kavramının ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı üzerinde durmadan önce klasik masalların vermek istediği mesajlara değinmek bu noktada önemlidir. Klasik masalların karşıtı olarak ortaya çıkan anti-masal türü, öncesini de detaylı bilme zorunluluğu getirmektedir. Bu sayede iki tür arasındaki farklılıkları görmek konuyu anlamakta fayda sağlayacaktır.

Zipes (2018), masalların çocuklar için yazılmış basit anlatılar olmadığını dile getirirken masallardaki kodların ideolojik çözümlenmeleri yapıldığında verilmek istenilen iletilerin masum olmadığını söyler. Masal araştırmalarıyla bilinen Bacchilega (2016: 47) “...anlatılan masalın içinde masal-olmayan şey saklıdır” diyerek masalların görünenden ötede mesajlar barındırdığını destekler.

Peri masallarının, sadece eğlence amaçlı olduğunu, tek işlevlerinin çocukları oyalamak ya da uyku öncesi seremoninin bir parçası olduğunu söylemek çok da doğru bir yaklaşım değildir. Masalın çocuk için anlamı, genellikle ebeveynlerin gördüğünden fazlasıdır. Masalların çocuğa iç meseleleri ile başa çıkma konusunda yardımcı oldukları, onları hayata hazırladıkları görülmektedir. Masallarda yer alan şiddet unsurlarının fazlalığı çocukta öncelikle korku hissini uyandırır da masal bitince çocukta iz bırakan his korku değildir. Bu durumun sebebi ise masalların çocuğa korkuyla beraber umut vermesidir. İçinde bulunduğu zor günlerin geçeceğini, mutlu sona kavuşacağını anlatır. Hayatı onun için zorlaştıran “kötü”lerin mutlaka cezasını bulacağını anlatarak içindeki olumsuz duyguları tatmin etmesine imkân verir (Parmaksız, 2020: 16-17).

Klasik masallarda belirli kalıplar ön plana çıkar. Masallarda yer alan kadın karakterler genel olarak iyi ve kötü olarak sınıflandırılabilir. İyi kadınlar güzel, saf, bağımlı ve itaatkâr gibi özelliklere sahiptir. Kötü olarak tasvir edilen kadınlar ise genellikle cadı, üvey anne ve üvey kardeş rolündedir. Kötü karakterler genellikle çirkin ve acımasızlardır. Masalın temel unsurlarından olan iyi-kötü arasındaki çatışma, kadın karakterler üzerinden oldukça net bir şekilde gözlemlenebilir. İyi, güzel ve pasif karakterli olan kadınlar çektiği her türlü zorluğa rağmen masalın sonunda yakışıklı prensle evlenerek “sonsuz dek mutlu yaşama” şansını elde eder. Kötü kalpli ve aktif roldeki karakterler ise birkaç istisna dışında cezalandırılmaya ve kaybetmeye mahkumdur. Erum’a (2016) göre burada verilmek istenilen mesaj oldukça nettir. Uysallık ve güçsüzlük kız çocuklarını çekici kılarken güç peşinde koşmak kadınlar için çirkinlik ve felaket getirir.

Liberman’a (1972) göre güzel olmanın masalda derin bir anlamı vardır. Güzel olan karakter masalın sonunda seçilen kişidir. Güzel kızın seçilmeyi hak etmesi için bir şey yapması gerekmez; zekâ, beceriklilik veya cesaret göstermesine gerek yoktur, güzel olması tek başına yeterli bir nedendir. Demirer Şahin’e (2014) göre masal dünyasında kadının hem güzel hem de zeki olması imkansızdır. Güzellik istenilen bir özellikken zekâ korkulan bir özelliktir.

Masallarda yer alan erkek karakterler genel olarak prens ve baba rollerini üstlenir. Prens yakışıklı, güçlü ve kurtarıcı rolleriyle masalda yerini alırken baba karakterinin prens kadar öne çıkan özellikleri yoktur. Örneğin bu araştırmanın da kapsamında olan Külkedisi masalında yer alan baba figürünün gereğinden fazla pasif olması rahatsız edicidir. Kızının uğradığı zulümlere şahit olduğu halde hiçbir şey yapmayan baba karakteri en az üvey anne ve kızları kadar suçludur.

Pekşen’e (2017) göre masallarda dikkat çeken bir diğer nokta ise kadın karakterlerin genellikle diğer kadın karakterler tarafından, nadiren de erkekler tarafından mağdur edilmesidir; çünkü erkek karakterler her zaman güçlü ve kurtarıcı rolündedirler. Bu sebeple mağdur edilen kadın karakterlerin her zaman erkekler tarafından kurtarılması şaşılacak bir durum değildir. Parsons (2004), klasik masallarda kadın kahramanların kız kardeşlik, arkadaşlık gibi bağlarla güçlenmek yerine izole edildiklerine dikkat çeker. İyi ve kötü olarak ayrıştırılan kadınlar prens için yarışmak zorunda bırakılırlar. Kadınlar, diğer kadınların elinden acı çeker.

Klasik masallara bakıldığında pasifliğin, bağımlılığın ve kendini feda etmenin bir kadın kahramanın başlıca özellikleriymiş gibi yüceltildiği görülmektedir. Bu özelliklerle beraber aile kültürünün ayakta kalmasının kadınlık ve ev hanımlığı rollerinin benimsenmesine bağlı olduğu öne sürülür. Klasik masalarda evliliğin gereğinden fazla yüceltildiği görülür. Evlilik sadece masalın sonunu getiren bir eylem değil aynı zamanda hayali ve gerçek dünya arasında bir köprü işlevi görür. Okur; “bir varmış bir yokmuş” ile başlayıp cinlerin, devlerin, perilerin yer aldığı sihirli dünyadan, düğün töreni ile çağdaş dünyadaki gerçekliğe döner. (Rowe, 1979). Kurgusal metinden bir anda gerçek hayatın olası durumuyla yüzleşen okur, metinde yer alan fanteziler arasında tek gerçekçi yan olan evliliğe tutunur, çünkü onun mümkün olduğunu bilir. Evliliğin bir kadının tek seçeneği olduğunu savunan peri masalları, ataerkil statükoyu güçlendirmektedir.

Sezer’e (2020) göre masalda gerçekleşen evlilikle beraber kadın karakterin bütün dertleri son bulur. Öncesinde zor bir hayata sahip olan, hor görülüp aşağılanan kadın, evliliğin getirdiği sonsuza dek mutlu yaşama olanağıyla bütün dertlerinden sıyrılır.

Çocuklar toplumsal cinsiyet rollerini benimserken kendi cinsiyetindeki bir karakter ile özdeşim kurma gereksinimi duyar. Masalarda kadın temsilinin yeterince bulunmaması ve kadın karakterlerin yeterince yapılandırılmaması, kendilerini özdeşleştirecek bir karakter bulamayan kız çocukları için bir eksiklik hissine neden olabilir. Kız çocukları bu masallar aracılığıyla yaşadıkları toplumun normlarına uyarak itaatkâr özellikler sergilerlerse bir gün yakışıklı prensle evlenerek ödüllendirileceklerini düşünürler. Erkek çocukları ise her zaman güçlü, kurtarıcı ve cesur roller sergilemeleri gerektiği düşüncesine sahip olabilir.

Kadınların resimlerde, başlıklarda ve ana karakterler olarak çok az temsil edildiği ve genellikle tamamen yok sayıldığı görülmüştür. Buna ek olarak kadın karakterler genellikle önemsiz veya ikincil rollerde gösterilir. Erkekler macera ve sorun çözme ile uğraşırken kadınların faaliyetleri sevmek, izlemek ya da yardım etmekle sınırlıdır. Kadınlara iş ya da meslek verilmemiş; annelik tam zamanlı, ömür boyu sürecek bir iş olarak sunulmuştur (Kimmel, 2000: 155).

Pekşen’e (2017) göre çağdaş masalarda kadınlara aktif roller verilmiş ve uyanışları vurgulanmış olsa da yakışıklı prenslerin eşleri olarak rolleri hiç değişmemiştir. Her ne kadar çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet önyargısının aşılması konusunda ilerleme kaydedilmiş olsa da geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin her yerde var olması, bu rollerin çocuklar üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmayı son derece zor bir iş haline getirmektedir.

Prensesler ve kraliçeler usluca evlerinde oturup gündelik işleriyle uğraşırken erkeklerin masallardaki tiplmesi dışarıdaki işlerle meşgul olan ve özgürlüğüne düşkün karakterlerle anlatılmaktadır; kurt, avcı, kurbağa, okçu ya da cüceler bu anlatı şekillerine uygun olarak düşünülebilir (Artun, 2012).

Masallar aracılığıyla ataerkil yapı, evlilik, adaletsizlik gibi düşünce kalıplarının okuyuculara nasıl aktarıldığı üzerinde durulmuştur. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine ters düşen söylemler ve şiddet öğelerinin sıkça kullanılmasından dolayı klasik masallar günümüz yazarları tarafından yeniden kaleme alınır. Klasik masalların ters yüz edilerek yeniden yorumlandığı bu kitaplar anti-masal kitapları olarak adlandırılır. Tam bir tanım olmamasına rağmen anti-masallar; McAra ve Calvin (2011) tarafından, masalların elementlerine karşı çıkmaya, yeniden hayal etmeye, altüst etmeye, tersine çevirmeye, yapıbozumuna uğratmaya veya hicvetmeye hizmet eden eserler olarak tanımlanırlar. Genellikle toplumsal cinsiyet rolleri üzerine odaklanan anti-masallar, klasik masallardaki kemikleşmiş yapıyı kırmayı amaç edinmektedir. Anti-masal kitapları sayesinde klasik masallar dönüşüme uğratılarak yeniden kaleme alınmıştır.

Anti-masalların ne zaman ve neden ortaya çıktığı üzerine Stone (2008) şu ifadeleri kullanır:

“Modern masal çalışmaları 1970’lerde doğdu. Öğrenci hareketi, feminizm, sivil haklar hareketi, Vietnam’daki savaş ve Watergate skandalının getirdiği kültürel kargaşanın ortasında, akademisyenler her şeyden önce masalı yeniden keşfetmişlerdi. Akademisyenleri bu türe ve onun büyüdü dünyasına çeken, dönemin çatışmalarından kaçma dürtüsü değildi. Aksine, peri masallarının kültürel çatışmalarda ve toplumsal değerler üzerine yapılan tartışmalarda önemli bir rol oynadığının farkına varılmasıydı. Geleneksel peri masallarını eleştirenlerin bir kısmı, yalnızca modası geçmiş ideolojileri ve baskıcı politikaları desteklemedeki suç ortaklıkları konusunda uyarıda bulunurken, diğerleri peri masalının özel büyüleme biçiminin kültürel kaostan bir çıkış yolu ve geçmişin ahlaki kesinliğine bir dönüş sunduğunda ısrar etmiştir” (akt. De la Rochère, 2008:13).

Masallar sadece didaktik/ahlaki önermeleriyle çocukların hayatında yer edinen basit metinler değil, aynı zamanda ne tür bir bilgi ve yaşam tarzı inşa ettiklerine dair akademik ilgiye de neden olan metinlerdir. Bu anlamda Derrida’cı yapısöküm ile masallar deşifre edilerek

yeniden inşa edildi. Masalların eğilip bükülerek yeniden yazılmasıyla, fantastik olanla daha gerçekçi bir ilişkinin alanı da böylece açılmış oldu (Yılmaz, 2015).

Batı dünyasında giderek yaygınlaşan modern masal çalışmaları Türkiye'ye ve dünyanın geri kalan kısmına ancak 2000'li yıllardan sonra gözükmeye başlamıştır (Tunç, 2021). Son yıllarda özellikle bazı yaynevlerinin gayretiyle anti-masallar dilimize çevrilmiştir. Ülkemizde de yazılmış anti-masal kitapları mevcuttur. “Eşit Bir Yarına Uyansın Çocuklar!” sözüyle yola çıkan OdeaBank Eşit Masallar Serisi kapsamında beş klasik masalın anti-masalları kaleme alınmıştır. Bu masallar: “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Kurbağa Prens”, “Pamuk Kalpli Prens ve Yedi Cüceler”, “Rapunzel” ve “Sindirella'nın Bilmecesi” dir.

Anti-masal, perspektifleri değiştirir, vurguyu “öteki”ne çevirir. Bu öteki, masalın içinde görülmeyen, anlatılmayan, bastırılan ya da görmezden gelinen olabilir (Çızakça, 2011). Anti-masalı benzersiz kılan, toplumun daha önce dışlanmış üyelerini de diyaloga dahil etmesidir. Hem üvey anne hem de kurt gibi ezilenler ve susturulanlar masalda söz sahibi olurlar. Zipes (2018) ise anti-masal terimini kullanmak yerine “geleneksel yapılandırmaların çağdaş referanslarla kaynaştırılması” ifadesini kullanır. De la Rochère'e (2008) göre masal geleneğinin yeniden icadındaki en büyük değişiklik, masalın bir mesaj veya ahlak taşıyıcısı olarak işlevinin altüst edilmesidir.

Calvin (2011), çalışmasında klasik peri masalları ile anti-masallar arasındaki bazı temel ayrımları şu şekilde belirtmiştir:

Klasik Masal	Anti-Masal
İyimserlik	Kötümserlik
Teolojik, öngörüsül	Geriye dönük, geçmişe ait
Bir varmış bir yokmuş	Gerçek dünya bağlamı
Öncülük yapma	Uyumsuzluk
Pedagojik	Öğrenilmemiş dersler
Çocuklaştırılmış, artılmış anlatım	Yetişkin temaları, anlatılmayan kuşkuculuk
Kültürel ayna	Aynayı kırmak
Didaktizm	Anti-didaktizm
Çizgileri belli ahlak	Gri (Belirsiz-kapalı) ahlak veya ahlaksızlık
Sabit bakış açısı	Değişken bakış açıları
Bağımsız anlatım	Metinlerarası, üst kurmaca
Burjuva	Avangard
Ataerkil	Feminist
Mitolojiler	Mitolojik arınmışlar
Büyüleme	Düş kırıklığı

Klasik masallarda iyimserlik ve daima masalların mutlu sonla bitmesi esastır fakat anti-masallar ironik cepheleriyle dikkat çeker, kötü sonla da bitebilir. Bu yolla anti-masallar klasik yapının dışına çıkarak ezber bozar ve yapıbozumcu bir tavır takınır.

Anti-masallarda iyi veya kötü kavramları terk edilerek gri bölgeler oluşturulur. Karakterler hem iyi hem kötü özelliklere sahiptir. Bu sebeple karakterler hakkında kesin hüküm bildirmek mümkün değildir.

Klasik masallar hemen her yaş grubuna kendinden iletiler sunabilirken anti-masalları anlamlandırabilmek için kültür, eğitim, sanat gibi rezervlerden beslenmek gerekir. Anti-masallar daha çok yetişkin bireylerin anlayabileceği temalar sunar ve farklı bakış açılarıyla okuma yapmayı gerektirir.

Zaman kullanımı yazarın inisiyatifi doğrultusunda şekillenir. Bu bir nevi yazarın zaman karşısındaki tavrı ve ona yüklediği mânâ ile ilgilidir. Klasik masallarda zaman kavramı giriş-gelişme-sonuç düzlemi üzerinde ilerler. Anti-masallarda ise kronolojik bir ilerleme söz konusu değildir. Yazar şimdiki zamandan bir anda geçmiş zamana sıçrayabilir, özetlemeler yapabilir veya hayal dünyasına dalabilir. Böylelikle klasik masallardaki belirli bir zaman algısı yıkıma uğratılır.

Klasik masallar tekerlemeler veya kalıplaşmış ifadelerle başlar fakat anti-masallar kalıplaşmış ifadeleri önemsemez. Klasik masallarda bir öğreti veya ders verme amacı vardır ancak anti-masallarda bu kaygı güdülmemektedir. Kişinin okuduklarından zevk alması ve estetik doyum ön plandadır. Dolayısıyla didaktizm anti-masallarda ön planda yer almayan bir husustur.

Klasik masallarda belirli bir perspektif sunulur. Bu perspektif geleneksel veya ataerkil bakış açısını yansıtmaktadır. Dolayısıyla geleneksel değerler ön plana çıkar. Anti-masallarda ise postmodernizmin bir özelliği olarak “Kime göre? Neye göre?” bakışı esas alındığından sabit bir dayanak noktası bulunmaz.

Klasik masallar yazıldıkları dönemin kültürel yapısını ve değerlerini içinde barındırırken anti-masalların böyle bir derdi yoktur. Hatta anti-masallar bu değerleri yıkmak ister. Büyü, sihir kavramları klasik masallarda sıkça kullanılır. İmkânsız gibi görülen her durum sihirle mümkün hâle gelir. Anti-masallarda ise büyüün yerini düş kırıklıkları ve gerçek dünya

düzlemi alır. Kahramanlar sorunlarını büyü veya sihir yardımıyla çözmez bunun yerine sorunlarıyla yüzleşir ve kendi çabalarıyla çözüm yolu bulur.

Klasik masalların hedef kitlesini sadece çocuklar oluştururken anti-masallar çocuklara ve yetişkinlere yönelik kaleme alınan masallardır. Bu sebeple içinde yetişkin temalarını da barındırır. Klasik masallar belli sınırları olan, belirlenmiş kalıpların içerisinde varlığını sürdüren bir masal türüdür. Anti-masallar bu kalıpları yıkararak yeni bir dünya oluşturur. Yeni yazılan masallar postmodernizmin bir getirisi olarak kalıpları yıkmayı, parçalamayı amaçlar.

Anti-masallar yakın zamanda ortaya çıkmış bir masal türü olduğu için bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Son dönemde kaleme alınan feminist masallar genellikle yetişkinlere yöneliktir. Bu sebeple erken çocukluk döneminde oluşan toplumsal cinsiyet rollerini yıkmak için yeterli değildir. Masalların içeriğinde politik söylemlerin yer alması, verilmek istenilen iletinin doğrudan verilmesi, zor bir dil tercih edilmesi bu masalları çocuk kitleyi hedefleyen bir tür olmaktan çıkarmaktadır (Pekşen, 2017). Bu sebeple anti-masal kitaplarının çocuklara ne derece uygun olduğu tartışmalı bir konudur.

2.5. Çocuk Edebiyatında İçerik Unsurları

2.5.1. Konu

Eserde ele alınan temel düşünce, olay örgüsü olarak tanımlanabilir. Çocuk kitaplarının olmazsa olmaz temel ögesi konudur. Seçilen konunun çocuğa göre olması, çocuğa yeni ufuklar açması son derece önemlidir. Sever'e (1995: 14) göre çocuk edebiyatında işlenen temalar, çocukların güven duygusunu artırmalı, sağlam inançlar oluşturmalı, ulusal değerlere ve demokratik yaşam tarzlarına saygılı olmalarını teşvik etmelidir. Ayrıca, bu konular çocukların mizah anlayışını geliştirmeli, onları eğlendirirken öğretici olmalıdır.

Seçilecek olan konu çocukların hayal dünyasına hitap etmeli, eseri sıkılmadan okumasını sağlamalıdır. Demircan'a (2014) göre çocuk kitaplarında yer alan konu ve tema ilişkisi güçlü olmalıdır. Çocuktaki güven duygusunu artıran kitaplar aynı zamanda çocuğun yaşantısıyla ilgili olmalıdır.

2.5.2. Dil ve Anlatım

Çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan dil, eserin okunabilmesi ve anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir. Kullanılan dil mutlaka çocuğa göre seçilmelidir. Çocuk kitapları yazım kuralları ve noktalama işaretleri noktasında kusursuz olmalıdır. Güneş'e (2000) göre

çocuk kitaplarında yer alan cümlelerin kısa ve basit olması, eserin okunabilirliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Demircan'a (2014: 14) göre eserin dili sade ve anlaşılır, anlatımı ise sürükleyici olmalıdır. Eserlerde kullanılan bilinmeyen kelime sayısı çocuğun gelişimine uygun ve çocuğun dünyası ile ilgili olmalıdır. Cümleler devrik cümle şeklinde kullanılmamalı, kelimeler sadece ilk anlamlarında kullanılmalıdır. Cümleler tek özne ve tek yüklemden oluşmalı; birleşik ve girişik cümleler kullanılmamalıdır.

Çocuk edebiyatı yazarları cümle ve paragrafları oluştururken hitap ettikleri okur kitlesinin kelime haznelerini ve kavrayış yeteneklerini göz önünde bulundurmalıdır. Beş veya altı kelimedenden oluşan, tek özne ve yüklemden oluşan cümleleri tercih etmelidir (Oğuzkan, 2013).

2.5.3. Kahramanlar-Karakterler

TDK'ye (2023) göre kahraman; "Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse" olarak tanımlanırken kahraman; "Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi" şeklinde tanımlanmıştır. Kitabının en önemli bileşenlerinden biri olan kahramanların iyi yapılandırılmış olması eserin anlaşılabilirliği açısından önemlidir. Russell'e (2009: 56) göre her iyi hikâyenin kalbinde inanılır ve akılda kalıcı karakterler vardır.

Çocuğun yaş grubu önemli olmaksızın okuduğu eserin kahramanlarıyla özdeşim kurduğu bilinmektedir. Yazar eserini kaleme alırken bu durumu göz önünde bulundurmalı, kahramanlarını ona göre yapılandırmalıdır (Yalçın ve Aytaç, 2016).

Çocuk kitaplarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman tercih edilmelidir. Masal dışındaki eserlerde kahramanların gerçekçi bir şekilde yapılandırılması çocuğun kendi hayatıyla bağ kurması ve inandırıcı olması açısından önemlidir (Oğuzkan, 2013).

2.5.4. İletiler

Kitabın içeriğinde verilmek istenilen mesajlar ileti olarak bilinir. Eserin konusuyla birbirini tamamlayan iki unsurdur. Verilen iletilerin şiddet unsurları içermemesi, çocuğu iyi ve doğruya yönlendirmesi oldukça önemlidir. İletiler metnin içine yerdirilmeli, doğrudan verilmemelidir. Çocuk çıkarım yaparak mesaja kendi ulaşmalıdır. Sever'e (2008) göre, çocuk kitapları şiddet öğelerinden, çocukları kaderciliğe yönlendirecek yaklaşımlardan arındırılmalıdır.

Her yazılı metin öncelikle hayali bir yapı taşır; ancak estetik bütünlüğü korumak için yazınsal eserler tek bir anlam taşımazlar, okuru “bana inan” ya da “sana anlattıklarım mutlak doğrudur” diyerek baskı altına alamazlar. Bu yüzden metnin iletisi ve söylemeye çalıştığı şey örtük bir biçimde ifade edilir; ancak bu düşünsel süreçten doğan anlam, estetik bir haz sunar (Dilidüzgün, 2000: 34).

2.5.5. Resimler

Çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan resimler çocuğun dikkatini çeken ilk unsurdur. Küçük yaş grubundaki çocuklar için daha da önemlidir. Okuma yazma bilmeyen çocuk sadece resimlere bakarak bile konu hakkında bir fikir edinebilir. Kitaplarda yer verilen görsel unsurlar hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap etmekle beraber çocukların hayal dünyasına ulaşmakta da oldukça etkilidir (Whalley, 2009).

İyi, kötü ya da ilgisiz tüm çocuk kitaplarının dili ve çizimleri çocukların hayatlarını şekillendirir (Peterson, 1990). Resimlerin anlatılan konuyla uyumlu olması, seçilen renklerin uyumu ve baskı kalitesi de oldukça önemlidir. Kullanılan resimlerin estetik boyutu da göz ardı edilmemelidir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde literatür taraması yapılarak Grimm Masalları ve anti-masallar üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Tezler

Grimm Masallarının farklı açılardan incelendiği araştırmalar alan yazında mevcuttur. Güneş (2006), “Grimm Masallarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri” isimli doktora tezinde Grimm Masallarında yer alan şiddet unsurları, ceza türleri, cinsellik, terk edilme, korku gibi unsurları inceleyerek bunların çocuklar üzerindeki etkisini incelemiştir. Yazar, masalların çocukları olumsuz etkileyebilecek unsurlardan arındırılarak yeniden yazılması gerektiğini savunmuştur.

Bu konuda yapılan çalışmalar arasında masallarda kadın rolünün doğrudan incelendiği çalışmalar mevcuttur. Demirel Şahin (2014), “Seçilmiş Grimm Masallarında Kadın Figürü” isimli yüksek lisans tezinde Külkedisi, Uyuyan Güzel, Kırmızı Başlıklı Kız, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Hansel ve Gretel, Bayan Holle ve Kurbağa Prens adlı masallardaki kadın figürlerini incelemiştir. Bu masallarda kadın karakterlerin nasıl tasvir edildiğini, hangi rolleri üstlendiklerini ve bu temsillerin nasıl değişebileceği üzerinde durulmuştur. Klasik masallarda

özellikle güzellik, iyilik, kötülük, dayanıklılık, zayıflık ve bağımsızlık gibi temaları ele alınmıştır. Çalışmada masalların çocuklar üzerindeki etkisine dikkat çekilerek masallarda ataerkil sistem tarafından kadına biçilen rollerin ağırlığı nedeniyle kadınların çoğu zaman kendilerini gerçekleştiremedikleri ve kendilerine ait seçimler yapamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Demirer Şahin (2014), çalışmasında masalların son şekli üzerinden bir incelemeye giderken Çalık (2018), Grimm Masallarının farklı versiyonlarını ve bu masalların farklı dönemlerdeki uyarlamalarını analiz etmiştir. Çalışmasında masallardaki kadın karakterlerin geleneksel olarak nasıl tasvir edildiğini inceleyen yazar, Grimm Masallarının daha modern uyarlamalarında kadın karakterlerin nasıl farklı davrandıklarını ve kadınların güçlendirilmiş rollerini nasıl yansıttıklarını da araştırmasına dahil ederek çalışma kapsamını genişletmiştir.

Gün (2008), “Masallara Feminist Bir Bakış ve Cinsiyet Meseleleri” isimli yüksek lisans tezinde kadın ve erkek karakterlerin masallarda nasıl tasvir edildiğini, rollerinin neler olduğunu ve bu tasvirlerin toplumsal cinsiyet normlarına ne kadar uyduğunu incelemiştir. Bu çalışma kadın ve erkek rollerinin incelenmesi ve doğrudan feminist bakış açısının benimsenmesi bakımından diğer araştırmalardan ayrılır.

Değirmenci (2020), “Masallarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu Üzerine Bir Analiz: Dünya Klasikleri” isimli yüksek lisans tezinde; Rapunzel, On İki Prenses, Hansel ve Gretel, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Külkedisi masallarında yer alan toplumsal cinsiyet rollerini incelemiştir. Seçilen masalların günümüzde en çok okunan masallardan olması yazarın bu beş masalı tercih etmesinin nedenidir. Bem’in Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramından hareketle masalda bulunan kadın ve erkek karakterlerin özellikleri incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda masallarda yer alan kadınların pasif ve edilgen konumda yer alırken erkeklerin aktif ve daha güçlü bir konumda olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki çalışmalar Grimm Masallarının incelendiği çalışmalardır. Anti-masal üzerine yapılmış güncel araştırmalar da mevcuttur. Kara (2022), “7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması: Anti-Masal Oluşturma” isimli çalışmasında yaratıcı yazma becerisinin dil becerilerini nasıl zenginleştirebileceğini tartışmıştır. Anti-masal kavramının tanıtılmasıyla klasik masallar ile anti-masallar arasındaki farkı vurgulamıştır. Eylem araştırması kapsamında 7. sınıf öğrencileri

anti-masallar oluşturmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaratıcılıklarının arttığı ve yazma becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Anti-masal kavramı üzerine yapılan diğer güncel çalışma ise Miçooğulları'na (2022) aittir. Yazar çalışmasında masal, geleneksel masal ve anti-masal kavramlarını tanıtmıştır. Anti-masalın geleneksel masaldan ayrılan yönlerini vurgulayarak birçok klasik masalın incelemesini yapmıştır. İncelemelerin yanı sıra kendileri tarafından yazılan anti-masallar da çalışmada yer almıştır. Bu örneklerle birlikte yazar, anlatıların nasıl yeniden üretilebileceğini ve öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini nasıl geliştirebileceklerini tartışmıştır. Anti-masalların Türkçe eğitiminde nasıl kullanılacağı ve öğrencilerin dil becerilerini nasıl geliştirebilecekleri üzerinde durmuştur. Kara (2022), çalışmasında öğrencilerine anti-masal yazdırırken Miçooğulları (2022), anti-masal örneklerini kendisi yazar. İki çalışmada da anti-masalların eleştirel düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştirdiği vurgulanmıştır.

2.6.2. Makale ve Bildiriler

Erum (2016), “Grimm Masallarında Toplumsal Cinsiyet İdeolojisinin Tarihi” isimli makalesinde Grimm Kardeşler'e ait olan masalların toplumsal cinsiyet özellikleri bakımından çözümlemesini yapmıştır. Sindirella, Pamuk Prenses, Uyuyan Güzel ve Rapunzel gibi peri masallarında kadınların yakışıklı prensle evlenebilmeleri için sahip olmaları gereken özelliklerin güzel, iyi kalpli, sabırlı, itaatkâr kısacası edilgen karakterler olduğu görülmüştür. Güzel ve başkaları tarafından ezilen kızların tek çareleri ve kurtarıcıları her zaman yakışıklı prensler olmuştur.

Baykal (2012), “Murathan Mungan'ın ‘Zamanımızın Külkedisi’ni Marksist kuram çerçevesinde okumak” isimli çalışmasında Murathan Mungan'a ait klasik Külkedisi masalının yeniden yazımı olan “Zamanımızın Bir Külkedisi” adlı postmodern eser Marksist teori bağlamında değerlendirilmiştir.

Agvan ve Asutay'a (2018) ait olan “Bir Anti-Masal Örneği Olarak Cam Ayakkabıları Reddeden Vejetaryen Külkedisi” isimli makalede bu araştırmanın kitaplarından biri olan Vejetaryen Külkedisi anti-masalını feminist eleştiri bağlamında incelemiştir. Klasik Külkedisi masalı vermek istediği mesajlarla toplumun uyku tohumlarını beslerken anti-Külkedisi toplumu uyandırmayı amaçlamıştır. Anti-Külkedisi kadın ve erkeklere yüklenen toplumsal rollerin bir eleştirisi olarak karşımıza çıkmıştır. Agvan ve Asutay'a (2018), Külkedisi masalına ait olan bir anti-masalı incelerken Özgürbüz (2021), “Külkedisi Masalını Yeniden Yazmak: Külprensi ile

Vejetaryen Külkedisi Adlı Resimli Kitapların Karşılaştırmalı İncelemesi” isimli çalışmasında klasik Külkedisi masalını, bu masalın anti-masalı olan Vejetaryen Külkedisi ve Külprensi masalları ile karşılaştırarak araştırmanın kapsamını artırmıştır.

Tunç (2021), “Karşı Masal Fraksiyonu ve Türkiye’deki Yansımaları” isimli bildirisinde karşı masalların ülkemize 2000’li yılların sonunda eviri yoluyla girdiğini belirtmiştir. Anti-masalları kısaca tanıtarak bu masalların klasik masallara göre ayırt edici yönlerini ele almıştır. Tunç, alışma kapsamında eviri anti-masal kitaplarını inceleyip anti-masalların kendilerine has özellikleriyle masal geleneğinin bir uzantısı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yukardaki çalışmalarda eviri anti-masal kitapları incelenirken şen Sönmez (2022), “Peri Masalları, Eşitsizlikler ve Eşit Masallar” isimli araştırma makalesinde, Odeabank ve Can Yayınları iş birliği ile yayınlanan klasik masalların yeniden yazımlarının yer aldığı “Eşit Masallar” serisini incelemiştir. Serinin içerisinde; Murat Gülsoy’un yazdığı “Sindirella’nın Bilmecesi”, Gamze Arslan tarafından yazılan “Rapunzel”, Mevsim Yenice’nin yeniden yazdığı “Kırmızı Başlıklı Kız”, Hikmet H k menoğlu’nun kaleme aldığı “Pamuk Kalpli Prens ve Yedi Cüceler” ve Fadime Uslu’nun yazdığı “Kurbağa Prens” masalları yer almıştır. Masalların  z mlmeleri ayrı başlıklar altında yapılmıştır. Klasik masallarda kadınların güzel ve itaatkâr olmaları ön plana çıkarılırken “Eşit Masallar” serisinde kadın kahramanların  ne çıkan özelliği akıl olmuştur; fakat bu özellik o kadar baskındır ki zaman zaman duyguların önüne geçer. “Eşit Masallar”ın tamamı çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurarak şiddet ögelerinden arındırılmıştır. “Eşit Masallar” serisi klasik masallardaki ideolojik yapıyı yıkmayı değil ona eklemeler yapmayı ve onu değiştirmeyi hedeflemiştir.

2.6.3. Kitaplar

Alan yazında klasik masalların ve anti-masalların incelendiği kitaplar mevcuttur. Bunlardan  ler  z nel (2006) “Masal Mek nında Kadın Olmak” isimli çalışmasında kurmaca bir metin olarak kabul edilen masal türünde toplumsal cinsiyet rollerinin mek nsal bağlamda nasıl yapılandırıldığını incelemiştir. Bu bağlamda 32 masal araştırmaya dahil edilmiştir. Masallar arasında Türk ve Batı masalları yer alır. Araştırma sonucunda mek nın kadının cinsel rollerini benimsemesinde önemli olduğu görülmüştür.

 ler  z nel (2006), alışmasında Türk masallarına da yer verirken Sezer (2020), “Masallar ve Toplumsal Cinsiyet” isimli kitabında klasik masallar üzerinde durmuştur. Masallarda yer alan simgelere dikkat çekerek alt bene işlenen ataerkil yapıya ve edilgen bir

karakter olarak karşımıza çıkan kadınlara dikkat çekmiştir. Masallardaki ideal eş olarak kadınların güzel, saf ve itaatkâr olması gerektiğine ulaşmıştır. Masallarda araştırmacının ulaştığı bir diğer kadın tipi bilge ve bağımsız ruhlu kadınlar olmuştur. Araştırmacı bu özelliklere sahip kadınların masallarda kraliçe ve büyücü olarak karşımıza çıkmasının tesadüf olmadığını ve bu durumun kadınların bağımsızlığa duydukları arzunun toplum tarafından korkuya dönüştürülmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir.

Bettelheim (2021), “Masallar Ne Anlatır?” başlıklı çalışmasıyla peri masallarının insanın psikolojik ve duygusal gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu inceler. Kitap, masallarda yer alan sembollerin duygusal çatışmaları çözmede ve kişisel gelişimi desteklemede nasıl etkili olduğunu ele alıp birçok masalın çözümlemesini yapmıştır. Yine Bettelheim’e (2019) ait olan “Masalların Büyüsü: Masalların Kullanımı, Önemi ve Psikanalitik Anlamları” başlıklı eserde masal kavramı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yazar, masalların çocuklardaki zihinsel ve duygusal dünyayı nasıl etkilediğini açıklamak için psikanalitik yaklaşımı tercih etmiştir. İncelemelerinde psikanalitik yaklaşımı tercih eden bir diğer çalışma olan Parmaksız’ın (2020) “Freud Bana Masal Anlatsa” isimli kitabı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm “Peri Masalları”dır. Masal kavramına ilişkin bilgiler bu bölümde yer almıştır. İkinci bölüm olan “Gelişim Evreleri ve Peri Masalları”nda masal çözümlemeleri yer almıştır. Üçüncü bölümde ise masalların sınıflandırılması hakkında bilgi verilmiştir.

Bacchilega (2016), tarafından kaleme alınan “Postmodern Masallar: Toplumsal Cinsiyet ve Anlatı Stratejileri” isimli kitapta dört adet masalın hem klasik hem de çağdaş yazımlarına yer verilmiştir. Bu çalışmayla birlikte 20. yüzyılın sonlarında yetişkinler için yeniden yazılan masallarda toplumsal cinsiyet üretimini anlatısal ve öznellik bağlamında incelenmiştir. Bu çalışma direkt olarak postmodernizme vurgu yapmasıyla diğer çalışmalardan ayrılmıştır.

Köse (2015), tarafından derlenen “Skolastik Fantazy” kitabı beş bölümden oluşmuştur. Çalışmada popüler klasik masalların incelemeleri farklı yazarlar tarafından kaleme alınıp toplam 23 inceleme bulunmaktadır. İncelemesi yapılan masallar arasında Külkedisi, Rapunzel ve Kırmızı Başlıklı Kız masalları yer almıştır.

Masallar üzerine önemli çalışmalar yapan bir diğer yazar Zipes (2018), “Peri Masalları ve Yıkma Sanatı” isimli kitabında masalların kültürel ve sosyal tarihini ele alıp masalların toplumları nasıl etkilediğini ve şekillendirdiğini incelemiştir. Yazar, masalların sadece bir

eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda sosyal normları, ideolojileri ve güç ilişkilerini de yansıttığını savunmuştur.

Carter'in (2022) "Kanlı Oda" isimli kitabı anti-masal türünün önemli bir örneğidir. Kısa öykülerden oluşan bu derlemeyle yazar, klasik peri masallarının unsurlarını dönüştürerek yeniden kaleme almıştır. Kaleme alınan öykülerde cinsellik, güç dinamikleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal normlar gibi temaları sorgulanmıştır. Carter, peri masallarının genellikle kadınları nesneleştiren ya da kurban haline getiren unsurları tersine çevirerek kadın karakterlere daha fazla güç ve özgürlük vermiştir. Carter'inkine benzer bir çalışma da Mungan'a (2018) aittir. Mungan (2018), "Kırk Oda" isimli yapıtında Pamuk Prenses, Külkedisi, Uyuyan Güzel isimli masallarını yeniden ele alarak doğrudan alıntılarla klasik masalları eleştirmiştir. Bu yeni masallara Yedi Cücesi Olmayan Pamuk Prenses, Zamanımızın Bir Külkedisi, Yüz Uyuyan Prenses isimlerini vermiştir; fakat kitap tam bir anti-masal örneği değildir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Klasik masallar ve anti-masalların içerik unsurları bakımından karşılaştırılmasını amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır (Karasar, 2012: 77).

3.2.Çalışma Materyalleri

Araştırmanın evrenini Grimm Kardeşler'e ait olan "Külkedisi", "Rapunzel", "Kırmızı Başlıklı Kız" ve "Pamuk Prenses" klasik masalları ile Nunila Lopez'e ait "Vejetaryen Külkedisi", Anna Kemp ve Sara Ogilvie'ye ait "Prensesler Uslu Durmaz", Juan Scaliter'e ait "Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız" ve James Finn Garner'e ait olan "Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)" anti-masal kitapları oluşturmaktadır. Kitaplara ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Klasik Masallar

Külkedisi
Rapunzel
Kırmızı Başlıklı Kız
Pamuk Prenses

Anti-Masallar

Vejetaryen Külkedisi
Prensesler Uslu Durmaz
Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız
Ötekileştirmeyen Masallar

3.2.1. Grimm Masalları

Pinhan Yayıncılıktan ilk baskısı 2011 yılında çıkmıştır. Saffet Günersel tarafından çevrilen kitap iki ciltten oluşmaktadır. Kalın ciltli kapak tercih edilmiştir. İki ciltte toplam 211 masal bulunmaktadır. Kitapların kapak kısmında masallara ait çizimlere yer verilmiştir. İç sayfalarda tercih edilen resimler siyah beyaz çizim şeklindedir.

3.2.2. Vejetaryen Külkedisi

Nunila Lopez'in kaleme aldığı, Myriam Cameros tarafından resmedilen kitap Nota Bene yayınlarından çıkmıştır. Kitap toplam yetmiş iki sayfadan oluşmaktadır. İlk basımı 2009 yılında yapılan kitap Türkçeye 2012 yılında çevrilmiştir. Ofset baskı tekniğiyle üretilen eserde 1. sınıf kuşe k ğit tercih edilmiştir. Kapağında yer alan “Büyüklere Gerçekçi Bir Masal” ifadesi ile hedef kitle belirtilmiştir.

Kitabın kapağında büyük kafası ve küçük gövdesiyle salıncakta sallanan Külkedisi resmedilmiştir. Yüz ifadesine bakıldığında gözlerinden akan yaşlarla beraber tebessüm eden bir Külkedisi yer almaktadır.

3.2.3. Prensesler Uslu Durmaz

Anne Kemp tarafından kaleme alınan kitabın resimlemesini Sara Ogilvie yapmıştır. Türkçeye Sima  zkan tarafından çevrilen kitap toplam 29 sayfadan oluşur. 2012 yılında basılan eser, Türkçeye 2017 yılında çevrilmiştir. Basımından 1. sınıf hamur tercih edilmiştir.

Kitabın kapağında ejderhanın üzerinde bayrak taşıyan bir kız resmedilmiştir. Mor elbisesi, uzun sarı saaları ile oldukça kendinden emin ifadesiyle dikkat çekmektedir.

3.2.4. Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Juan Scaliter tarafından yazılan ve Delia Iglesias tarafından çizimleri gerçekleştirilen kitap, Türkçeye Celil Denkaş tarafından çevrilmiştir. Nota Bene yayınlarından Anti Klasikler serisinin ilk kitabı olarak çıkarılmıştır. Toplam yirmi altı sayfadan oluşun kitap ilk baskısını 2012 yılında yapmıştır. Türkçeye evrilmesi ise 2017 yılını bulmuştur. Eserin hamur kalitesi 1. sınıf kuşe k ğittir.

Kitabın kapağında beyaz kurtla beraber Kırmızı Başlıklı Kız resmedilmiştir. Kısa şortu, kırmızı pelerini, al yanakları ile kendinden emin bir kız figürü yer almaktadır. Kurdun Kırmızı Başlıklı Kız'a hayranlıkla bakan bir ifadesi vardır ve bu yönüyle zararsız görünmektedir.

3.2.5.  tekileştirmeyen Masallar

James Finn Garner arafından kaleme alınan kitap, 1994 yılında yazılmıştır. Yayınlandığı yıl 2,5 milyondan fazla satış yapmış ve 20 dile çevrilmiştir. Türkçeye ilk çevirisi 1995 yılında, “Siz Hala Ananızın Masallarını mı Okuyorsunuz?” başlığı ve Behiç Gürcihan evirisiyle Güncel Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Yayınevinin kapanması nedeniyle bu basım tükenmiştir.

Kitabın diğer basımı ve bu tezde de kullanılan “Ötekileştirmeyen Masallar” Devrim Evcı tarafından çevrilir ve 2017 yılında Dipnot Yayınları tarafından ilk basımını yapar. Toplam 132 sayfadan oluşan eser bir derleme olup toplam 14 klasik masalın anti-masalını bünyesinde barındırır.

3.3. Verilerin Toplanması

Hali hazırda mevcut olan anti-masallar incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde yazılan masalların hangi klasik masala denk geldiği tespit edilmiştir. Birbiriyle uyulaşan üç klasik ve üç anti-masal tercih edilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Basılı materyallerle birlikte video, fotoğraf, film gibi görsel malzemeleri de içine alan doküman incelemesi, ele aldığı belgeleri titizlikle ve sistematik bir şekilde analiz etmeyi amaçlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Yıldırım ve şimşek, 2018). Doküman incelemesi ile birlikte yazılı materyallerin içeriğinin titizlikle analiz edilmesi amaçlanır (Wach, 2013).

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizi yapılırken nitel araştırma veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İçerik analizi, yöntem olarak konu veya sözün gelişine odaklanması ve kategori ya da kodların içindeki benzerlikleri ve farkları vurgu yapmasıyla ve metnin içindeki hem açık, belirgin hem de gizli içeriği ele alması ile bilinir (Kızıltepe, 2021). Özellikle metin incelemelerinde kullanılan bu yöntem ile araştırmacılar tarafından oluşturulan kategorilere ait veriler belirlenerek ait olduğu kategoriye yerleştirilir (Silverman, 2018).

Çalışmada içerik analizi türlerinden ‘kategorisel analiz’ kullanılmıştır. “Kategorisel analiz, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder. Kategorileendirme, mesajların kodlanmasını, yani anlamlarının işlenmesini gerektirir” (Bilgin, 2006: 19). Bir başka ifade ile kategorisel analiz genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 90).

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Teze dahil edilecek masal kitapları belirlenirken ve araştırmanın bulguları yorumlanırken masal üzerine çalışmış olan alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Creswell’e (2003) göre araştırma konusu hakkında genel bilgi sahibi olan ve nitel araştırma yöntemleri

konusunda uzmanlaşmış kişilerden, araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemelerini istemek inandırıcılık aısından alınabilecek önlemlerden biridir. Bu yöntem uzman incelemesi olarak adlandırılır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde “Külkedisi” masalı “Vejetaryen Külkedisi” anti-masalı ile, “Rapunzel” masalı “Prensesler Uslu Durmaz” anti-masalı ile, “Kırmızı Başlıklı Kız” masalıysa “Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız” anti-masalı ile “Pamuk Prenses” masalı “Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)” anti-masalıyla içerik unsurları bakımından incelenerek karşılaştırılmıştır.

4.1. Külkedisi-Vejetaryen Külkedisi

4.1.1. Konu

Külkedisi

Zengin bir adamın karısı hastalanır. Kadıncağız öleceğini anladığı zaman biricik kızını yanına çağırıp “*Bak çocuğum, sakın doğruluktan ve iyilikten sapma; o zaman Tanrı hep seninle olur. Ben de öbür dünyadayken seni hep izleyeceğim*” diyerek hayata gözlerini yumar. Genç kız her gün annesinin mezarına giderek gözyaşı döker ve annesinin öğütlediği gibi hiçbir zaman doğruluktan ayrılmaz. Bu arada kızın babası tekrar evlenir ve babasının evlendiği kadın iki kızını da beraberinde aynı eve getirir. Kızlar dış görünüş olarak oldukça güzel olsa da kötü kalpli kimselerdir. Genç kızın bütün güzel giysilerini alan üvey kardeşler, evin bütün işlerini de kıza yaptırırlar. Kızcağız bu işler altında o kadar ezilir ki akşam yatağına gidecek mecali kalmaz ve ocağın yanındaki küllerin içinde uyuyakalır. Bu sebeple ona Külkedisi adını koyarlar.

Bir gün baba pazara gideceğini söyler ve kızlara ne istediklerini sorar. Üvey kızlar inciler, elmaslar, güzel kıyafetler isterken Külkedisi şapkasına değen filizlenmiş bir dal ister. Baba kızların istediklerini aldıktan sonra yola koyulur. Yolda, şapkasına takılan filizlenmiş fındık dalını koltuğunun altına sıkıştırır ve Külkedisi’ne hediye eder. Hediye için babasına teşekkür eden Külkedisi, fidanı annesinin mezarına diker ve ağlamaya başlar. O kadar çok ağlar ki fidan göz yaşlarıyla sulanır. Fidan zaman içerisinde büyüyerek güzel bir ağaç olur. Külkedisi her gün mezara gider ve ağlayarak dua eder. Her seferinde Külkedisi oradayken ağaca beyaz bir kuş konar ve genç kız o an ne isterse kuş onu aşağıya atar.

Günlerden bir gün ülkenin kralı üç gün sürecek bir düğün şenliği yapılacağını duyurur. Şenliğe hiç evlenmemiş, güzel bütün genç kızlar davetlidir. Kralın düşüncesine göre bu düğünde prens kendine uygun bir eş seçebilecektir. Üvey kardeşler çok heyecanlanıp şenliğe gitmek için hazırlık yapmaya başlar. Kardeşler hazırlanırken Külkedisi’ne emirler yağdırır. Kızcağız hem bütün emirleri yerine getirir hem de ağlar; çünkü o da baloya gitmeyi çok ister.

Genç kız üvey annesine bu isteğini söylese de üvey anne kızın kıyafeti ve ayakkabıları olmadığını bahane ederek onu baloya götürmeyi reddeder. Üvey anne kızın yalvarışına karşılık olarak kıza bir şart sunup küllere döktüğü kazan dolusu mercimeği ayıklayabilirse gelebileceğini söyler. Bunun üzerine genç kız arka kapıdan çıkarak bütün güvercin ve kuşlardan kendisine yardım etmelerini ister. Onların da yardımıyla küllerin içinden bütün iyi mercimekleri ayırır. Genç kız zorlu görevi yerine getirirse de yine de kıyafetleri olmadığı için üvey anne onu baloya götürmek istemez. Bunu öğrenen kız ağlamaya başlayınca üvey anne kıza “Eğer iki kazan mercimeği bir saat içinde ayıklarsan bizimle gelebilirsin” der. Üvey anne verdiği bu yeni görevi kızın başaramayacağını bilerek söyler. Külkedisi güvercin ve kuşlardan tekrar yardım ister ve gökyüzündeki bütün kuşlar ona yardım etmeye gelir. Yarım saat içinde hepsi bütün mercimeği ayıklamış olsa da üvey anne genç kızın yine baloya gelmesine izin vermez. Herkes gidince fındık ağacının altına giden Külkedisi ağaca şöyle seslenir:

Ey ağaç, sallan silkelen,

Altınla gümüş olsun gelen!

Bunun üzerine kuş ona çok güzel bir kıyafet ve pabuç atar. Onları giyerek baloya giden Külkedisi, o kadar farklı ve güzel olur ki kızın üvey annesi ve üvey kardeşleri bile onu tanıyamaz. Prens Külkedisi'nin yanına gelerek onun elini tutar ve gece boyunca birlikte dans ederler. Prens, Külkedisi ile kendisinden başka kimsenin dans etmesini istemediği için “Onunla dans edemezsiniz, o benim eşim!” diye baloda genç kızla dans etmek isteyenlere cevap verir. Eve dönüş vakti geldiğinde prens Külkedisi'yle gelmek ister ve kızın elinden tutar; fakat genç kız onun elinden kurtularak dışarda bulunan güvercin yuvasına sığıp sığıp verir. Prens, genç kızın babası gelinceye kadar bekler adam gelince ona bu yabancı kızın güvercin yuvasına sığıp sığıp olduğunu söyler. Yaşlı adam, “O sakın Külkedisi olmasın?” diye düşünür ama güvercin yuvasında kimse yoktur. Eve geldiklerinde Külkedisi'ni eski püskü kıyafetleriyle uyur bulurlar. Aslında uyumadan önce Külkedisi güvercin yuvasından atlar, fındık ağacının olduğu yere koşar ve üzerini değiştirir. Kızın uyuduğunu gören babası Külkedisi'nden şüphelenmez.

Şenliğin ikinci günü Külkedisi tekrar baloya gider. Külkedisi ikinci gün de bütün gece prensle dans ettikten sonra yine prensi atlatarak evine döner. Şenliğin üçüncü gecesinde de baloya giden Külkedisi bu sefer daha görkemli bir kıyafet giymeyi tercih eder. Bu sefer kızın nereye gittiğini öğrenmek isteyen prens, merdiven basamaklarına zift döktürür. Külkedisi gece aynı şekilde kaçarken sol ayağındaki pabuç orada kalır. Kızın pabucunu bulan prens bu ayakkabının ülkede hangi kızın ayağına olursa o kızın kendi eşi olacağını söyler. Ev ev gezen

prens en sonunda Külkedisi'nin evine gelir. Evde bulunan kizlardan büyük üvey kardeş pabucu dener. Kızın baş parmağı pabuca sığmayınca kızın annesi bir bıçak uzatarak "Kes başparmağını, evlenirsen nasılsa artık yaya yrmeyeceksin" der. Ayakkabıyı giyen büyük üvey kardeş, prensin atına biner; beraber saraya doğru yol alırlar. Yoldaki güvercinler kızın ayakkabısından akan kanlara dikkat çekerek asıl gelinin o olmadığını söyler. Bunu fark eden prens geri döner. Prens bu kez ayakkabıyı küçük kız kardeşin denemesini ister. Küçük kardeşin topuğu ayakkabıya sığmaz. Annesi kıza bir bıçak vererek "Topuğundan biraz kes! Prensle evlenirsen nasıl olsa ayağın bir daha yere basmayacak" der. Annesinin dediğini yapan kız, prensle birlikte saraya doğru yola çıkar. Güvercinler onun da sahte gelin olduğunu söylerler. Ayakkabıdaki kanı gören prens geri dönüp kıızı evine götürür. "Bu asıl gelin değil! Başka kıızınız yok mu?" diye sorar. Babası önce yok der daha sonra ilk eşinden olma kir pas içinde olan bir kıızının olduğunu ama ondan gelin olmayacağını söyler. Prensın ısrarıyla Külkedisi gelir ve ayakkabıyı dener. Ayakkabı bu sefer Külkedisi'nin ayağına tam uyar. Külkedisi ayağa kalkınca baloda dans ettiği kıızı tanıyan prens, "Asıl gelin bu!" diye haykırır. Prensle beraber saraya doğru yola koyulurlar. Yoldan geçerken güvercinler asıl gelinin o olduğunu söyler. Düğün günü gelip çattığında üvey kardeşler de orada bulunur. Kardeşleri gören güvercinler üvey kıız kardeşlerin gözlerini gagalayarak kr eder. Böylelikle yaptıkları kötülüklerin cezasını ömür boyu ekerler.

Vejetaryen Külkedisi

Külkedisi baloya gitmeyi çok ister ve sonunda istediğini elde eder. Baloda ly fazla kaçıran Külkedisi, uyandığında hiçbir Şey hatırlamaz. Eve ertesi gün öğlen saat 12.00'de döner. Eve döndüğünde elinde camdan ayakkabıları tutan iki adam görür. Prensle evlenmek için öncelikle camdan ayakkabıları denemesi gerekir. nce ayakkabılar çok dar gelir, fakat zorlayarak da olsa ayakkabıları giyer çünkü prensle evlenmek zorundadır.

Külkedisi vejetaryen olmasına karşın prensin en sevdiği yemek kekliktir. Külkedisi her gün prense keklik pişirir. Buna rağmen prens hiçbir zaman yapılan yemeği beğenmez bağırır çağırır; çünkü Külkedisi keklikleri onun istediği gibi pişiremez. İçin diğer kötü yanı ise her gün yüksek topuklu camdan ayakkabıları giymek zorunda olmasdır. Her geçen gün bu durum gittikçe zorlaşır. İçine kapanmaya başlayan Külkedisi, gittikçe daha kötü hissetmeye başlar. Külkedisi prensle olan evliliğini ve hissettiklerini arkadaşlarıyla paylaşmaya karar verir. Anlattıkları karşısında modern arkadaşı, "Ayakkabılardan hiç Őikyet etme. Benim prensim modern. Ben yarım metrelik platform ayakkabılar giyiyorum." der. Anne Kraliçe ise Külkedisi'nin bu durumdan yakınmaması gerektiğini, hiçbir yerin prensin yanından daha iyi

olmayacağını söyler. Arkadaşlarının söyledikleri karşısında aklı iyice karışan Külkedisi, anlatmaktan vazgeçerek yapayalnız kalır.

“Bir gün kendini görme şansı elde elden Külkedisi, bir prensin kendisini kurtaracağına inanacak kadar saf olduğu için kendine gülmeye başlar. Uzun yıllar birlikte yaşadktan sonra bir prensin ya da bir başka kişinin seni kurtaramayacağını anlarsın.” (Lopez, 2017) Külkedisi kendini suçlamaktan vazgeçer. Kendini kurtarabilecek kişinin yine kendisi olduğunu fark eder. Böylelikle Külkedisi “YETER” diye bağırır ve ortaya birden “Yeter Perisi” çıkarır fakat bu peri alışılmışın dışında; tombul, esmer ve kıllı bir peridir. Peri, Külkedisi’ni kollarının arasına aldığı uzun zamandır ağlamayan Külkedisi birden ağlamaya başlar. Öncelikle prens için ağlayan Külkedisi daha sonra ölü keklikler ve camdan ayakkabılar için ağlar. Kendisine kötü davranan üvey annesi, ondan da kötü davranan babası ve kardeşleri için ağlamaya devam eder. Hepsini için ağlayarak içini boşaltır. Bu duygusal boşalmadan sonra artık güzel şeyler yapmaya karar veren Külkedisi, işe prensi terk etmekle başlar. Daha sonra keklikleri ve ayakkabıları bırakır. Kendini özgür hissettiren bir aktivite olan dansı keşfeder. Artık kaç kilo olduğu, ayakkabı numarasının ne olduğu ya da boyu hiç önemli değildir.

Görsellerin birinde yatağına uzanan Külkedisi, “Utaç Bitti” romanını okumaktadır ve yan tarafta da Ursula K. Le Guin'in bir kitabı vardır. Kendine güvenmeye başlayan Külkedisi, hayalini gerçekleştirerek “Ahenk ile Dolup Taşıyorum” adında vejetaryen bir restoran açar. Burası sadece yemek yenilen bir yer değil aynı zamanda dans edilen bir yerdir. Bu süreçte kendisi gibi olan diğer masal kahramanları Kırmızı Başlıklı Kız, Uyuyan Güzel ve Pamuk Prenses, Pinokyo ve Teneke Adam ile karşılaşır. Hep birlikte özgürleşirler ve hayallerini gerçekleştirirler:

“Külkedisi'nin restoranının işleri çok iyi gidiyor, birçok arkadaşına iş olanağı sağladı. Şimdi restoranı “Biraz Ahenk” adıyla geceleri de açıyor. Süslü Fare 44 bedene ulaştı. Yalnız yaşıyor ve çok mutlu.

Uyuyan Güzel ve Pamuk Prenses, Prozak yerine şifalı bitkiler kullanmayı başardılar ve çok çok yakın arkadaş oldular. Kırmızı Başlıklı Kız “Aile Körlüğünün Üstesinden Gelmek” adında atölye çalışmaları yapıyor.

Teneke Adam, “Kurtlarla Uluyan Erkekler” adında bir grup kurdu ve erkeklere ağlamayı öğretiyor. Pinokyo gerçeği aramaya devam ediyor, denedikleri arasında Gestalt, Diafreo Terapisi, Bach Çiçekleri... bulunuyor.

Ana Kraliçe tahtından feragat etti ve vejetaryen restoranda aşçılık yapmaya başladı, kaliteli bir pastırmanın et sayılamayacağına hala diretiyor. Kocasını çoktandır onun yüzünü görmüyor ve özgür olmanın tadını çıkarıyor.

Ayrıca Dogmatik Olmayan Köpekli Arkadaş, bu masalda yer aldıktan sonra büyük başarı kazandı ve sonsuzluğa ulaştı (Lopez, 2017).

Birbirlerini tanıdıkları için çok mutlu olan masal kahramanları, aynı zamanda yüzyıllardır masalarda temsil etmek zorunda kaldıkları roller için de bir o kadar kırgındırlar. “Yeter Perisi” ortaya çıkmaya devam eder. Yeter ki bir kadın “Yeter” diye bağırabilsin. “Evlilik teklifi beklerken hayatları mahvolan edilgen kadınlar” bitti, artık yeni bir masal başladı:

“Bir zamanlar yalnız olmayan kadınlar varmış ve keklikler özgürce uçarlarmış...” (Lopez, 2017).

4.1.2. Dil ve Anlatım

Külkedisi

Masalda sade, anlaşılır bir dil tercih edilmiştir. Anlamı bilinmeyen kelimeler kullanılmamıştır. Masal uzun paragraflar şeklinde kaleme alınmıştır. Metnin yapısı itibariyle kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Bununla birlikte devrik cümlelere de yer verilmiştir. İsim ve fiil cümleleri bir arada kullanılmıştır. Genel olarak tek özne ve tek yüklemden oluşan cümleler tercih edilmiştir. Nadir de olsa sıralı ve bağlı cümlelere de yer verilmiştir:

Zamanla bu fidan büyüdü ve güzel bir ağaç oldu (s. 27).

Noktalama işaretlerinin kullanımı noktasında hatalara rastlanmıştır. Bu hata genellikle bağlaçlardan önce veya sonra gelen işaretlerde tespit edilmiştir:

Aradan bir saat kadar geçmişti ki, ... (s. 28)

Kitapta dolaylı tümleç eksikliği var. Bu durum yazım kurallarına aykırıdır.

Vejetaryen Külkedisi

Genel olarak anlaşılır bir dil kullanmakla beraber prozak, vejetaryen, feragat etmek gibi anlamı bilinmeyen kelimelere ve Gestalt, Diafreo Terapisi, Bach Çiçekleri gibi terimsel ifadeler yer verilmiştir. Kurallı cümleler anlaşılabilirliği olumlu yönde etkilemiştir. Vurguyu sağlamak adına yer yer ünlem cümlelerine yer verilmiştir: “*Ne tatsızlık ama!*” Anlatımı

güçlendirmek için tamamlanmamış cümlelere yer verilmiştir: “*Ne kamyon şoförleri ne şarkıcılar, ne de bakkallar...*”

Parantez içi açıklamalara yer verilmiştir. Bunlardan birinde dikkat çekmek amacıyla büyük ve küçük harfler bir arada kullanılmıştır. Düz, kalın ve italik yazı stilleri bir arada kullanılmıştır. Zemine uygun beyaz ve siyah yazı rengi tercih edilmiştir. Genel olarak tek özne ve yüklemden oluşan cümleler tercih edilse de nadiren sıralı cümlelere yer verilmiştir. Olay örgüsünde yer almayıp klasik Külkedisi masalında yer alan kahramanlara gönderme yapılmıştır:

“*İlk olarak prens için ağladı, onca ölü keklik ve cam ayakkabılar için. Sonra ona kötü davranan üvey annesi ve ondan da kötü davranan babası ve kendisini 34 beden elbise giymeye zorlayarak ölecek hâle getiren kız kardeşleri için ağlamaya devam etti (Lopez, 2017).*”

“*Başta ayakkabılar dar geliyordu ama zorlaya zorlaya ayağına geçirdi... çünkü prens ile evlenmek zorundaydı.*” cümlesinde üç noktadan sonra cümleye küçük harfle başlanılmıştır. Bağlaçlardan sonra ve önce noktalama işaretine yer verilerek noktalama yanlışı yapılmıştır: “*Tam anlamıyla özgürleşemeyeceğini bilse de, dans etmek o an için özgür hissetmesini sağlıyordu.*”

“*Sadece istemesi gerektiğini farketti*” cümlesinde “farketti” birleşik fiili ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmıştır. “*Herşey devam ediyor.*” cümlesinde “şey” ayrı yazılması gerekirken bitişik yazılmıştır.

4.1.3. Kahramanlar

Külkedisi

Külkedisi

İyi huylu, itaatkâr, saf ve güzel olarak tasvir edilmiştir. Annesinin ölmeden önce iyi huylu olma nasihatine tamamen uyarak kendisine verilen görevleri harfiyen yerine getirir ve kimsenin sözünden çıkmaz. Kendisine verilen eziyet mahiyetindeki işleri kimseye karşı gelmeden yapan Külkedisi, masal boyunca sadece bir konuda ailesine karşı çıkar. O da prensin evleneceği kadını aradığı baloya kendisini götürmek istemeyen üvey anne ve kardeşlerine karşıdır. Masal boyunca kötü ve hak etmediği bir hayat yaşayan Külkedisi hiçbir zaman yapılanlara karşı gelmeyen, mücadele etmeyen biriyken baloya gidebilmek için büyük bir çaba harcar. Bu durum gösterir ki aslında Külkedisi mücadele duygusundan yoksun değildir, sadece uğruna mücadele edecek bir durum ortaya çıkmamıştır.

Masalda genel olarak Külkedisi'ne biçilen rol sessiz, sakin olmalıdır. Balonun düzenlenmesiyle beraber kardeşler arasındaki rekabet ve kıskançlık ortaya çıkmış olur. Külkedisi prensle evlenmeyi statü atlamak olarak görmektedir. Masalın başında Külkedisi'nin güzelliğinden bahsedilmediği görülür. Külkedisi'nin güzelliği baloya giderken giydiği altından ve gümüşten yapılan kıyafetler ve mücevherlerle ortaya çıkar. Masal boyunca Külkedisi'nin fikirlerine yer verilmemiştir, oldukça pasif bir karakterdir.

Üvey Anne

Külkedisi'ni hiçbir zaman sevmeyen kadın, masalda zalim, merhametsiz ve gaddar biri olarak tasvir edilir. Kötü vey anne profiline tamamıyla uygundur. Nitekim kendi kızlarına davrandığının tam tersi olarak Külkedisi'ne davranmaktadır. Masalın sonlarına doğru kendi kızlarının prensle evlenmesini istediği için ayakları ayakkabıya sığmayan kızlarına parmaklarını ve topuğunu kesmesini oğtler. Prensle evlendikten sonra hiçbir iş yapmalarına gerek kalmayacağını söyler. Buradan da anlaşıldığı üzere zenginlik uğruna gözü dönmüş bir anne figürüne şahit olmaktadır. Masalın sonunda kendisine ne olduğu bilinmemektedir.

Baba

Karısını kaybettikten sonra tekrar evlenir. Yeni eşinin ve kızlarının kendi kızına eziyet etmelerine göz yumar. Verilen hiçbir kararda söz sahibi olmayan silik bir karakter olarak ön plana çıkmaktadır.

Üvey Kardeşler

Kötü kalpli karakterler olarak ön plana çıkmaktadırlar. Klkedisine hiç iyi davranmamış hatta ona bir lakap olarak Külkedisi'ni layık görmüşlerdir. Külkedisi ile ortak olan yanları evliliği statü atlamak olarak görmeleridir. Masalın sonlarına doğru prensle evlenebilmek için kardeşlerden biri parmağını diğer i se topuğunu keser. Masalın sonunda gözleri güvercinler tarafından kr edilerek cezalandırılırlar.

Prens

Kral'ın oğlu olduğu bilinen prens, aynı zamanda yakışıklı ve zengindir. Evlenme çağı geldiğinde ülkenin bütün genç kızlarının katılabileceği bir balo düzenlenir. Böylelikle prens işlerinden en güzelini seşip evlenecektir. Evlenme lçt olarak sadece güzelliğin baz alınması metalaştırılan kadın ve kadın vücudu kavramını akla getirir. Baloda Külkedisi'nin güzelliğine vurulan prens, onunla dans eder ve gece boyunca Külkedisi'nin başka kimseyle dans etmesine izin vermez. Dans etmek isteyenlere de hep aynı cevabı verir: "*Onunla dans edemezsiniz, o*

benim eşim!” Bu cevaptan da anlaşılacağı üzere Külkedisi’ni sahiplenici bir tutum sergiler. Bunu yaparken Külkedisi’nin fikirlerine önem vermez. Evlenmek istediği kadını elindeki ayakkabının tekiyle bulmaya çalışmak gibi akla mantığa uymayan davranışlar sergilemektedir.

4.1.3.2. Vejetaryen Külkedisi

Külkedisi

Ayrık dişleri, kısa mor elbisesi, çarpık bacakları ile klasik masallardaki güzellik algısına ters düşen bir karakterdir. Masalın ilk kısımlarında itaatkâr ve prensin dediklerini uygulamaya çalışan bir Külkedisi varken masalın sonlarına doğru yaşadığı hayatı sorgulayan, kendi kararlarını verebilen bir karaktere evrilmiştir. Kendini tanıyan, ekonomik bağımsızlığını kazanmış, bir birey olabilmeyi başarmış bir karakterdir. Bu süreçte bencil davranmamış, kendine benzeyen başkalarının da hayatına dokunmayı başarmıştır. Masaldaki “Yeter Perisi” olarak tanıtılan kişi aslında Külkedisi’nin kendisidir. Yeter diyebilme cesaretinde bulunan her kadının içinde aynı güç bulunmaktadır.

Prens

Keklik yemeyi seven, huysuz, durmadan bağırp çağırın biridir. Dış görünüş olarak alıştığımız prens tasvirinden oldukça uzaktır. Beyaz atleti ve tüylerle kaplı vücudu ile oldukça çirkin resmedilmiştir.

Yeter Perisi

Dış görünüş olarak klasik masallardaki perilere benzememektedir. Güzel sayılmayan, tombul, kısa ve kıllı bir peridir. Bu tasvir “...Periler tombul, kıllı ve esmer olurlar...” ifadesiyle normalleştirilir. Peri yalnızca bir kadın “YETER” dediğinde ortaya çıkar fakat masalın sonuna doğru öğreniriz ki bu peri kadının kendi içindeki gücü simgelemektedir.

4.1.4. İletiler

Külkedisi

Külkedisi pasif, sabırlı, itaatkâr ve söz dinleyen bir karakterdir. Pekşen’e (2017) göre Külkedisi annesinin ölmeden önce iyi ve dindar ol sözüne uyar. Dolayısıyla külkedisinin iyi olması dindarlığının ve pasifliğinin bir sonucudur. Bunlar dışında sahip olduğu tek nitelik güzelliğidir. Sonuç olarak eğer bir kadın pasif, dindar ve bağımlı ise o zaman iyi ve güzel olarak kabul edilir.

Külkedisi tıpkı ölmüş annesi gibi iyi huylu ve güzeldir. Üvey anne ise kibirli ve kötüdür. Diğer eşinden olan kızları da onun gibidir. Böylece iyi ve kötü huylar genetik olarak görülür,

en azından anne tarafından aktarılır (Lieberman, 1972). Külkedisi uğradığı kötü muameleye karşı çıkmadığı gibi öfke gibi bir duyguyu da beslemez. Sezer'e (2020:77) göre masallardaki iyi kadın profilleri kin, kıskançlık, öfke ve rekabet gibi duygulardan arındırılmıştır.

Külkedisi masal boyunca uğradığı bütün haksızlıklara karşı sabreder, hiçbir zaman şikayetçi olmaz. Masal boyunca sadece baloya gidebilmek için mücadele eder. Aslında hayır diyebilecek, hakkını arayabilecek bir karaktere sahip olduğu bu baş kaldırışta anlaşılır. Asıl mesele bunu neden şimdi yaptığıdır. Eğer baloya gidebilirse prens onu görecektir ve evlilik gerçekleşecektir. Böylelikle bütün hayatı kurtulacak, yaşadığı bütün sıkıntılar bir anda yok olacaktır. Evliliğe biçilen değer ne kadar önemli olduğu göze çarpmaktadır.

Üvey kız kardeşleri ile Külkedisi arasındaki tek ortak nokta o gün baloya gitmek ve sonrasında prensle evlenmektir. Masal kahramanı iyi de olsa kötü de olsa prensle evlenmek isterler. Masalın sonunda prensle evlenmesi ve üvey kız kardeşlerinin cezalandırılması eğer iyi kalpli olursanız her zaman siz kazanırsınız anlamına gelmektedir. Masal sonuç itibarıyla iyi insan olursanız bir gün mutlaka kazanırsınız gibi olumlu bir mesaj verse de gerçek hayatta bu pek mümkün değildir. Dilidüzgün'e (2003) göre, masalların çocukları hayata hazırlama ve rehberlik etme rolü bulunmaktadır.

Beklemek kadınlara özgü bir davranıştır. Külkedisi prensin kendini aradığını bildiği halde hiçbir şey yapmadan prensin kendisini bulmasını bekler. Bu sabırlı bekleyişin ödülünü prensle evlenerek elde eder.

Masallarda üvey anne tiplemesinin her koşulda kötülenmesinin sebebi Sezer'e (2020) göre ilk aşk unutulmaz ideolojisiyle ilk evliliğin kutsallığını savunmak için yapılır. İkinci evlilik erkekler için normal bir durumken kadınlar için değildir. Bu nedenle klasik masalarda üvey anneler doğum yapmaz. Bu durumun sebebi Tokdemir'e (2019), göre ikinci evliliğin yapan kadının cezalandırılarak üremeden yoksun bırakılmasıdır.

Masalda işlenen temalardan biri de kardeş rekabetidir (Bettelheim, 2019). Bu rekabet Külkedisi masalında oldukça net bir şekilde verilir. Üvey kardeşler Külkedisi'ni hiç sevmez ve onun sahip olduğu her şeyi elinden alırlar.

Kötü kalpli, gaddar bir karakter olarak üvey anne, Külkedisi'ni hiç sevmemektedir. Bu durumun altında kıskançlık yatmaktadır; çünkü Külkedisi aynı zamanda ona eşinin eski karısını hatırlatmaktadır (Sezer, 2020).

Üvey anne yakışıklı ve zengin bir prensle gerçekleştirilen evliliğe o kadar büyük bir anlam yükler ki bu yolda kızlarının parmağını ve topuğunu kesmesini isteyecek kadar gözü dönmüştür. Amaca ulaşmak için her yol mübahtır anlayışı benimsenmiştir. Masalın bu kısmı korkunçtur ve barındırdığı şiddet öğeleriyle çocuklar için uygun değildir. Masalın sonunda iyiler ödüllendirilirken kötüler cezalandırılır. Masalın sonunda üvey kız kardeşler gözleri kör edilerek cezalandırılırken üvey annenin akıbeti hakkında bilgi verilmez.

Kralın, oğlunu evlendirmek için düzenlediği baloya sadece hiç evlenmemiş güzel kızlar davetlidir. Burada güzellik ve bekaret vurgusu yapılmaktadır. Parsons'a (2004) göre Külkedisi'nin prens tarafından seçilmesi için ekstra bir çaba harcaması gerekmez, güzel olması seçilmesi için yeterlidir.

Külkedisi'nin masalın sonunda istediğini elde etmesi aslında onun iyi kalpli biri olduğu için sunulan bir ödüldür. Metnin arka planında eğer sizde iyi kalpli, saf ve güzel olursanız günün birinde mutlaka kazanırsınız mesajı yatmaktadır.

Genel itibariyle bakıldığında ataerkil düzeni temsil eden bir masal olmasına rağmen olaya farklı bir yönden bakan Zipes'e (2014) göre, Külkedisi gibi 'cinsiyetçi' bir masalda bile, masalın sonucunda hâlâ önemli bir rol oynayan anaerkil kalıntılar vardır, çünkü kızının hedefine ulaşmasını sağlayan ölü annedir.

Vejetaryen Külkedisi

Klasik Külkedisi masalında Külkedisi ve prens evlenmeden önce yaşanan olaylar anlatılırken Vejetaryen Külkedisi masalında evlendikten sonra yaşanan olaylara yer verilmiştir. Anti-masalda üvey anne ve kardeşlerden bahsedilerek klasik masala gönderme yapılmıştır: *“İlk olarak prens için ağladı, onca ölü keklük ve cam ayakkabılar için, sonra ona kötü davranan üvey annesi ve ondan da kötü davranan babası ve kendisini 34 beden elbise giymeye zorlayarak ölecek hâle getiren kız kardeşleri için ağlamaya devam etti...”* (Lopez, 2017)

Kitapta yer alan karakterlerin dış görünüşleri incelendiğinde, güzellik algısının tamamen yıkıldığı görülür. Karakterlerin resmediliş şekilleri bu çıkarımı desteklemektedir. Prenslar yakışıklı, prensesler ise güzel olur algısının dışına çıkılarak ayırık dişleri olan, kısa boylu bir Külkedisi ve beyaz atletli, vücudu kıllarla kaplı bir prens tasvir edilmiştir. Güzellik algısı yıkıma uğrattılırken karakterlerin orantısız yüzü ve vücutları estetik açıdan göz yormaktadır. Görsel kullanımında yer yer aşırıya gidildiği söylenebilir. Görsellerden birinde

Külkedisi'nin çıplak bir şekilde resmedildiği göze çarpmaktadır. Çocuklara hitap eden bir kitapta vücut teşhirciliğinin yapılmasının doğru olmadığı düşünülmektedir.

Külkedisi, masalın ilk kısımlarında itaatkâr bir tavır sergilese de daha sonra yaşadığı hayatı ve verdiği kararları sorgulayarak hayatını farklı yönde şekillendirme kararı alır. Dönüşüm “YETER” dediği anda başlar. Bu esnada ortaya çıkan “Yeter Perisi” güzel olmayan bir karakterdir. “*Şunu hemen belirteyim, periler tombul, kıllı ve esmer olurlar, hepimizin içinde yaşarlar ve ‘YETER’ dediğimizde ortaya çıkarlar*”. Bu sözlerle masalarda dayatılan güzellik algısı eleştirilir. Yeter Perisi'nin içimizde yaşıyor olması o perinin aslında biz olduğumuzu gösterir. “Bizi kurtarabilecek tek kişi kendimizden başkası değildir” mesajı verilmektedir.

Kitapta Külkedisi'nin vejetaryen olması ve vejetaryenliğin sıkça vurgulanması tesadüfi değildir. Adams (2021), Etin Cinsel Politikası adlı eserinde et tüketimi ile kadın bedeni ve hayvan bedeni arasındaki benzerlikleri ele alır. Etin kadın bedenini temsil ettiğini ve etin güç, şiddet ve kontrol gibi kavramlarla ilişkilendirilebileceğini savunan yazar; et tüketimini ataerkil ideolojinin bir ifadesi olarak görmektedir. Böylelikle vejetaryenlik ve feminizm arasında derin bir bağlantı kurulmuş olur.

Özgürbüz'e göre (2021), Külkedisi'nin yemek hazırlığı için alışveriş yapması, diğer kadınlarla beraber kasap kuyruğunda beklemesi, sürekli etli yemek pişirmek zorunda olması, ölü kekligi ağlayarak tencereye atması, prensin sağlıksız görüntüsü anlatı boyunca keklük özelinde et yemenin olumsuzluğunu vurgulamakta ve kadının baskılanması bu metaforlar aracılığıyla anlatılmaktadır.

Masalda bağımsızlığa yapılan vurgu dikkat çekicidir. Külkedisi'nin dönüşümü prensi terk etmekle başlar ve kendini keşfetme imkânı bulur. Masalın sonunda Ana Kraliçe eşini terk eder ve özgürlüğüne kavuşur. Bu yönleriyle evliliğin getirisi olarak görülen bağımlılık terk edilerek bağımsızlığın kutsandığı görülmüştür.

Çeviri bir masal olmasından kaynaklanan bazı anlatım sorunları bulunur. Külkedisi'nin arkadaşları bağlam sağlanmaksızın olay örgüsüne dahil olur ve çıkar. Bu durum karakterler ve olay örgüsü hakkında yorum yapmayı zorlaştırmaktadır.

Vejetaryen Külkedisi anti-masalında yatağına uzanan Külkedisi, *Utañ Bitti* kitabını okumaktadır. Bu kitap hakkında masalda ayrıca bir bilgi verilmemiştir. *Utañ Bitti* adlı kitap sonradan yapılan araştırmaya göre, Hollandalı yazar Anja Meulenbelt tarafından kaleme alınan

otobiyografik bir eserdir. Kitaptaki baş kahraman-yazar toplum tarafından dayatılan rollerden kurtularak yolunu çizer ve bu süreçte cinsel yöneliminin değişime uğrama sürecini anlatır. Masalda bu kitabın seçilmesi tesadüfi değildir; çünkü *Külkedisi* de ataerkil otoriteyi reddeder ve kendini keşfetmeye başladığı bir süreçten geçer.

Yine *Vejetaryen Külkedisi* anti-masalında *Külkedisi Utanç Bitti* romanını okurken yanında bir başka kitap daha bulunur. Kitabın üzerinde “Ursula K. Le. Guin” yazmaktadır ancak yazarın hangi kitabı olduğu bilinmemektedir. Ursula K. Le. Guin, bilim kurgu eserlerinin yanı sıra teması feminizm olan kitaplar kaleme almıştır. Taşkın’a (2022) göre, yazarın *Karanlığın Sol Eli* isimli eseri feminist bilim kurgunun ilk örneklerindedir. Söz konusu bilimkurgu eseri cinsiyetsiz insanların yaşadığı bir gezegende geçmekte olup, eserin anlatıcı kahramanı erkek bir gözlemcidir.

Vejetaryen Külkedisi anti-masalında masal bittikten sonra yazar ve çizerin tanışma hikâyelerine yer verilir. Bu kısım karikatürlerle ve görsellerle zenginleştirilmiştir. Bu resimlerden bir tanesinde televizyon izleyen *Külkedisi* yer alır. Aynı resimdeki duvarda “Persepolis” filminin broşürü bulunur. *Persepolis*, Fransız yazar ve çizer Marjane Satrapi'nin aynı adı taşıyan otobiyografik romanından uyarlanan 2007 yapımı bir animasyon filmidir.

Persepolis'in baş kahramanı İran dışına çıktığında başka bir kültür alemiyle tanışır ve yaşam tarzının değişmesiyle beraber olayları algılayışı, davranışları da değişir. Serbest bir cinsel yaşam, uyuşturucu kullanımı, geleneksel kültürden uzaklaşma gibi unsurlar hayatına yerleşir. Kahraman daha sonra İran'a geri dönünce o toplumun kültürüne, geleneğine uyum sağlayamaz. Dolayısıyla uyumsuz biri haline gelir. Anti-masal karakterlerinin de kendi içinde uyumsuz karakterler olduğu dikkat çeker. Bu bağlamda eserde üstü örtülü şekilde atıf yapılan *Persapolis*, *Utanç Bitti* gibi kitapların okurlara üstü kapalı şekilde yönlendirmede bulunduğu söylenebilir.

Külkedisi, geceyi muhtemelen prensin yanında geçirdiği için onunla evlenmek zorunda kalır. Klasik masalarda bekaret kavramının yüceltilmesine karşın bu masalda eleştirilmiştir. *Külkedisi* bu sebeple istemediği bir evlilik yapar ve sonunda mutsuz olur.

Külkedisi balodayken “ölçüyü fazla kaçırdığı” tabirine yer verilir. *Külkedisi*'nin eğlenen ve kusan resimleri, ertesi gün hiçbir şey hatırlamıyor olması, elindeki şişe ve bardak alkol kullandığını destekler. Bu durum kitabın yazıldığı kültür tarafından benimsenen, doğal

karşılana bir durum olabilir fakat çocuk okurlar ve kültürel değerlerimiz için uygun davranışlar değildir.

Masalda yer alan bazı metaforlar çocukların anlamlandırabileceği tarzda değildir. “Körelmiş rahim, ezilmiş göğüs, birkaç prens eskitmek, özgürlük sokaktadır” söylemleri bu duruma örnek gösterilebilir. Anlamı bilinmeyen “prozak, dogmatik, Gestalt, Diafreo Terapisi, Bach Çiçekleri” gibi kelimeler kullanılmıştır. Dil ve anlatım yönünden zor anlaşılana bir kitaptır.

Masalın kapağında “Yetişkinler İçin” ifadesi yer almasına rağmen kitap görselleri ve yazı stili ile resimli bir çocuk kitabı imajı çizmektedir. Yetişkin temalarını içeren bir kitabın çocuklara hitap eden bir masal görseliyle raflarda yer alması birtakım olumsuzlukları beraberinde getirebilir.

Kitapta ekoeleştiril unsurlara yer verildiği görülmüştür. Prensın keklik yemeyi sevmesi üzerinden hayvanlara zarar verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Kitapta bir karakter olarak yer almasa da masalın sonlarına doğru yer alan bir görselde tekerlekli sandalyede mutlu bir çocuğun resmedildiği görülmüştür. Bu görsel de kitaptaki ekoeleştiril unsurlardan bir diğeridir.

4.1.5. Resimler

Külkedisi

Masalda sadece iki tane resme yer verilmiştir. Bu resimler sayfanın üst kısmında ve sayfanın yarısını kaplayan bir konumdadır. Siyah beyaz olan resimde Külkedisi, mutfakta temizlik yaparken resmedilmiştir. Resmin küçük ve siyah beyaz olmasından dolayı Külkedisi'ne dair yorum yapmak doğru olmayacaktır.

Vejetaryen Külkedisi

Kitabın kapağında koyu mavi renk tercih edilmiştir. Kapağın merkezinde salıncakta sallanan kafası vücuduna oranla oldukça büyük olan Külkedisi resmedilmiştir. Biri diğerine oranla, daha büyük olan gözlerinden akan yaşlarla, tebessüm etmeye çalışan dudakları bir tezat oluşturmaktadır. Baş kısmına bir ay konumlandırılmıştır. Özgürbüz'e (2021) göre bu ay figürü, bir insanı kurtarabilecek kişinin yine kendisi olduğunu, aynı zamanda bireyin aydınlanmasını simgelemektedir.

Kitabın içeriğinde tercih edilen resimler tüm sayfayı kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Karakterlerin çizimlerinde güzellik algısının altüst edildiği göze çarpmaktadır. Renklendirmede canlı tonlar tercih edilmiştir. Çizimlerde bütün karakterlerin alışlagelen güzellik algısının dışında, oldukça çirkin oldukları söylenebilir. Prensın resmedilişine bakıldığında evde atlet pijamayla oturan, sinirli ve çirkin bir karakter olduğu çıkarımı yapılabilir.

Kitapta yer alan görseller incelendiğinde güzellik algısının eleştirildiği göze çarpmaktadır ancak görsellerin estetik açıdan göze hitap etmediği söylenebilir. Karakterlerin resmedilişindeki orantısızlık bir süre sonra göz yormaktadır. Görsellerin bir tanesinde Külkedisi'nin çıplak bir şekilde resmedildiği görülmüştür. Kadınlara dayatılan toplumsal cinsiyet rollerinin eleştirildiği bir kitapta teşhirciliğe yer verilmesinin doğru olmadığı düşünülmektedir.

4.1.6. Külkedisi Masalı ile Vejetaryen Külkedisi Anti-Masalının Karşılaştırılması

- Kahraman kadrosu olarak birtakım değişiklikler vardır. Külkedisi masalında yer alan baba, üvey anne ve üvey kardeşlere Vejetaryen Külkedisi masalında yer verilmemiş, sadece isimleri geçmiştir.
- Dil ve anlatım bakımından iki kitapta da noktalama hataları ve yazım yanlışları bulunmaktadır.
- Vejetaryen Külkedisi masalında prozak, dogmatik, Bach Çiçekleri, Gestalt gibi anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmiştir. Bu durum özellikle çocuk okurlar için kitabın anlaşılabilirliğini düşürmektedir. Bu yönüyle klasik Külkedisi masalı anlamı bilinmeyen kelimeler içermemesi yönüyle daha anlaşılırdır.
- Külkedisi masalı evlilik gerçekleşmeden önceki süreci aktarırken anti-masalda evlilikten sonraki sürece yer verilmiştir.
- Külkedisi masalında vurgulanan itaatkarlık, pasiflik gibi özellikler Vejetaryen Külkedisi anti-masalında yerini özgürlük ve bağımsızlığa bırakmıştır.
- Külkedisi masalında birçok şiddet ögesi tespit edilmiştir. Üvey kardeşlerden biri ayakkabıyı giyebilmek için ayak parmağını keserken diğer kardeş topuğunu keser. Masalın sonunda üvey kardeşler kuşlar tarafından gözleri oyularak cezalandırılır. Bu betimlemeler çocuklar için uygun değildir. Vejetaryen Külkedisi masalında şiddet öğelerine yer verilmemiştir.
- Külkedisi masalında olağanüstü durumlara rastlanır. Külkedisi'nin hayvanlardan yardım isteyebilmesi, annesinin mezarına gittiğinde istediği her şeyin yukarıdan atılması buna örnek gösterilebilir. Vejetaryen Külkedisi masalında ise olağanüstü olan tek şey Yeter Perisi'nin ortaya çıkmasıdır. Masal sonunda Yeter Perisi'nin bir kahraman olmadığı, insanın içinde var olan bir gücü simgelediği anlaşılır.

4.2. Rapunzel-Prenseler Uslu Durmaz

4.2.1. Konu

Rapunzel

Bir zamanlar bir yerde karı koca beraber yaşarlar. Çiftin yaşadıkları evin arka penceresinden bakıldığında çok güzel çiçeklerin, yiyeceklerin olduğu yüksek duvarlarla çevrili bir bahçe görülür. Bu bahçe büyücünün bahçesidir. Hiç kimse büyücünün korkusundan bu bahçeye yaklaşamaz. Günlerden bir gün kadın bu bahçeye ekilmiş marulları görür ve içinde onları yemek için içinde büyük bir istek uyanır. Marulu yemeyi o kadar ister ki yiyemediği için hastalanır. Bu durumu fark eden eşi mecburen büyücünün bahçesine girer ve oradan aldığı

marulları eşine getirir. Eşi marulları yer fakat yeterli olmaz. Ertesi gün eşinden yine marul getirmesini ister. Eşini kıramayan adam marulları almaya tekrar gider fakat bu sefer büyücüye yakalanır. Bahçesindeki marulların alındığını gören büyücü çok sinirlenir ve sadece bir şartla marulları vereceğini söyler. Eğer bir gün çocukları olursa onu kendisine vermelerini ister. Adam mecbur büyücünün isteğini kabul eder.

Bir gün çiftin kız bebekleri dünyaya gelir. Büyücü; kızını, annesinden ve babasından alarak ona Rapunzel adını verir. Kız on iki yaşına geldiğinde onu ormanın içinde kapısız, merdivensiz sadece en tepede küçük bir penceresi olan bir kuleye hapseder. Büyücü yukarıya çıkmak istediğinde: *“Rapunzel! Rapunzel! Sarkıt saçlarını!”* diye seslenerek Rapunzel’in saçlarına tutunarak yukarıya tırmanır. Günlerden bir gün kralın oğlu kulenin yakınlarından geçerken kuleden gelen şarkı sesleri duyar ve bu sese hayran kalır. Kuleye çıkmak için yaklaştığında ne merdiven ne de bir kapı göremeyen prens istemeyerek de olsa orayı terk eder. O günden sonra duyduğu sesi bir türlü aklından çıkaramayan prens, her gün ormana gitmeye başlar.

Bir gün yine kuleyi gözetlerken büyücünün kuleye nasıl çıktığına şahit olur. Büyücü gittikten sonra kuleye yaklaşarak aynı cümleleri söyler ve sarkıtılan saçlardan tırmanarak kuleye çıkar. Yine büyücünün geldiğini zanneden Rapunzel, prensi karşısında görünce başta çok korkar, çünkü hayatında ilk kez bir erkekle karşılaşır. Prens ona sevgi dolu sözler söyleyince Rapunzel korkusunu unuttur. Prens *“Beni eş olarak kabul eder misin?”* diye sorduğunda büyücünün olmadığı her yer iyidir diye düşünen Rapunzel, teklifi kabul eder. Kuleden inemeyeceğini bilen Rapunzel, prens her gelişinde ip getirmesini ister. O ipleri öreerek bir merdiven yapmayı ve kuleden prensle birlikte gitmeyi planlıyordur. Büyücü gündüzleri geldiği için prensle geceleri buluşur.

Bir gün büyücü ile konuşan Rapunzel prensin geldiğini ağzından kaçırır. Bu duruma çok sinirlenen büyücü, Rapunzel’in saçlarını keserek onu bir çöle bırakır. Kuleye tekrar dönen büyücü, prensin gelmesini bekler. Prens geldiğinde Rapunzel’in saçlarını sarkıtarak prensin kuleye tırmanmasını sağlar. Rapunzel yerine büyücüyü gören prens şaşkına döner. Büyücü prens Rapunzel’i bir daha göremeyeceğini söyler. Bu sözler karşısında prens üzüntüden kendini kuleden atar fakat ölmez sadece gözleri kör olur. Birkaç yıl geçtikten sonra üzüntüsünden diyar diyar dolaşan Prens, Rapunzel’in ve iki çocuğunun yaşadığı çöle gelir. Rapunzel onu hemen tanır. Sevdiğiyle buluşan prensin gözleri tekrar görmeye başlar.

Rapunzel'in bu sırada iki çocuğu olmuştur. Prens, Rapunzel'i ve çocuklarını alarak sarayına götürür. Sonsuza dek mutlu yaşarlar.

Prensesler Uslu Durmaz

Prenses Sue, bir kalede yaşamaktadır ve prensini beklemektedir. Prensine kavuşmak ve nihayetinde mutlu sona ulaşmak için kitaplar okumuş, saç örgülerini uzatmıştır. Beklediği prens bir gün çıkagelir ve Sue'yi de alarak yola çıkar. Artık kurtulduğunu düşünen Sue, çok sevinçlidir. Bu sevinci gerçekleri öğrenene kadar sürer. Prense nereye gideceklerini soran Sue, prensin şatosunun çatı katına götürüleceğini öğrenir. Ata binmek veya bunun gibi eğlenceli şeyler yapmaktan hoşlandığını söylese de prens onu dinlemez. Zırh giymenin kendi işi, şatafatlı elbiseler giyerek şatodan oturmanın ise Sue'nin işi olduğunu söyler.

Bir gün kulesinde tek başınayken gökyüzünü gözlemleyen Sue, bir ejderha görür ve aklına bir fikir gelir. Ejderhadan hiç korkmayan Sue, ejderhaya seslenerek onu çay içmeye davet eder. Biraz sohbet ettiklerinde anlaşılır ki ikisi de prensten şikayetçidir. Bu böyle olmaz diyerek sinirlenen ejderha kuleyi havaya uçurur. Kuleye dönen prens kulenin yok olduğunu ve Sue'nin kirli kıyafetlerini görünce sinirlenir. “*Belki de ben prenseslerin en beteriyimdir*” diyen Sue, prensi aldırmaksızın ejderhanın sırtına binerek prensi terk eder. Birlikte iyi bir arkadaşlık kuran ejderha ile Sue, yolculukları sırasından karşılarına çıkan prens ve şövalyelerle beraber mücadele eder. İyi bir takım olan ikili sonsuza dek mutlu yaşarlar.

4.2.2. Dil ve Anlatım

Rapunzel

“Bir zamanlar, ömürlerinin sonuna kadar mutlu yaşadılar” gibi kalıp cümleler kullanılmıştır. Çocuğun anlayabileceği kelimeler tercih edilmiştir. İsim ve fiil cümlelerine yer verilmiştir. Ara sözlere yer verilmiştir. “Çok ama çok” gibi pekiştirme ifadelerine yer verilmiştir. Sıralı ve bağlı cümlelere yer verilmiştir. Söz sanatlarından benzetme ve nida sanatına yer verilmiştir. Ünlem cümlelerine ve eksilteli cümlelere yer verilmiştir.

Noktalama ve yazım yanlışları tespit edilmiştir. Lohusa kelimesi “loğusa” olarak yazılmıştır. Birçok yerde zarf fiillerden sonra virgül kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Oradan bakıldığında, ... (s. 440)

Büyücünün sesini duyar duymaz, ... (s. 441)

Bir diğler noktalama hatası bağlaçlardan önce ve sonra kullanılan virgöl ve noktalı virgüller de tespit edilmiştir: “*canı o kadar çekmiş ki,*” (s. 441).

Prensesler Uslu Durmaz

Kitapta kullanılan dil çocukların seviyesine uygun olacak şekilde basit ve sadedir. Masallarda yer alan “Bir varmış bir yokmuş, ömür boyu mutlu yaşamışlar” gibi kalıplaşmış ifadeler bu masalda da yer almaktadır. Noktalama işaretlerine dikkat edilmediği bağlaçlardan sonra virgöl kullanıldığı görülmüştür: “Ve Susan, kusura bakma ama,” Zarf fiillerden sonra virgöl kullanılmıştır: “Sonra gökyüzünü gözlemlerken,…”

Bağlı ve sıralı cümleler bir arada kullanılmıştır. Kelimeler çocukların anlayacağı düzeyde seçilmiştir. Eksilteli cümlelerle anlatım güçlendirilmiştir. Benzetme ve kişileştirme söz sanatlarına yer verilmiştir.

4.2.3. Kahramanlar

Rapunzel

Rapunzel

Masalın baş kahramanıdır. Dış görünüşüne dair bilgi verilmese de güzel saçlara ve etkileyici bir sese sahip olduğu ayrıca belirtilmiştir. Kulede kaldığı yıllar boyunca cadıya itaat eden Rapunzel, kaçmayı bir kez bile olsun düşünmez. Prense tanıştıktan sonra bu fikri değışir. Hayatında gördüğü ilk erkek olmasına rağmen ilk görüşmede evlenme teklifini kabul eden Rapunzel, kuleden ve cadıdan kurtuluş yolunun prensle evlenmek olduğunu düşünür. Masal boyunca Rapunzel’in fikirlerine ve düşüncelerine çok yer verilmemiştir. Masalın sonunda iki tane çocuğı olmuştur. Prens ile kavuşarak mutlu sona ulaşır.

Büyücü

Masalın kötü kahramanıdır. Cinsiyetine dair bir bilgi verilmese de kitapta yer alan görselden bu karakterin kadın olduğu anlaşılır. Masallarda genel olarak cadı karakterinin kadın olması da bu çıkarımın yapılmasında önemli bir etkidir. Rapunzel’i daha küçükken anne babasından alıp bir kuleye hapseder. On iki yaşına geldiğinde yani ergenlik çağına eriştiğinde onu bir kuleye kapatır ki erkeklerden uzak kalsın. Prense olan ilişkilerini öğrendikten sonra hiç acımadan Rapunzel’i çölün ortasında bırakarak ölüme terk eder. Klasik masallarda sıkça görülen “kötüler masal sonunda cezalandırılır” genellemesi bu masal için geçerli değildir. Masalın sonunda büyücünün akıbetine dair bilgi verilmemiştir.

Prens

Masalın bir diğerk baş kahramanı prenstir. Diğerk masallarda da olduğu gibi yakışıklı, cesur ve etkileyici olma yönüyle dikkat çekmektedir. Masalda yer alan iki erkek karakterden biridir. Rapunzel'in yokluğuna dayanamayınca kuleden kendini atar ve gözleri kör olur. Bu hareketi ne kadar cesurca görülse de anlamsızdır. İlk defa gördüğü bir kıza evlenme teklifi etmiştir. Dolaylı olarak büyücü tarafından o da cezalandırılmıştır. Masalın sonunda sevgilisine kavuşunca tekrar görmeye başlar ve Rapunzel'i ve çocuklarını alarak krallığına geri döner.

Anne

Büyücünün bahçesinde gördüğü marullardan canı isteyen anne, marulları almanın ne kadar tehlikeli olduğunu bilmesine rağmen isteğini bastıramaz ve eşine marullardan yiyemezse öleceğini söyler. İstedikine ulaştıktan sonra tatmin olmayan anne aynı marullardan tekrar ister. Masalda sadece bu kısımda yer alan anne figürünün doyumsuz bir karakter olduğu söylenebilir.

Baba

Karısı için büyücünün bahçesinden marulları alarak her türlü tehlikeyi göze alan bir karakterdir. Aynı zamanda pasiftir. Büyücünün doğmamış çocuğunu istemesi karşısında sessiz kalmıştır. Karısı için gösterdiği fedakarlığı çocuğu için göstermemiştir.

Prensesler Uslu Durmaz

Prenses Sue

Sue, masalın asıl kişisidir. Masalın başında yer alan bilgilere göre Sue, kitap okumayı seven, dünyayı dolaşmak isteyen, saç örgülerini kendi isteğiyle uzatan bir Prensestir. Klasik masalların aksine ilk öpücüğü kendisi talep eder ve görselde prensi öpen bir prenses çizimi yer almaktadır. Prens gelmesiyle kurtulup mutlu sona erişeceğini düşünen Sue, gerçeklerle çok geçmeden yüzleşir. Hep kulede oturmasını isteyen, sürekli güzel elbiselerle dolaşmasını söyleyen, hayatına müdahale eden ve kısıtlama taraftarı olan bir prensle evlenmiştir. Masalın başında prensi bir kurtuluş olarak gören ve tüm hayatını bunun üzerine planlayan Sue, masalın sonlarına doğru prensin dayatmış olduğu prensesler evde oturur düşüncesini kırarak özgür ve istediği yaşam şeklini benimsemiştir.

Prens

Yaptığı kahramanlıklarla övünen ve evlendiği kişiyi eve hapsedmeye çalışan bir karakterdir. Masalda ataerkil yapıyı temsil eden kişidir. Dış görünüşe çok önem veren prens,

Sue'nin giydiği kıyafetlerin her zaman güzel olmasını ister. Prense göre bir prenses her zaman güzel kıyafetlerle dolaşmalıdır.

Ejderha

Ejderhaya dair pek bir bilgimiz olmamasına karşın o da Prenses Sue gibi prenslerden ve şövalyelerden hoşlanmamaktadır. Klasik masalarda yer alan peri kızının yerini aldığı söylenebilir. Tam olarak sihirli bir değnek kullanarak her şeyi çözmesede Sue'ye yol gösterici ve cesaret verici bir karakteri temsil ettiği söylenebilir.

4.2.4. İletiler

Rapunzel

Kadın karakter olarak masalda üç kadın yer almaktadır. İlk olarak anne doyumсуz olmasıyla özdeşleşir ve cadı tarafından çocuğu alınarak cezalandırılır. Rapunzel'e adını veren ve onu ailesinden koparan cadı figürü bir diğer kadın kahramandır. Masalın kötü karakteridir. Kahramanların tek yönlü ele alındığı masalarda iyi karakter ise Rapunzel'dir. Saf, güzel ve itaatkâr olmasıyla ön plana çıkar. Çok güzel bir sese ve uzun sarı saçlara sahiptir. Yıllarca kuledede hapsedilip sadece büyücüyü görmesine rağmen bu durumu hiç sorgulamaz ve kaçmayı düşünmez. Ne zaman prens ile karşılaşır o zaman bulunduğu durumdan kurtulmak için çaba göstermeye başlar. Prense evlenmek hem kuleden hem de büyücüden kurtulmak için bir fırsattır. Cadı tarafından çölde yaşamaya mahkûm edilen Rapunzel, zor zamanlar geçirir. Masalın sonunda çektiği acıların mükafatı olarak prensle yolları yeniden kesişir ve prensle evlenerek mutlu sona erişir.

Prense sadece geceleri buluşması da masalda dikkat çeken bir başka kısımdır. Rapunzel'in çölde iki çocukla beraber yaşaması onun prensle evlenmeden önce birlikte olduğunu göstermektedir. Bu durum klasik masalarda yaygın görülen bir olay değildir (Parmaksız, 2020).

Prens Rapunzel'in cadı tarafından gönderildiğini öğrendiğinde kendini kuleden aşağıya atar. Yorulmaz ve Korkmaz'a (2021) göre bu masalda, insanların çok sevdikleri kişilere kavuşamadıkları zaman bu uğurda intihar edebilecekleri mesajı verilmektedir. Bu mesaj, henüz erken çocukluk döneminde olan ve okuduklarından oldukça etkilenen çocuklar için uygun değildir.

Rapunzel masalında büyücü bir söz neticesinde Rapunzel'i ailesinden alır. Ve ailesi onu vermemek için çaba göstermez. Dahası kız 12 yaşına geldiğinde onu bir kuleye kapatır. Bu davranışının sebebi Rapunzel'in evlenerek kendini terk etmesinden korkmasıdır. Bettelheim'e (2019: 192) göre büyücü, yaptığı çılgınca ve bencilce davranışları kötülüğünden değil Rapunzel'e olan sevgisinden dolayı yaptığı için masalın sonunda cezalandırılmaz.

Prensesler Uslu Durmaz

Öncelikle, kitabın başlığı geleneklere meydan okur ve okuyucuyu geleneksel değerleri yeniden gözden geçirmeye davet eder. Prensesler üzerinden ideal kadın tipinin itaatkâr olması gerektiğini savunan klasik masallara karşı bir söylem geliştirilmiştir. Bu sebeple sadece masalın başlığından yola çıkarak masalda farklı karakterler ve olay örgüsünün yer aldığı izlenimini verir.

Masal kahramanlarına bakıldığında klasik masaldan farklı olarak büyücü karakteri çıkartılarak ejderha eklenmiştir. Prenses Sue; kitap okumayı seven, neyin ne olduğunu bilen, dünyayı gezmek isteyen bir karakterdir. Saç örgülerini uzatan Sue, yıllardır prensini beklemektedir. Aşk öpücüğünü isteyen ve prensi öpen Sue olurken prens, şaşkın ve utanmış resmedilmiştir.

Prensin şatosuna giderken kurtulduğunu düşünen ve çok mutlu olan Sue, asıl gerçeklerle yüzleşecektir. Masalın bu bölümüne kadar evliliği bir kurtuluş yolu olarak gören ve tüm hayatını prensini beklemeye ve onunla evlenmek üzerine kuran bir kadın profili vardır.

Sue'yi şatonun kulesine götüren prens ata binmenin kendi işi süslü kıyafetler giymenin ise Sue'nin işi olduğunu söyler. Sue'nin itaatkâr ve güzel olması prens için yeterlidir: *“Sen sadece yüzünden gülümsemeyi, saçından lüleleri eksik etme. Ejderhaları alt etmek kızlara mı kalmış”* sözlerinden anlaşılacağı üzere prens, Sue'yi küçümseyen bir tavır takınmıştır.

Sue, ejderhayla karşılaştığı zaman ondan korkmaz hatta iş birliği yaparak kuleyi yerle bir etmesini ister. Bu yaptığıyla oldukça cesurdur. Prensin elbiselerini beğenmemesi üzerine Sue, *“Saçım karman çorman. Kulem darmaduman ama benim umurumda bile değil, Ejderha hava Yolları'yla bir uçuşa rezervasyon yaptırırım!”* diyerek prensi terk eder.

Ejderhayla birlikte dünyayı gezme hayalini gerçekleştirir. Yolculuk esnasında karşılıklarına çıkan prens ve şövalyelerin üstesinden gelmeyi başarırlar. Ve sonsuza dek mutlu

yaşarlar. Masalların olmazsa olmazı olan mutlu son bu masalda da yer almaktadır. Karakterler ve olay örgüsü bakımından yapıbozuma uğratılan masal sonu itibariyle aynı bırakılmıştır.

Klasik masalın baş karakteri olan Rapunzel, hayatındaki olumsuzluklardan kurtulmak için kaçış yolunu preste bulur. Anti-masalda ise Prenses Sue, presten ayrılmak için ejderhanın yardımını alır ve masal sonunda onunla kaçır. Sue, hayatındaki olumsuzluklardan kurtulmak için çareyi başka birinde bulur. Bu yönüyle klasik masalın tam bir yapıbozumuna uğratılmadığı söylenebilir.

4.2.5. Resimler

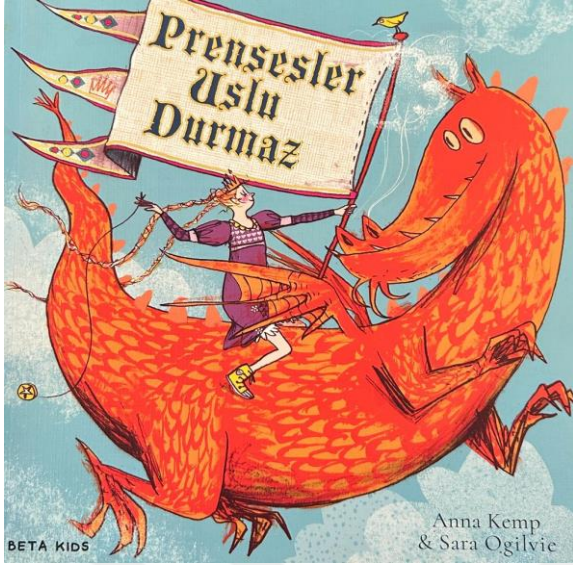
Rapunzel

Masalda toplam iki resim kullanılmıştır. İkisi de siyah beyaz çizimdir. Birinde prensin Rapunzel'in sesinden etkilendiği sahnedir. Diğer ise yan tarafta örneği verilen, büyücünün Rapunzel'in saçlarından tutunarak kuleye tırmanmaya çalıştığı bölümdür.

Resimlerin baskı kalitesinin kötü olması ve siyah beyaz rengin tercih edilmesi yönüyle çocuklara hitap eden resimler değildir.

Prensesler Uslu Durmaz

Yukarıdaki resimden de görüleceği üzere kitabın kapağında kırmızı büyük bir ejderha üzerinde Sue resmedilmiştir. Kızın elinde taşıdığı bayrakta kitabın ismi yer almaktadır. Mor kısa elbisesi, uzun örgülü saçları ve başındaki tac ile kendine güvenen bir kız figürü yer almaktadır.

Kitap içerisinde her sayfada resim bulunmaktadır. Resimler konuya göre tercih edilmiştir. Resimlerin renklendirilmesinde canlı tonlar tercih edilerek resimler dikkat çekici hâle getirilmiştir. Kitabın içeriğinde verilen örnek resimde Sue'nin okuduğu kitaplar resmedilmiştir. Genel olarak görseller ilgi çekicidir.

4.2.6. Rapunzel ve Prensesler Uslu Durmaz Anti-Masalının Karşılaştırılması

- İki masalın kahraman kadrosuna bakıldığında klasik masalda yer alan büyücü karakteri anti-masalda yerini ejderhaya bırakmıştır. Büyücü karakteri kötülüğü simgelerden ejderha iyi bir dost olarak masalda yer edinmiştir.
- Rapunzel masalında ana karakter hakkında bildiklerimiz oldukça kısıtlıdır. Ne yapmaktan hoşlandığına, duygularına ve hislerine yer verilmemiştir. Anti-masalda ise Prenses Sue kitap okumayı seven, dünyayı gezmek isteyen bir karakterdir. İkisi arasında tek ortak nokta ise prense yüklenen anlamdır. İki karakter için de prense evlenmek kurtuluş yoludur. Sue, eleştirel düşünerek hayatını sorgulayan bir karakterdir. Prense olan evliliğini sorgulayarak onu terk etme kararı alır. Prenslerin terk edilmesi klasik masallarda rastlanan bir durum değildir.

- İki masalın sonunda da sonsuza dek mutlu yaşamışlar tabiri yer almaktadır. Rapunzel masalında bu mutluluk evlilik ile gelmiştir. Sue ise hayatının geri kalanında ejderha ile mutlu bir hayat sürmüştür. Bu yönüyle kalıplaşmış ifadeler terk edilmemiştir.
- İki masal da olağanüstü durumlar içerir. Rapunzel masalında gözleri kör olan prensin sevgilisine kavuşunca gözleri yeniden görmeye başlar. Büyücü karakteri de olağanüstü bir karakterdir. Prensesler Uslu Durmaz masalında da ejderhanın yer alması, Sue'nin ejderha ile arkadaş olması olağanüstü durumlara örnek gösterilebilir.
- Dil ve anlatım yönünde iki kitap da anlaşılabilir kaleme alınmıştır. İki kitapta da noktalama hataları ve yazım yanlışları bulunmaktadır.
- İki masalda da baş karakterin ismine yer verilir. Klasik masaldaki Rapunzel, anti-masalda Prenses Sue olarak isim değiştirir.

4.3. Kırmızı Başlıklı Kız-Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

4.3.1. Konu

Kırmızı Başlıklı Kız

Bir zamanlar herkesin sevdiği küçük, tatlı bir kız yaşar. Onu çok seven babaannesi kıza kırmızı bir başlık hediye eder. Başlığını hiç çıkarmayan kız bir süre sonra Kırmızı Başlıklı Kız diye anılmaya başlar. Bir gün annesi Kırmızı Başlıklı Kız'a büyükannesine götürmesi için kurabiye ve bir şişe şarap verir. Bunları götürürken anayoldan sapmamasını, oyalanmamasını ve şarap şişesini kırmadan götürmesini sıkı sıkıya tembihler. Yolda kurtla karşılaşan Kırmızı Başlıklı Kız bu durumu hiç yadırgamaz ve kurdun sorduğu bütün soruları cevaplar. Büyükannenin evini öğrenen kurt, Kırmızı Başlıklı Kız'ın biraz oyalanması için ormanın içindeki çiçeklerin ne kadar güzel olduğunu söyler. Kırmızı Başlıklı Kız kurda hak vererek büyükannesine çiçek toplamak için anayoldan ayrılır ve ormanın derinliklerine dalar.

Büyükannenin evini öğrenen kurt derhal oraya gider. Kendini Kırmızı Başlıklı Kız olarak tanıtarak içeriye girer ve büyükanneyi tek seferde yutuverir. Daha sonra büyükannenin kıyafetlerini giyerek yatağa uzanan kurt, Kırmızı Başlıklı Kız'ı beklemeye başlar. Çiçekleri toplayıp gelen Kırmızı Başlıklı Kız babaannesinde bir değişiklik olduğunu sezer fakat artık çok geçtir. Kurt, Kırmızı Başlıklı Kız'ı tek hamlede yutar. Uykusu gelince uyuyakalan kurdun horlama sesleri oradan geçen avcının dikkatini çeker. İçeriye girince kurdu öldürmek isteyen avcı, büyükanneyi yutmuş olabileceğini düşünerek kurdun karnını makasla keser. Böylece büyükanne ve Kırmızı Başlıklı Kız kurdun karnından kurtulur. Kurdun karnını taşlarla doldururlar ve böylece kurt uyanınca hareket edemeyerek ölür. Üçü de bu duruma çok sevinir.

Küçük kız kendi kendine: “*Bir daha ömrüm boyunca ana yoldan ayrılmam, annem haklıymış*” diye söylenir.

Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Kitap üç kısımdan oluşmaktadır. İlk olarak mavi ve siyah düz yazı ile kitabın ön sözünü oluşturan kısım yer alır. Bu sayfa Maria Elena Walsh’a ait şu alıntı ile başlar: “*Bana masallar, öyküler, romanlar okunsun istiyorum, ama bittiğinde ışıklar sönmessin. Bir de hamarat ellerinden çıksın ninemin ve hatta o benim pijamalarımı giymiş olsun anlatırken.*”

Daha sonra siyah ve mavi düz yazının kullanıldığı ön söz yer alır. Kitap her ne kadar Kırmızı Başlıklı Kız masalının yeniden yazımı olsa da Güzel ve Çirkin, Deniz Kızı ve Külkedisi Sindirella masallarına da gönderme yapılmış; klasik masallar eleştirilmiştir:

“Epey düşünüp taşınıp araştırdıktan sonra anladık ki bunların her biri bizlere ayrı birer gerektiğini öğütlüyor. Deniz Kızı Masalı, kötü insanlardan uzak durmamız öğretiyor. Külkedisi Sindirellaysa, iyilik yapan iyilik bulur diyor. Kırmızı Başlıklı Kız’a gelince, siz siz olun tanımadığınız insanların sözlerine kanmayın, annenizin babanızın sözünden sakın ha dışarı çıkmayın diyerek bizleri ta onlarca yıldan bu yana tekrar tekrar uyanıp duruyor. Fakat aynı zamanda da tüm bu masallar bizlere ısrarla şunu söylüyor: Birileri hoppadanak ortaya çıkı verecek, masallar da mutlu sonla bitecek! Eğer, Kırmızı Başlıklı Kız’daki avcı çıkıp gelmese, Deniz Kızı yakışıklı prensi bulmasa, iyi kalpli büyücü Sindirella’yı kollamasa masal, masal olmuyor. Yani sanki, biraz uydurma gibi” (Scaliter, 2017:3).

Sonrasında Karolina isimli masal anlatıcısı ninenin Kırmızı Başlıklı Kız masalının yeniden yazılma sürecine değinmesiyle devam eder. Karolina ninenin masalları, klasik masallardan farklı olarak “bir olur, bir olmaz” diye başlamaktadır. Sonrasında 53 kez anlatacağı Kırmızı Başlıklı Kız masalına geçer. Masala geçmeden önce yetişkinlere ve küçük anlatıcıya kırmızı renkle vurgulanmış sorular yöneltir. Bu soruların ilki büyüklere yönelttiği “Acaba bu masalda ne anlatılıyormuş?” sorusudur. Daha sonra bu masalı dinleyen bir küçük anlatıcıya sorular sormaya başlar: “*Avcı, kurdu neden daha önce yakalayamamış? E madem, Kırmızı Başlıklı Kız, kurdun kötü bir kurt olduğunu anladı, nasıl oldu da ona kanmış? Nasıl olur da anneanne kurdu torunu sanıp eve almış? Kurt anneanneyi kandırdı, kızı da kandırdı ama, neden avcıyı kandırmamış?*” (Scaliter, 2017:5). Dünyadaki bütün kırmızı başlıklı kızların kafasında bu sorular dönüp dolaşırken ülkelerin birinde Kırmızı Başlıklı Kız, soruları ciddiye

arak masalı değiştirmeye karar verir. Dünyadaki bütün kırmızı başlıklı kızlara bir mektup göndererek Dünya Kırmızı Başlıklı Kız Kongresine davet eder.

Dünyadaki farklı ülkelerde yer alan ‘‘Kırmızı Başlıklı Kız’’ masallarında küçük değişiklikler olsa da hepsinde ortak olan tek nokta adamın birinin masalın sonunda ortaya çıkararak kahramanımızı, kötü hayvanın elinden kurtarmasıdır. Dünyadaki diğer kırmızı başlıklı kızların da bu durumdan Şikayetçi olabileceğini düşünerek onlara mektup yazar. Bu mektubu Hindistan’a, Japonya’ya, Nijerya’ya daha nice devletlere gönderir. Mektubun ardından dünyanın birçok farklı noktasından art arda cevaplar gelmeye başlar. Böylelikle 53 Kırmızı Başlıklı Kız masalı tekrar yazmak için toplanacak bir yer aramaya başlar. Yalnızca geceleri, uykudan önce bütün masal kahramanlarının toplanabileceği bir kütüphane odasında buluşurlar. Bu kütüphane Karolina’nın kütüphanesidir. Yaşadığı köy küçük olduğu için kütüphanenin adı da K t phanecik’dır. Artık kongre toplanmaya hazırdır.

O gece dünyanın bütün masal kahramanları K t phanecik’te toplanır. Kitap sayfaları içerisinde yer alan masal kahramanları ‘‘aldabakadabra’’ sihirli sözcüğünden sonra ortaya çıkıverir. Bütün kırmızı başlıklılar bir çember oluşturarak K t phanecik’in ortasına otururlar ve masalı yeniden yazmadan buradan ayrılmayacaklarını söyler. Çalışmaya başladıklarında her ülkede masal kahramanının karşısına çıkan kötü hayvanın değiştiğini fark ederler. Kimi ülkede bu hayvan tilkiyken kimi ülkede kaplandır. İskoçya’dan gelen kırmızı başlıklı ‘‘Hep bir Őeylerden korkmamız Şart mı?’’ diye sorar. Diğer kırmızı başlıklılar ona hak verirler ve Kırmızı Başlıklı Kız masalına dair en keskin eleştiriyi Japon kırmızı başlıklı kız yapar:

‘‘Bizim masalda iki kadın kahraman var. Biri genç, diğeri yaşlı. Biri kendi başına ormana gitmeye kalkıyor, diğeriyse yalnız başına ormanda yaşıyor. Bu masalı uyduran erkek de bu tür kadınlardan hiç hoşlanmıyor. Yani,  zg r ve cesur kadınlardan. İşte onun için her ikisini de korkutan, ikisini de yiyip yutan bir kötü yaratık olmalı diye düşünüyor. Öyle ya, masaldaki kadınlar korkunca masalı dinleyen küçük kızlar da korkacaklar!’’ (Scaliter, 2017:9).

Masalda yer alan kötü hayvanlardan yola çıkararak kendi canavarını yaratırlar. Ortaya pullu, sivri dişli, simsiyah, kocaman, g r sesli, ne yerse yesin hiç doymayan, hiç de inandırıcı olmayan bir yaratık ortaya çıkar. Böylelikle masalı yazmaya başlarlar:

Zamanın birinde çok cesur bir kız yaşar. Maceraya atılmaya çekinmez, çevresindekilere cevap verilmesi zor sorular sorar. Cesaret ona göre yalnızca korkak olmamak değil; cesaret, aynı zamanda herkesten farklı düşünebilmektir. Hep kırmızı başlık ve pelerinle dolaştığı için

herkes onu Kırmızı Başlıklı Kız diye çağırır. Anne ve babasıyla yaşayan kızın evinden her gün babasının yaptığı böreklerin, çöreklerin kokusu yayılır. Hayatından memnun olan Kırmızı Başlıklı Kız, maceraya atılmayı da çok sever. Anne babası eve su taşımalarını istediğinde diğer çocuklar gibi yakındaki kuyudan su taşımaz uzaktaki dereye gider.

Bir gün köyde bir salgın hastalık başlar. Köylüler birer birer hastalanıp yatağa düşer. Salgın o kadar büyüktür ki kralın sarayına kadar ulaşır. Salgın hastalığın uğramadığı tek ev Kırmızı Başlıklı Kız'ın evidir. Köyde kimse dışarı çıkamazken Kırmızı Başlık Kız her gün su kovağını alarak su doldurmaya gider.

Bir sabah annesi Kırmızı Başlıklı Kız'a önemli bir görev verir. Görev şudur: Kız ormanın ortasında yaşayan anneannesinin yanına giderek sağlığını ne durumda, bir ihtiyacı var mı öğrenecektir. Sadece yolda kimseden hastalık kapmamak için karşısına çıkan kişilerle konuşmamaya dikkat etmelidir. Evin aşçısı olan baba, anneanne için gevrek çöreklerden hazırlar. Annesi ise sepete çadır ve küçük bir lamba koyar. Aynı zamanda kızının arkasından ocağa bir demet leylak atar. Kokusu, kızı uzaktayken onun yanına kadar ulaşsın ki annesinin kendini düşündüğünü bilsin, güven duysun diye.

Salgın hastalıktan etkilenen köylüler hasta oldukları anlaşılınca siyah elbise giyer. Kırmızı Başlıklı Kız siyah giysilere rastlamamak için ormanda hiç bilinmeyen yollardan yürümeyi tercih eder. Korkar ve üşür ama sonunda anneannesinin evine ulaşır. Bütün köyün salgın hastalıktan etkilendiğini bilen anneanne torununun hasta olup olmadığını anlamak için sorular sormaya başlar. Daha sonra torunu ve anne babasının iyi olduğunu öğrenen anneanne, bunun sebebini araştırmaya başlar. Yiyecekler, kıyafetler ve birçok şeyin köylü ile aynı olduğunu öğrenir. Peki ya evin suyunu kuyudan mı içiyorsunuz diye sorunca herkesten farklı olarak dereden içtiklerini öğrenir. Anneanne bu cevaplara çok şaşırır. Öyle ki şaşkınlıktan gözleri ve ağzı kocaman açılır. Tam bu sırada kapı çalar, gelen kişi yosun kokulu kıyafetleri olan avcıdır. Avcının derdi anneanneye avladığı avları satmaktır ama hayvanlara eziyet ettiği için anneanne avcuyu hiç sevmez ondan hiçbir şey satın almaz. Anneanne kapıyı açınca avcı ile aralarında şu diyalog geçer:

—“Gözlerin neden o kadar iri?”, diye sormuş avcı anneanneciğe.

—“Merak ettiğim şeylerin cevabını araştırmaktan ve kitap okumaktan tabii ki!”, diye cevap vermiş anneannecik,

—“Ama”, demiş avcı, “Kulakların da kocaman senin!”

—“Elbette öyle, çünkü bana söylenenleri çok dikkatli dinlemeliyim!”

—“Peki ya ağzın? Ağzın da tabak kadar büyük neredeyse”, diye çekinerek sormuş avcı.

—“Ne sandın avcı! Gerçekleri herkese duyurmak için öyle olması gerek ağzımın da!”
(Scaliter, 2017:21-22)

Anneanne kızgınlıkla “Salgın hastalık senin yüzünden çıktı avcı, biliyorum!” diyerek avcının üzerine yürür. Meğerse avcı avladığı hayvancıkları kimse almak istemediği için su kuyusuna atıyormuş ve bu sebeple tüm köyde salgın hastalık baş göstermiş. Anneanne bütün gerçekleri avcının yüzüne vurunca avcı sus pus olur. Bunu fırsat bilen Kırmızı Başlıklı Kız ve anneanesi avcıyı yakalayıp sınıksıkı bağlarlar ve köye götürürler. Tabi bütün köylü avcıya çok kızar. Ona ceza olarak kuyuyu temizleme ve bir daha hayvanlara zarar vermemesi için av yasağı verirler. Avcıya örgü örmeyi ve dikiş dikmeyi öğreten köylüler, avcıyı köye yararlı bir insan haline getirir. Yıllar sonra avcı örgüde ve dikişte öyle ustalaşır ki onunla ilgili meşhur “Akıllı Terzi” masalı yazılır. Yeni yazılan Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız masalında Kırmızı Başlıklı Kız ve anneanne bütün köyü ve köylüleri salgın hastalıktan kurtarır.

Bütün kırmızı başlıklı kızlar masalın sonunda sevinçten el çırpar. Hepsi çok mutludur; çünkü hep olmasını istedikleri fakat bugüne kadar kimsenin yazmadığı bir masal ortaya çıkar. Masalı yazıya geçirme görevi Japonya’dan gelen kırmızı başlıklıya verilir. Kaleme alınan masal çoğaltılarak bütün kırmızı başlıklı kızlara verilir. Onlar da yeni yazılan masalı kendi ülkelerine götürür. Kongredeki diğer masal kahramanları kendi aralarında tartışmaya başlar. Kırmızı Başlıklı Kız masalı değiştiyse pekâlâ diğer masalların da değişebileceğini dile getirirler. Bir cesaret bir araya gelip kendi öykülerini yeniden yazmaya karar verirler. Bundan böyle yazılanlar da masal olarak değil öykü olarak anılmaya başlar.

4.3.2. Dil ve Anlatım

Kırmızı Başlıklı Kız

Masalda sade, yalın ve anlaşılır bir dil tercih edilmiş. Anlamı bilinmeyen kelimelere yer rastlanmıştır: “yalak”, “post”, “körpe” ve “dam” kelimeleri bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Metinde yer yer pekiştirme öğelerine, ikilemelere ve yansıma sözcüklere rastlanılmıştır:

“Yaşlı kadın nasıl da horluyor” (s. 452).

“Sabah sabah nereye gidiyorsun böyle” (s.448)

Metinde genel olarak tek özne ve tek yüklemden oluşan cümleler tercih edilse de sıralı ve bağlı cümlelere de yer verilmiştir. Betimleme öğelerine de sıkça rastlanılmıştır.

Noktalama işaretleri ve yazım kuralları incelendiğinde noktalama ve yazım yanlışlıkları tespit edilmiştir. Bu yanlışlıklar genel olarak sıralı cümleleri bağlayan bağlaçlardan önce ve sonra kullanılan noktalama işaretleridir. Bu noktalama işaretlerinden sonra kullanılan bağlaçların yazımında da yanlışlıklar yapılmıştır.

Bakış açısı olarak kahraman bakış açısı kullanılsa da yer yer ilahi bakış açısına da yer verilmiştir.

“Büyükkanneme bir demet çiçek götürsem hoşuna gider. Henüz vakit erken; oraya zamanında varırım” diye düşündü (s. 449).

Metinde diğer göze çarpan husus doğrudan anlatımın kullanılmasıdır. Mübalağa, intak ve teşbih söz sanatlarına yer verilmiştir.

Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Seçilen masallar arasında en uzun ve yoğun anlatıma sahip olan masaldır. Üç bölümden oluşması, ara ara masalın bölünerek dinleyiciler hakkında bilgi verilmesi, kısmen bir karmaşa yaratmıştır. Sıralı, uzun cümlelere yer verilmiştir. Metinde devrik cümleler daha fazla kullanılmıştır ve bu cümleler oldukça uzun yapıdadır. Bunun yanında kurallı cümlelere de yer verilmiştir:

“...kırmızı denilince hep aynı şeyler akla gelir olmuş” (Scaliter, 2017: 10).

Masalda ikilemelerden ve pekiştirmelerden sıkça yararlanılmıştır. Anlatımı kuvvetlendirmek için deyimlere başvurulmuştur ve soyut öğelerle hayali unsurlara çokça yer verilmiştir:

“Eskiden, ama çok çok eskiden...” (Scaliter, 2017: 10).

“...yepyeni öyküleri hiç farkında olmadan...” (Scaliter, 2017: 10).

“Bu arada masala kulak kesilmiş olan Uyuyan Güzel...” (Scaliter, 2017: 16).

Metinde yapıca olumsuz anlamca olumlu cümleler kullanılmıştır:

“Kapı çalınmaya başlamamış mı aniden” (Scaliter, 2017: 20).

Masalda anlamı bilinmeyen kelimelere de yer verilmiştir: “çiklet”, “çat kapı” gibi.

Yazım kurallarına uyulmayan yerler vardır. Bunlar daha çok birleşik kelimelerin ve bağlaçların yazımındadır.

“Şimdi de benim için bir şarkı söyleyip danset bakalım” (Scaliter, 2017: 18).

“Hep gelirmiş böyle çat kapı. Ama anneannecik hiç sevmezmiş hayvanlara eziyet edenleri (Scaliter, 2017: 20).

Metinde noktalama yanlışlıkları da bulunmaktadır. Bu yanlışlıklar genel olarak bağlaçlardan önce ve sonra kullanılan noktalama işaretleriyle zarf fiilden ve şart kipinden sonra kullanılan noktalama işaretlerinden sonra yapılmıştır:

“Kırmızı Başlıklı Kız, kendi masalını değiştirebiliyorsa, onlar da değiştirebilirlermiş pekâlâ!” (Scaliter, 2017: 26)

Söz sanatlarından mübalağa, benzetme gibi sanatlara yer verilmiştir:

“Deniz köpüğünü mürekkep olarak kullanıp kuştüyünden kalemle yazıp çoğaltacakmış masalı ve diğer kırmızı başlıklara dağıtacakmış kendi ülkelerine alıp götürsünler diye” (Scaliter, 2017: 24).

4.3.3. Kahramanlar

Kırmızı Başlıklı Kız

Kırmızı Başlıklı Kız

Herkesin sevdiği, tatlı, küçük bir kız olarak tanıtılır. Bir gün büyükannesinin verdiği kırmızı başlığı başından çıkarmaması sebebiyle herkes ona Kırmızı Başlıklı Kız demeye başlar. Demirer Şahin’e (2014) göre kırmızı rengi; aşkı, canlılığı, tutkuyu ve günahı simgeleyen bir renk olmakla beraber kızın bu başlığı hiç çıkarmak istememesi günaha yatkınlığını gösterir.

Masalda vurgulanan kırmızı rengi ile regl olmak ve devamında ergenliğe giriş dönemi sembolize edilmiştir (Fromm, 2015). Annesine verdiği sözü tutmayan kız, ormanda vakit geçirerek yolundan sapar ve yaptığı hatanın bedelini kurt tarafından yutulurak öder. Kurdun

karnından kurtulan Kırmızı Başlıklı Kız bir daha ana yoldan ayrılmayacağını söyleyerek annesine hak verir. Böylelikle dışarının kendisi için tehlikeli olduğunu kabul eder.

Kurt

Baştan çıkarıcı bir karakterdir. Kırmızı Başlıklı Kız'ı ve büyükannesini yemeye çalışan kurnaz bir hayvandır. Kırmızı Başlıklı Kız'ı yolundan etmek için şu ifadeleri kullanır: “*Kırmızı başlıklı, etraftaki şu güzel çiçeklere baksana! Kuşların nasıl cıvıladığını da duymuyorsun galiba? Sanki okula yollanır gibi, almış başını gidiyorsun; oysa orman ne kadar hoş*” (s. 449). Kurt bu sözleriyle okula gitmeyi çevrede olup bitenlerden bihaber olmakla eş tutmaktadır.

Kurdun bir erkek olarak masal dünyasında yer aldığı görülmektedir. Kurt büyükanne ve Kırmızı Başlıklı Kız'ı yutar. Bu durum ataerkil sistemin kadınları içinde nasıl yuttuğunu ve yok ettiğini simgeler (Demirer Şahin, 2014: 67).

Avcı

Kırmızı Başlıklı Kız ve büyükanneyi kurdun karnından kurtaran kişidir. Ataerkil sistem tarafından yutulan ve hapsedilen kadınları kurtaran, hayata döndüren yine bir erkektir. Masalın sonunda kurdu öldürerek ondan daha güçlü olduğunu ispatlar.

Anne

Masalın ilk kısmında yer alan anne figürünün otoriter, emir vermeyi seven bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir: “*Ana yoldan ayrılma sakın, oraya buraya sapma. Yoksa şişeyi düşürüp kırarsın; büyükannen de şarapsız kalır. Eve girince günaydın demeyi unutma, her köşeye de bakmaya kalkışma*” (s. 448). Annesi ve Kırmızı Başlıklı Kız'ın konuştukları bu sahne resmedilmiştir. Annenin jest ve mimikleri otoriter kişiliğini destekler niteliktedir.

Büyükanne

Masaldaki bir diğer kadın kahraman olan büyükanne yaşlı, hasta ve halsizdir. Bu yönleriyle bakıma muhtaç, düşkün bir konumdadır. Kurt tarafından bir hamlede yutulmuş, kurdun karnından çıktığında da nefes nefese kalmıştır. Ormanda tek başına yaşayan bir karakterdir. Demirer Şahin'e (2014) göre masaldaki babaanne karakteri cinsel açıdan bir tehdit oluşturmadığı için toplumdan uzakta, ormanda yaşamaya mahkûm edilir.

4.3.3.2. Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Kırmızı Başlıklı Kız

Cesur, maceraya atılmayı seven, cevap verilmesi zor sorular soran bir karakterdir. Aynı zamanda hayatından çok memnundur. Diğer çocuklar köyün ortasındaki kuyudan su çekerken o köyün dışındaki dereden su getirmeyi tercih eder. Anneannesinin evine giderken hiç kimseye rastlamamak için bilinmeyen yollar tercih eder. Bu yolculuk sırasında korktuğu ve üşüdüğü belirtilir. Böylelikle masalın başınca cesurluğuyla ön plana çıkan karakterin yerine göre korkabileceği mesajı da verilmiştir. Çok yönlü yapılandırılmış bir karakter olduğu söylenebilir. Anneanesiyle birlikte köyde salgın hastalığın yaygınlaşmasına sebep olan avcıyı yakalar.

Anne

Kızına güvenen, ona görevler vermekten çekinmeyen bir anne olarak tasvir edilir. Kızıyla olumlu bir ilişkisi olduğu, otoriter bir tutumda olmadığı söylenebilir. Öyle ki annesi kızını anneannesine gönderdiğinde kendini yalnız hissetmesin diye şunları yapar:

“Arkasından annesi, evdeki ocağa bir demet leylak atıvermiş. Ki kokusu bacadan çıkıp ta uzaklara kızına ulaşsın, ona annesinin kendisini düşündüğünü hatırlatıp güven versin, Rengi de ta uzaktan görülebilir parlak bir pembe sütun gibi gökyüzüne doğru çıkıp kızına cesaret versin” (Scaliter, 2017:15).

Baba

Masalda baba karakteri hakkında doğrudan verilmiş bir bilgi bulunmamaktadır. Kendine ait bir konuşması da yoktur. Bu yönleriyle çok da aktif olmayan bir karakter olduğu söylenebilir. Babanın ev işlerinden sorumlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda babanın evin aşçısı olduğu belirtilir. Anneanneye götürülmek üzere çörekleri hazırlayan babadır. Ev işleri, yemek yapma gibi işlerin kadınlara atfedildiği düşünüldüğünde görev değiş tokuşu yapıldığı söylenebilir.

Anneanne

Anneanne karakterinin görsellerden yola çıkılarak kısa boylu, yaşlı, gözlüklü, uzun beyaz saçlara sahip biri olarak resmedilmiştir. Kırmızı Başlıklı Kız geldikten sonra onun hastalık kapıp kapmadığını anlamak için birtakım sorular sorar. Buradan temkinli biri olduğu görülmektedir. Torunu ve ailesinin iyi olduğunu anlayınca sorular sormaya devam eder; çünkü hastalığın neden kaynaklandığını öğrenmelidir. Sorular neticesinde salgın hastalığın sudan kaynaklandığını çözer. Avcı ile arasında geçen diyaloglardan anneannenin okumayı seven,

meraklı, dikkatli ve gerçekleri söylemekten korkmayan biri olduğu anlaşılır. Avcının yakalanıp cezasını çekmesinde büyük rol oynar. Daha sonra avcının topluma kazandırılmasını sağlamak için ona örgü örmeyi öğretir.

Avcı

Avcı masalda dönüşüme uğrayan bir karakterdir. İlk olarak rengi atmış giysileri kat kat giyen, tüfeğiyle dolaşan kilolu, somurtkan, güçlü biri olarak resmedildiği görülür. Geçimini hayvanları satarak sağlamaktadır. Satamadığı hayvan ölümlerini içme kuyusuna attığı için tüm köyü etkileyen bir salgın hastalığa sebep olur. Anneanne ve Kırmızı Başlıklı Kız tarafından yakalanarak köye götürülür. Köylüler tarafından ceza olarak kuyuyu temizlemesine ve bir daha avcılık yapmamasına karar verilir. Bu kararlar birlikte köye yararlı biri olması için köylüler avcıya örgü örmeyi, dikiş dikmeyi öğretir. Yıllar sonra avcı dikişte öylesine ustalaşır ki hakkında “Akıllı Terzi” masalı yazılmıştır. Masalın sonunda anneanne, Kırmızı Başlıklı Kız, tavşan ve kurtla bir arada olduğu odada örgü örmektedir. Tavşan resimlerinin olduğu bir kıyafet giydiği göze çarpmaktadır. Hepsinden önemlisi somurtkan değil güler yüzlü ve mutlu biri olarak resmedilmiştir.

4.3.4. İletiler

Kırmızı Başlıklı Kız

Çocukluktan erginliğe geçen bir kızın konu alındığı masalda verilen en önemli mesaj “yoldan ayrılmamak ve annenin sözünden çıkmamaktır.” Bunlar yapılmadığı zaman başımıza kötü şeyler gelir. Annesi, Kırmızı Başlıklı Kız’ı “*Anayoldan ayrılma sakın, oraya buraya sapma. Yoksa şişeyi kırarsın...*” diyerek uyarır. Gezgin’e (2005) göre, şişeyi kırmak deyiminin kullanılması semboliktir. Yoldan çıkma sembolüyle bağlantılıdır. Anadolu kültüründe de ayrı bir önemi vardır. Şişeyi kırmak bir kız çocuğunun onaylanmayan bir cinsel ilişki yoluyla bekâretini kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bir annenin kızı için isteyebileceği son şey olarak söylenebilir.

Kırmızı Başlıklı Kız masumiyetin cisimleşmiş biçimidir, fakat masum olmak yetmez. Kız kendi merakından korkmayı öğrenmelidir. Tatar’a (1987) göre kadın merakı ölüm ilkesi olarak kötülenirken erkek merakı özgürleştirici, hayat veren bir güç olarak kullanılır.

Masalın amacı o dönemin genç kızlarının toplumsallaşma sürecine yöneliktir: Karanlık ormanın içinde ilerlerken şehvetin cazibesine kapılıp doğru yoldan ayrılırsan, uslu ve ahlaklı

davranmazsan, kurda, yani şeytana veya cinsel açlık içindeki erkeklere yem olursun (Zipes, 2018: 148).

Kadınlar için belli sınırlar çizilmiştir ve bu sınırların dışına çıkmanın mutlaka bir felaket getireceği söylenir. Bu sınır ihlali ve neticesinde cezalandırılmanın en somut örneği Kırmızı Başlıklı Kız masalında da karşımıza çıkar. Kırmızı Başlıklı Kız'a ormandan geçmemesi söylenmiştir fakat o bu uyarıyı dinlemez. Kendisi için çizilen sınırların dışına çıkar. Bu sebeple de kurt tarafından tuzağa düşürülür (Karataş, 2020: 55).

Özgürbüz'e (2022) göre Kırmızı Başlıklı Kız ve büyükannesinin kurt tarafından kolayca manipüle edilmesi kadınların erkeklerden daha zeki olmadıkları ve onlar tarafından kolayca yenilgiye uğratıldıklarını göstermektedir. Kurdun büyükanneyi bir lokmada yutması kadının güçsüz oluşu ve erkeklerin kadınlar üzerinde egemen güç olduklarının simgeleri.

Hans Zulliger'e göre Kırmızı Başlıklı Kız masalında bu iletiler dışında doğum kuramı saklıdır. Çocuktaki düşünce yapısı doğumu şu şekilde formüle etmektedir: Anne bir çocuğu yer, böylece annenin karnında bir çocuk oluşur. Baba, annenin karnını yarararak açar ve bu sayede çocuk dünyaya gelir. Zulliger'e göre çocuk için büyükanne ve kurt aynı kişidir ki bu da annedir. Bıçağıyla kurdun karnını yaran avcı ise babanın yerini tutar. (akt. Sezer, 2020:107). Bettelheim'e (2019: 229) göre masalda avcının kurdun karnını sezaryen operasyondaki gibi keserek çıkarması gebelik ve doğum fikirlerine üstü kapalı biçimde değinilir. Kurt karnı kesildiğinde değil Kırmızı Başlıklı Kız karnını taşlarla doldurduğu için ölür. Bunun sebebi çocukları oluşabilecek kaygıdan korumaktır. Eğer karnı kesildiği için ölseydi çocuklarda gebeliğe karşı bir korku oluşabilirdi.

Diğer masalarda zıt karakterleri kadınlar temsil ederken bu masalda erkekler temsil etmiştir. Bunlardan ilki baştan çıkarıcı, tehlikeli kurt, diğeri ise güçlü ve kurtarıcı bir baba figürü olan avcıdır (Bettelheim, 2019).

Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Olay örgüsünde birtakım değişikliklere gidilmiştir. Kurdun nineyi ve Kırmızı Başlıklı Kız'ı yutması gibi çocuklara uygun olmayan şiddet öğeleri çıkarılmıştır. Kırmızı Başlıklı Kız ve anneannesi sorgulayan, meraklı ve zeki insanlar olmalarından dolayı köydeki birçok insanı etkileyen salgın hastalığın nedenini ortaya çıkarıp sorunu çözerler.

Kırmızı Başlıklı Kız cesur, akıllı, herkesten farklı düşünebilen ve maceraya atılmayı seven bir karakter olarak betimlenir; fakat bu durum sürekli ve genellenebilir değildir. Anneannesine giderken siyah giysili insanlara rastlamamak için hiç bilmediği yolları kullanır. Yolculuğunda hem korkmuş hem de üşümüştür. Masallarda yer alan en başta nasılsan sonuna kadar öylesindir anlayışı yıkılmış, cesur karaktere sahip kişilerin de yeri geldiğinde bazı durumlarda korkabileceği gösterilmiştir.

Masaldaki birçok karakterin yapıbozumuna uğratıldığı görülür. Klasik masalda kötü olan kurt karakteri bu masalda Kırmızı Başlıklı Kız'ın arkadaşıdır. Kurda ait bir diyalog yer almasa da görsellerden yola çıkarak bu çıkarım yapılmıştır. Anne, Kırmızı Başlıklı Kız ve anneanne karakterleri yeniden yapılandırılmıştır. Klasik masalda olmayan baba karakteri anti-masala eklenmiştir.

Masalda verilmek istenilen iletilerde ekoeleştirel unsurlar tespit edilmiştir. Avcının avladığı hayvanları içme kuyusuna atmasıyla salgın hastalık başlar. Avcının av yapması yasaklanarak hayvanlara ve doğaya zarar verilmesinin önüne geçilir. Masalda sadece Kırmızı Başlıklı Kız masalına değil diğer masal ve masal kahramanlarına da göndermelerde bulunulur.

Kurdun insanları yemesi, kurdun karnının yarılması gibi çocuklara uygun olmayan şiddet öğeleri masaldan çıkarılmıştır. Olay örgüsüne bakıldığında tüm köyün etkilendiği bir salgın hastalıktan söz edilmektedir. Bu hastalıktan sadece Kırmızı Başlıklı Kız ve ailesi etkilenmemiştir. Bu yönleriyle gizemli bir olay örgüsü oluşturularak dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Klasik masala ait olan kurt ve Kırmızı Başlıklı Kız arasında geçen meşhur diyalog değiştirilerek avcı ve anneannenin arasında geçecek şekilde yeniden yapılandırılır. Kadınlara atfedilen örgü örme işi masalın sonunda avcıya verilir. Avcının işinde çokça iyi olması yeni bir masalın daha oluşmasına zemin hazırlar. Bu durum masalların oluşum sürecini gözler önüne serer.

Masal aracılığıyla kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri yıkılmıştır. Masaldaki baba figürünün evin aşçısı olması ve lezzetli yemekler yapması, annenin ise icatlarla uğraşması bu durumu destekler niteliktedir. Klasik masalda yer alan elden ayaktan düşmüş, şehrin dışında yaşayan büyükanne figürü terk edilerek aktif, zeki ve kendi başına yaşayabilen bir kadın imajı çizilir.

Yeni yazılan masal her ne kadar benzer karakterlere sahip olsa da karakterlerin özellikleri ve olay örgüsü tamamen değiştirilmiştir. Postmodernizmin bir getirisi olan üst kurmaca, metinlerarasılık gibi yöntemler kullanılmıştır. Masalın oluşum sürecine yer verildiği görülmüştür.

4.3.5. Resimler

Kırmızı Başlıklı Kız

Kitapta kullanılan resimler siyah beyaz tercih edilmiştir. Resimlere her sayfada yer verilmemiştir. Resim boyutlarının küçük olması ve siyah beyaz tercih edilmesi görüntü olarak ilgi çekici değildir.

Yandaki görselde Kırmızı Başlıklı Kız ve annesi arasında geçen diyalog resmedilmiştir. Annesinin otoriter ve emir verici tavrı dikkat çekmektedir. Weitzman vd. (1972) resimli kitapların, çocuklara rol model olduklarını ve büyüdüklerinde nasıl olmaları gerektiğini öğören net imgeler sunduğunu ifade eder. Bu sebeple masal kitaplarında yer alan resimlerin özenle seçilmesi gerekir.

Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

Kitabın kapağında kırmızı pelerini, yeşil şortu ve postallarıyla beraber kendinden emin bir Kırmızı Başlıklı Kız vardır. Beyaz kurt yanındadır ve ona itaat eder bir görüntüsü vardır. Kitabın başlığı farklı yazı tipi ve punto tercih edilerek yazılmıştır. Sadece Kırmızı sözcüğü kırmızı renkle, diğer sözcükler sarı renkle yazılmıştır. Yan yana denk gelen sayfaların birinde mutlaka bir görsel kullanılmıştır. Görsellerde kullanılan renkler canlı ve dikkat çekicidir.

Görsellerin birinde masal kahramanlarının toplandığı kütüphaneye yer verilir. Resimde birçok masal kahramanı yer alırken farklı olarak Platon'un kitaptan yeni fırlamış, düşünen bir hâli vardır. Kahramanların dönüşümü resimler üzerinden de fark edilmektedir. Avcı, hayvanları öldürüp salgına sebep olduğu dönemler soluk kıyafetleri üst üste giyen, tüfekte gezen biridir. Göz altları oldukça çökük, yorgun ve mutsuz bir ifadesi vardır. Avcılığı bırakıp dikiş nakış öğrenmeye başladıktan sonra kıyafetleri değişmiş, hayvan baskıları yer alan renkli kıyafetler giymeye başlamıştır. Yüz ifadesinden oldukça mutlu olduğu anlaşılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında resimler çocukların ilgisini çekebilecek görsellerdir. Renklerin kullanımı ve kitap baskısının kaliteli olması bir diğer önemli noktadır.

4.3.6. Kırmızı Başlıklı Kız Masalı ve Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız Anti-Masalının Karşılaştırılması

- Kahraman kadrosu birebir uyuşmasa da birçok karakter ortaktır. Klasik masalda yer alan kurt çıkarılmış, yerine herhangi bir karakter dâhil edilmemiştir. Klasik masalda yer almayan baba anti-masalda yer almaktadır.
- Anti-masalda klasik masalın aksine masalın yazım aşamalarına değinilmiştir. Böylelikle postmodernizmin bir getirisi olan üst kurmaca, bir edebî teknik olarak kullanılır.
- Anti-masal, klasik masala göre daha yoğun bir anlatıma sahiptir. Paragrafların uzun olması, bağlı ve sıralı cümleye çokça yer verilmesi, devrik cümlelerin sıklıkla kullanılması masalın okur kitlesini etkilemektedir.
- Anti-masalda klasik masallara yöneltmiş doğrudan eleştiriler yer almaktadır.
- Resimlendirme özelliklerine bakıldığında klasik masalda siyah beyaz iki resim tercih edilmiştir. Yazı kısmı, resme oranla oldukça fazladır. Anti-masalda ise her sayfada resimler bulunmaktadır. Tercih edilen resimler yine çizim olup canlı tonlarla renklendirilmiştir. Anti-masalın resimlendirmesi daha çok küçük yaş grubu çocuklara hitap etmektedir.

- Masalarda çokça tercih edilen bir karakteri tek yönlü olarak ele alma özelliği anti-masalda terk edilmiştir. Kırmızı Başlıklı Kız genel olarak cesur, korkusuz bir yapıya sahiptir fakat anneannesine giderken yolda korkmuştur. Bu durum karakterin çok yönlü yapılandırıldığını gösterir.
- Klasik masalda kadın karakterler saf, pasif ve güçsüz olarak tasvir edilirken anti-masalda zeki, cesur ve güçlü karakterler tercih edilmiştir.
- Anti-masalda ilk başta kötü karakter olarak sunulan avcı, daha sonra iyi, faydalı işler yapan biri haline dönüşür. Klasik masalarda sıkça rastlanan iyiler iyidir kötüler kötüdür algısı yıkılarak dönüşüm gerçekleştirilir.

4.4. Pamuk Prenses-Ötekileştirmeyen Masallar

4.4.1. Konu

Pamuk Prenses

Bir zamanlar bir kraliçe dikiş dikerken eline iğneyi batırır ve üç damla kan yere damlar. Bunu gören kraliçe, “*Keşke kar gibi beyaz tenli, kan gibi kırmızı yanaklı ve abanoz kadar siyah saçlı bir çocuğum olsa*” diye düşünür. Çok geçmeden kraliçe istediği kız çocuğunu dünyaya getirir ve doğumdan sonra ölür.

Kral bir yıl sonra güzel ve kibirli bir kadınla evlenir. Kraliçe, sihirli aynasına her gün dünyadaki en güzel kadının kim olduğunu sorar ve hep aynı cevabı alır. Dünyanın en güzel kadını kendisidir. Bu esnada Pamuk Prenses büyür ve gittikçe güzelleşir. Kraliçe bir gün aynaya aynı soruyu sorar fakat bu sefer farklı bir cevap alır. Dünyanın en güzel kişisi artık kraliçe değil Pamuk Prenses’tir. Aldığı cevap karşısında kıskançlık krizine giren kraliçe, Pamuk Prenses’i öldürmesi için avcısını görevlendirir. Avcı, ormanda Prenses’i öldürüp ciğerini kraliçeye getirecektir. Prenses’e kıyamayan avcı, onu öldürmekten vazgeçer. Söz verdiği için bir ceylanın ciğerini söker ve kraliçeye götürür. Kraliçe ciğeri afiyetle yer.

Pamuk Prenses, aç susuz ormanda yürürken küçük bir kulübe fark eder ve içeri girer. Her şeyin küçük olduğu kulübede, her eşyadan yedi tane vardır. Tabaklardaki yiyeceklerden birazını yer ve yedi küçük yataktan kendine en uygun olanında, Tanrı’ya dua ettikten sonra uyur. Hava kararınca maden ocağından dönen yedi tane cüce, evde birinin olduğunu fark eder. Yatakta uyuyan kızı görünce ne kadar güzel bir çocuk olduğunu düşünürler. Sabah uyanınca Pamuk Prenses başından geçen her şeyi cücelere anlatır. Cüceler, Pamuk Prenses’e “*Bizim ev işlerimizi görür, yemek pişirir, yatak yapar, çamaşır yıkar ve ortalığı temizlersen yanımızda*

kalabilirsin. Hiçbir şeyin de eksik olmaz bunu ister miydin?” diye sorar. Pamuk Prenses de cücelerin şartlarını kabul eder.

Pamuk Prenses söz verdiği gibi akşama kadar temizlik yapar ve yemek hazırlar. Akşam cüceler eve gelince yemeğini yer. Cüceler; Pamuk Prenses’e kraliçeye dikkat etmesini ve kapıyı kimseye açmamasını, söyler. Artık en güzel kadının kendisi olduğunu bilen kraliçe, aynanın karşısına geçer ve dünyanın en güzel kadınının kim olduğunu sorar. Ayna, Pamuk Prenses cevabını vererek onun şu an nerede olduğunu söyler. Kıskançlıktan deliye dönen kraliçe, Pamuk Prenses’i nasıl öldürebileceğini düşünür. Yaşlı kadın kılığına girerek Pamuk Prenses’in yaşadığı kulübenin önüne gelir ve *“Satılık güzel mallarım var”* diye seslenir. Pamuk Prenses, bu kadıncağızı içeri alabilirim diye düşünür ve ondan bir çift ayakkabı bağı satın alır. Yaşlı kadın; *senin saçların çok dağılmış gel de bağlayayım saçlarını, der. Art niyetli olmayan Pamuk Prenses istenileni yapar. Kraliçe, kordonu küçük kızın boynuna dolayarak sıkarak ve kız nefessiz kalarak ölür. Aradan çok geçmeden cüceler eve gelir ve küçük kızı baygın bulurlar. Boğazındaki kordonu kesince kız tekrar nefes almaya başlar ve kendine gelir.*

Kraliçe sihirli aynasından Pamuk Prenses’in ölmediğini öğrenince bu sefer zehirli bir tarakla gider. Pamuk Prenses kapıyı açmak istemese de tarağın güzelliğine aldanır ve saçına tarağı değerlendirir değdirmez zehirlenip yere düşer. Cüceler eve gelince kızı yerde baygın bulurlar. Kızın saçındaki tarağı çekerek kızı kendine getirirler. Cüceler, dikkatli olması için Pamuk Prenses’i uyarır. Aynasından kızın yaşadığını öğrenen kraliçe, çok sinirlenir ve bu sefer ne pahasına olursa olsun Pamuk Prenses’i öldüreceğini söyler. Zehirli kırmızı bir elma hazırlayarak kulübeye gider. Yedi cüceler, Pamuk Prenses’e eve kimseyi alma dediği için kız yaşlı kadını eve almak istemez. Kılık değiştiren kraliçe; al o zaman bu kırmızı elmadan ye, der ve kız dayanamaz kadından elmayı alır. Isırır ısırılmaz yere düşer ve ölür. Kraliçe eve döndüğünde aynasına aynı soruyu sorar ve bu sefer en güzel kadının kendisi olduğunu öğrenir. Artık amacına ulaşmıştır.

Cüceler eve geldiğinde Pamuk Prenses’i ölü bulur. Ellerinden geleni yapsalar da küçük kız bu sefer hayata dönmez. Kızı camdan bir tabuta koyarlar. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmeyen Prenses’i, toprağa gömmeye vicdanları el vermez. Her gün bir cüce tabutun başında nöbet tutar. Aradan yıllar geçer ve bir gün oradan geçen prens, Pamuk Prenses’i görür. Tabutun başında nöbet tutan cüceden Prenses’i ister ve bunun karşılığında ne isterse verebileceğini söyler. Cüce, dünyanın altınını da versen kabul etmem deyince prens, *“o zaman onu bana hediye edin”* der. Prense acıyan cüceler, prensin teklifini kabul eder. Prens camdan

tabutu adamlarına taşır. Adamlardan birinin ayağı çalılara takılınca tabut sarsılır ve Pamuk Prenses'in ısırdığı elmadan kalan parçalar dışarı fırlar. Pamuk Prenses, kendine geldiğinde nerede olduğunu sorar. Prens “*benim yanımdasın, seni çok seviyorum, benimle evlenir misin*” deyince Pamuk Prenses bu teklifi kabul eder. Görkemli bir düğün yapılacaktır. Bu düğüne kraliçe de davetlidir. Kraliçe, düğüne gitmeden önce sihirli aynasına “*bu dünyada benden daha güzeli var mı?*” diye sorar. Ayna, genç kraliçenin en güzel olduğunu söyler. Kendinden güzel olan kadını görmek için düğüne giden kraliçe, Pamuk Prenses'i tanır. Dehşete düşen kraliçe, yerinden kıpırdayamaz. O sırada kraliçenin önüne ateşte kızdırılmış terlikler getirilir. Bunları ayağına giyen kraliçe, ölene kadar dans eder.

Ötekileştirmeyen Masallar

Bebeklik çağını yeni atlatan Pamuk Prenses, annesini kaybeder. Babası yeni bir kadınla evlenir ve böylelikle kraliçe ile Pamuk Prenses arasında mesafeli, soğuk ilişki başlar. Kraliçenin ona her zaman doğruyu söyleyen bir aynası vardır. Kraliçe her sabah uyanıp aynaya dünyadaki en güzel kadının kim olduğunu sorar ve hep aynı cevabı alır. Dünyadaki en güzel kadını kendisidir. Bir gün kraliçe, aynadan farklı bir cevap alır. Artık dünyanın en güzeli Pamuk Prenses'tir. Öfkesine ve kıskançlığına yenik düşen kraliçe, ormancıyı çağırarak ondan Pamuk Prenses'in başını kesip getirmesini ister.

“*Mevsimlerle ve doğayla kurduğu ilişkiler ormancıya ince bir ruh kazandırmıştır.*” Bu sebeple ormancının Pamuk Prenses'e zarar vermek gibi derdi yoktur. Kraliçeye gerçek bir kalp götürmek istemeyen ormancı, kalp şeklinde bir badem şekeri yaptırarak onu götürür. Kraliçe yediği şeyi Prenses'in kalbi zannedip bir çırpıda mideye indirir.

Ormanda tek başına kalan Pamuk Prenses, yürürken küçük bir kulübe görür. Kulübenin içinde her eşyadan yedi tane vardır. Pamuk Prenses, bu evin ya yedi küçük insana ya da gizli güçleri olan bir bilim insanına ait olduğunu düşünür. Yorgunluğuna yenik düşen genç Prenses, bir yatağa kıvrılır ve hemen uykuya dalar. Gözlerini açtığında karşısında “*dikey yönden sorun yaşayan*” yedi küçük insan görür. Küçük insanlar Pamuk Prenses'in izinsiz evlerine girmesinden hoşlanmaz. Bu sebeple ondan kurtulmak isterler. Küçük insanlardan biri, kızı içi taş dolu bir çuvala koyarak nehre atmayı önerir. Bu öneriye ormanın ekolojisini kirletme sebebiyle sıcak bakmayan üçüncü küçük insan, onu aylara yem ederek besin zincirine dahil etmeyi teklif eder.

Duydukları karşısında şaşkına dönen Prens, cücelerden yalvaran bir ses tonuyla özür diler ve başından geçen olayları anlatır. Tüm söylediklerine rağmen küçük insanları ikna edemeyince öfkelenerek “*siz kimsiniz acaba?*” sorusunu yöneltir. Lider küçük insan, bize “Yedi Uzayan Dev” derler cevabını verir. Prens gülünce küçük adam açıklama yapma ihtiyacı duyar. Biz *ruh* olarak büyüdüğümüz için bu ormanda bize öyle derler, önceden madende çalışırdık fakat yeryüzünü yağmalamanın ahlaksızca olduğunu düşündüğümüz için vazgeçtik der. Doğa ile uyum içinde yaşayan küçük insanlar, ‘erkek insanlara’ yönelik tur düzenleyerek geçimlerini sağlar.

Herkes gönüllü olmasa da Prens’in bazı kurallara uymak şartıyla evlerinde kalmasına izin verirler. Prens temizlik yapmayacak ve ortalığı toplamayacaktır. Günlerini evde dergi okuyarak geçiren Prens hayatından memnundur. Bu durum kraliçe gerçekleri öğrenene kadar sürer. Sihirli aynasından Prens’in hayatta olduğunu öğrenen kraliçe, kızı öldürmek için zehirli bir elma hazırlayarak yola düşer. Pamuk Prens, meditasyon yaparken kapı çalar ve gelen kılık değiştiren kraliçedir. Oldukça yoksul görünen kraliçe, Prens’e elmalarından satmak ister. “*Tarım ürünlerinin tek elde toplanması politikasına karşı olan*” Prens, ilk başta elmayı almak istemese de sonra karar değiştirir. Pamuk Prens’in genç ve güzel bedenine baktıkça imrenen kraliçe, kendinin yaşlı ve çirkin olduğunu söylemesine karşılık Prens, güzelliğin insanın içinde olduğunu söyler. Kraliçe nasıl bu kadar genç kalabildiğini sorunca Prens şu cevabı verir: “*Ne desem bilmem ki? İşte, günde üç saat meditasyon, step, aerobik yapıyorum; ayrıca önüme yiyecek adına ne konulursa konsun, onun sadece yarısını yiyorum (2017: 86).*”

Prens ve kraliçe birlikte meditasyon ve aerobik yapar. Ara verdikleri zaman Pamuk Prens elindeki elmayı bölerek yarısını kraliçe olduğunu hâlâ anlamadığı kişiye verir. Kraliçe elmanın zehirli olduğunu unutup yer, ikisi de derin bir uykuya dalar. Erkekleri gezdirme turundan dönen Yedi Uzayan Dev, yanlarında tura katılan bir prensle eve gelince yerde yatan iki kadını görür. Prens, Pamuk Prens’le beraber olmak istese de küçük insanlar buna izin vermez, çünkü Yedi Uzayan Dev, uyuyan kadınlardan yararlanarak turlarına cinsel iktidar terapisini de eklemek ister.

Bir yandan kadınları nasıl teşhir edebileceklerini tartışan küçük insanlar bir taraftan da kraliçe ve Prens’i yerden kaldırmaya çalışır. Bu esnada kadınların boğazındaki elma parçaları yere düşer ve kadınlar uyanır. Yerde baygın yatarken konuşulanları duyan kadınlar, presten ve devlerden hesap sorar. Uyku halindeyken kişisel bir uyanış yaşadığını belirten kraliçe: “*Bundan sonra hayatımı kadınların ruhlarıyla bedenleri arasındaki yarılmayı sağaltmaya*

adayacağım. Artık elimden ne kadar gelecekte, kadınlara bedenlerini kabul etmelerini ve kendilerini bütün hissetmelerini öğretmeye çalışacağım” (2017: 91).

Kraliçe, Pamuk Prenses’le bir kaplıca açarak burayı dünyadaki bütün kadınların uğrak yeri haline getireceklerini söyler. Kadınlar için geziler, toplantılar ve kongreler düzenlenecek diye de ekler. Yedi devler ve prens bu duruma tepki gösterecekler de kraliçe dediğini yapar. Devler yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalır. Kaplıca inşa edildiğinde o tesiste herkesin sevgilisi haline gelen prens, tenis öğretmeni olur. Pamuk Prenses ve kraliçe yakın dost olurlar ve bir daha cücelerden haber alınmaz.

4.4.2. Dil ve Anlatım

Pamuk Prenses

Genel itibariyle bakıldığında anlaşılır bir dil tercih edilmiştir. “Abanoz” kelimesi dışında anlamı bilinmeyen bir kelimeye yer verilmediği görülmüştür. Kurallı cümleler tercih edilmiştir. Bu sebeple çocukların kolaylıkla okuyup anlayabileceği bir anlatıma sahiptir.

Ötekileştirmeyen Masallar

Dil ve anlatım özellikleri incelendiğinde çocuğa uygun olmayan birçok kelime kullanılmıştır. Anlamı bilinmeyen kelimelere de sıkça yer verildiği görülmüştür. Devrik cümlelere rastlanmıştır. Ağır ve anlaşılması zor bir dil tercih edilmiştir. Bu sebeple çocuk okurlara hitap etmeyen bir yapısı vardır. İkilemeler ve deyimlere yer verilmiştir.

4.4.3. Kahramanlar

Pamuk Prenses

Pamuk Prenses: Pamuk Prenses’in tek belirgin özelliği güzel olmasıdır. Kraliçe tarafından defalarca kandırılan Pamuk Prenses’in, saf ve çabuk kanan bir karaktere sahip olduğu çıkarımı yapılabilir. Sezer’e (2020) göre, Pamuk Prenses gibi haksızlığa, dahası zulme uğrayan kadınların kötülüğe karşılık vermedikleri gibi öfke tepkileri göstermedikleri görülür. Gizli gizli ağlar ve bu hayattan kurtarılmaları için dua ederler. Onlar öfke, kin, kıskançlık, rekabet gibi duygulardan arınmıştır.

Oldukça itaatkâr bir tutum sergilediği görülmektedir. Yedi cücelerle beraber yaşamak için cücelerin şartlarını sorgulamadan kabul eder. Böylelikle akşama kadar temizlik yapmak ve yemek pişirmek görevinin kadınlara ait olduğunu kabul eder. Cüceler, Pamuk Prenses’e

devamlı evde kalması ve kapıyı kimseye açmaması noktasında tembihler. Bunu kraliçeden korumak için yapsalar da diğer taraftan kadının yerinin ev olduğunu ve evin güvenli liman olduğunu vurgular.

Pamuk Prenses kendi başının çaresine bakabilecek bağımsız bir kadın değildir. Kurtarılmak için sürekli başkalarından yardım alır. Bu kişiler cüceler ve prens olarak ortaya çıkar. Bettelheim'e (2020) göre Pamuk Prenses, elmanın kırmızı tarafını yediğinde içindeki çocuk ölür ve genç kız camdan bir tabuta konulur. Yetişkinliğe hazırlanma evresi -kısa ya da uzun fark etmez- ölüm ile simgeleştirilmiş olsa da kahraman uyandığında cinselliğe hazır bir yetişkin olarak hayatına devam eder.

Güzellik vurgusu masalda o kadar baskın gelir ki Pamuk Prenses öldüğünde onu toprağa gömmeye kıyamayıp camdan bir tabuta koyarlar. Böylelikle kadın bedeni metalaştırılır ve herkes tarafından görünebilir bir konuma getirilir.

Kraliçe: Güzelliğe fazlasıyla önem veren bir karakterdir. Dünyadaki en güzel kadın olmak için üvey kızını gözünü kırpmadan öldürmek ister. Pamuk Prenses'i farklı yollar deneyerek sürekli kandırır. Bu yönüyle oldukça zeki ve kurnazdır.

Güçlü ve baş eğmeyen bir karakter olduğu için ataerkil düzenin istemediği bir kadın tipidir. Bu sebeple masalın sonunda kızgın demirden ayakkabılar giyerek dans etmeye zorlanır ve ölümlerle cezalandırılır.

Yedi Cüceler: Pamuk Prenses'in evde kalmasına izin verdikleri için yardımsever ve misafirperver oldukları söylenebilir. Aynı zamanda masalda ataerkil düzeni temsil ederler. Pamuk Prenses'i yemek yapmak, temizlik yapmak ve ortalığı toplamak şartıyla kabul etmeleri hem çıkarıcı olduklarını hem de ev işlerini kadınlar yapmalıdır düşüncesini benimsediklerini gösterir. Bettelheim'e (2019) göre cüce karakterler bilinç dışı çağrışımlar yapar. Hiç kadın cüce yoktur. Cüce olarak adlandırılan küçük adamlar cinsel anlamda erkek değildir.

Prens: Uyku halinde olan Pamuk Prenses'in kendine hediye edilmesini ister. Kadına bir eşya gözüyle baktığı görülmektedir. Pamuk Prenses uyanır uyanmaz ona evlenme teklifi eder. Kadın hakkında bildiği tek şey güzel olduğudur. Dolayısıyla bu özellik evlenmek için yeterlidir. Masalda güçlü, kuvvetli, yakışıklı ve zengin olması ideal eş olması için yeterlidir.

Baba: Masalda babanın adı geçse de kendisi hakkında sadece iki kere evlilik yaptığı bilinmektedir. Bu sebeple oldukça pasif bir karakterdir ve ayrıca incelenmeyecektir. Tatar'a

(akt. Özünel, 2006: 24) göre kötü kalpli şeytani üvey anne tipindeki eşleriyle baş edemeyen erkek karakterler, masal incelemelerinde yalnız bırakılmıştır.

Avcı: Merhametlidir. Pamuk Prenses'in canını almak istemeyen avcı, onun yerine bir ceylanı öldürerek kraliçeye götürür. Bir insana zarar vermemek için bir hayvana zarar verir.

Ötekileştirmeyen Masallar

Pamuk Prenses: Güzelliği vurgulanır fakat bu güzelliğin doğuştan geldiğini söylemek çok doğru değildir. Prenses güzelliğini meditasyona, spora ve sağlıklı beslenmeye borçludur. Kraliçe ile dost olurlar. Çoğu yerde baş kaldırmaya çalışsa da masalın başlarında pasif kalmış bir karakterdir. Masalın sonunda ile dost olarak beraber kaplıca açarlar. Böylelikle bağımsızlığını kazanan bir kadına dönüşür.

Kraliçe: Güzel ve kibirli bir karakterdir. Masalın başlarında kötü olan karakter, zehirlenerek uykuya daldığı sırada dönüşüme uğrar. Uyandıktan sonra kadınların birliğini ve beraberliğini sağlamak adına çalışmalar yapar. Masalın sonunda Pamuk Prenses'le sıkı dost olurlar ve beraber kaplıca açarlar. Masalın başında kötü olan karakter dönüşüme uğrayarak iyi bir insan olur.

Prens: Masalda dış görünüşüne dair bilgi verilmemiştir. Dolayısıyla yakışıklı prens vurgusu kırılmıştır. Dış görünüşü hakkında yorum yapılmayan karaktere dair verilen tek bilgi cinsel iktidarsızlığıdır. Koma halindeki bir kadınla birlikte olmak istediğini açıkça belirtir. Yaptıklarından ve söylediklerinden masal boyunca pişman olmayan karakter, masalın sonunda tenis öğretmeni olarak herkesin sevdiği birine dönüşür. Cezalandırılması beklenen karakter aksine ödüllendirilmiştir.

Yedi Uzayan Dev: Boyları kısa olmasına rağmen ruhları büyük olduğu için kendilerine Yedi Uzayan Dev ismi verilir. Geçimlerini erkeklerin katıldığı turlarla sağlar. Pamuk Prenses'le kaba konuşan ve şiddet eğilimi olan kimselerdir. Kendinde olmayan iki kadının bedenlerinden yararlanarak işlerini genişletmeyi düşünürler. Kadın bedenini bir meta olarak kullanmak istedikleri aşikârdır. Masalın sonunda kraliçenin emriyle yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalırlar.

Ormancı: Doğayla iç içe yaşadığı için iyi bir ruha sahiptir. Pamuk Prenses'e zarar vermek istemeyen ormancı, onun yerine başka bir hayvana da zarar vermek istemez.

4.4.4. İletiler

Pamuk Prenses

Saflığıyla, güzelliğiyle ve itaatkârlığıyla ön plana çıkan Pamuk Prenses, masalın sonunda prensle evlenerek ödüllendirilir. Pamuk Prenses'in duygu ve düşüncelerine yer verilmez. Yaşadığı olaylardan kurtulmak için tek yaptığı şey dua etmektir. Sorumluluk almayan, kolay kandırılan bir karakter olduğu için oldukça pasiftir.

Sezer (2020), Pamuk Prenses'in ideal kadın tipi olduğunu vurgular. Bu duruma da sahip olduğu özellikler ile kavuşmuştur: ders almayan, ev işleri dışında sorumluluğu olmayan bir beden işçisidir. Esas kız, koruma altındadır ve başkaları sayesinde birtakım sıfatlara sahiptir. Söz gelimi babası kral olmasaydı Prenses, üvey annesi olmasaydı hizmetçi, kurtarıcı prens olmasaydı bir eş ve yeniden prenses olamazdı.

Kraliçe, Pamuk Prenses'i eve gelir gelmez değil de ilerleyen zamanlarda öldürme kararı alır; çünkü Pamuk Prenses'in güzelliği ergenlik çağına girdikten sonra belirginleşir. Bu durumda kraliçenin rakibi hâline gelir. Pamuk Prenses'in üç kere ölümden dönmesi ve kitapta da öldü ve sonra tekrar dirildi kavramlarının yer alması kendi içinde tutarsızlık oluşturmaktadır.

Bettelheim'e (2019) göre masalda işlenen bir diğer tema; yalnızca kendini seven, öyle ki kendi aşkıyla yanıp tutuşan antik Narkissos temasıdır. Çocuğunun büyümesinin kendisine tehdit oluşturduğunu en çok hisseden kişi narsist ebeveynidir; çünkü çocuğun büyümesi ebeveynin yaşlanıyor olduğu anlamına gelir. Bu sebeple Pamuk Prenses büyüdükçe kraliçe onu kendine rakip görmeye başlar.

Evlilik bir milattır, dönüşümü gerçekleştirir ve evlilikten sonra gelişen olaylar önemli değildir. Örneğin ne Pamuk Prenses masalında kahramanların evlendikten sonraki yaşamlarıyla ilgili hiçbir ipucu verilmez. Masalın albenisi, evlilik sonrası yaşamsal rutinin can sıkıcı boyutları gizlenmek suretiyle sağlanır (İpek, 2015).

Pamuk Prenses masalında da Kırmızı Başlıklı Kız masalında olduğu gibi, kadın kahraman itaatsizliğinin sonuçlarına katlanır. Bu kez cezalar, boğucu bir kuşak, zehirli bir tarak ve zehirli bir elma şeklinde gelir. Prenses, yedi cücelerin uyarılarına kulak asmayarak itaatsizlik yaptığı için bunlar başına gelir (Sarı ve Ercan, 2008). Böylelikle kadınların, erkeklerin sözünden çıkmaması gerektiği mesajı verilir.

Ayrıca masalda kırmızı elma evlilik öncesi yasak cinsel ilişkiyi; camdan tabut prensesin dokunulmamışlığını, saflığını ve bekâretini simgeler (Tokdemir, 2020). Prens elmanın yeşil kısmını, yani çocukluğu değil; kırmızı, yani cinsel olanı tercih eder. Cadının daha önceki iki girişimi de yine prensesin cinsel cazibeye ulaşma arzusunu kullanır. (Sezer, 2020). Bu yönleriyle kitapta cinsellik vurgusu yapılmaktadır.

Dışarıyı tüm kadınlar için tehlikelidir. Kadın dışarıyı keşfetmeye kalkarsa kötülüklerle karşılaşır. Pamuk Prens’teki “kapıyı kimseye açmama” şeklindeki uyarılar aleni tehlikeleri önleme girişimidir (İpek, 2015). Masaldaki şiddet unsurları oldukça fazladır. Kraliçenin masalın sonunda kızgın ateşte ısıtılmış demir ayakkabılarla dans ettiği, sonrasında ise hayatını kaybettiği görülür. Bir ceylanın öldürülüp ciğerinin sökülmesi, Kraliçenin Pamuk Prens’i boğarak öldürmeye çalışması korkunç sahnelerdir ve çocuklar için uygun değildir.

Ötekileştirmeyen Masallar

Aslen komedyen olan yazar, orijinal adı “Politically Correct Bedtime Stories” olan kitabı ilk olarak 1994 yılında çıkarır. Komedyen olmasının getirdiği ironi ve hiciv masalda sıkça kullanılan tekniklerdir. Eserde klasik masaldaki ana kahramanlara aynen yer verilirken birkaç değişikliğe gidilir. Klasik masaldaki avcı ormancıya dönüşür. Yedi cüceler kahraman olarak değişmeye de cüce kavramı terk edilerek yerini Yedi Uzayan Dev alır. Böylelikle ayrıştırıcı olan bir ifade terk edilir.

Kitap akışı incelendiğinde, öncelikle Pamuk Prens’in gençlik yıllarından ve sahip olduğu güzellikten bahsedilir. Daha sonra annesini kaybetmesi ve babasının tekrar evlenmesiyle olay akışı devam eder. Buraya kadar olan kısım klasik masaldaki olay akışıyla benzerlik gösterir. Bundan sonraki bölümde yazar, hikâyeye ilişkin beklentileri tersine çevirmeye başlar.

Dış görünüşün önemli olmadığını, önemli olanın iç güzellik olduğunun vurgulandığı pek çok yer vardır. Küçük insanların Yedi Uzayan Dev olarak adlandırılmasının sebebi boy ile alakalı olmayıp her zaman büyüyen ruhlarıyla ilgilidir. Aynı zamanda güzelliğin her zaman doğuştan gelmediğini vurgulayan Pamuk Prens; kendi güzelliğini meditasyona, yogaya, spora ve sağlıklı beslenmeye borçlu olduğunu ifade eder. Böylelikle klasik masalarda klişeleşen doğuştan güzel olma vurgusu yıkılır.

Kitapta kullanılan kelimeler ve olay akışı birtakım tutarsızlıklar barındırmaktadır. Aynı paragraf içerisinde hem Yedi Uzayan Dev hem de yedi küçük dev ifadeleri kullanılmıştır. Bu durum kitabın başka bölümlerinde de gözlemlenmiştir. Kitapta ruhlarının devamlı büyüdüğü ifade edilen Yedi Uzayan Dev'in, masal boyunca kötü davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu durum da kendi içinde bir tezat oluşturmaktadır.

“Prenses parayı uzatıp elmayı aldığı anda kraliçenin ‘İntikam planın tıkır tıkır işliyor,’ diye düşünüp bir sevinç duygusuna kapılacağını sandınız, değil mi sevgili okurlar? Öyle olmadı...” Geçmiş zaman kipiyle ilerleyen masalda, bir anda şimdiki zamana geçilerek yazar kendini kitaba dahil eder. Böylelikle masalın kurgusunda, üst kurmaca bir düzlem oluşturulur. Bu durum postmodernizmin bir getirisiidir.

Karakterlerin dönüşümüne yer verilmiştir. Örneğin kraliçe masalın başında kötü bir insanken daha sonra iyi bir insan olmaya karar vererek üvey kızıyla sağlıklı bir iletişim kurar. Pamuk Prenses masalın ilk kısımlarında pasif bir karakterdir. Yaşadığı deneyimlerin bir sonucu olarak masalın sonuna doğru özgürleşmiş bir kadına dönüşür. Bağımsızlığını kazanarak kendi ayakları üzerinde duran bir karaktere evrilir.

Masaldaki zaman kavramı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Bir zamanlar kalıbıyla başlayan kitapta, klasik masallarda olduğu gibi zaman ve mekân kavramları belirsizdir fakat masalda kullanılan bazı kavramlar (polis, yoga, meditasyon, Elle ve Glamour dergisi) geçmişle günümüz arasında bir bağlantı kurar niteliktedir. Yazarın popüler kültür unsurlarından yararlandığı görülmüştür.

Klasik masalarda cinselliğe yapılan dolaylı vurgu anti-masalda doğrudan yapılır. Pamuk Prenses, Yedi Uzayan Dev'e sinirlenince şu cümleyi söyler: *“Burada bir nesne gibi, sizin egolarınızın ya da penislerinizin ölçüsü gibi görülmek sinirime dokunuyor!”* Prensin hikâyeye dahil olduğu kısımda onu tanımlarken şu ifadeler kullanılır: *“Prensin bu tura katılma amacı cinsel iktidarsızlığına (ya da onun pek sevdiği ifadeyle söylesek, fallus-merkezli aktiviteden gönülsüzce uzaklaşmasına) bir çare bulmaktır.”* Cinsel içerikli ifadeler bunlarla sınırlı kalmayıp prensin, uyku halinde olan Pamuk Prenses'le beraber olmak istediği görülür: *“O zaman dostlar, siz bir beş dakika dışarı çıksanız da ben bir işimi gör...”* cümlesi bu isteğin dile getirildiği cümlelerden sadece bir tanesidir. Bu ifadelerin yer aldığı bir masalın çocuklara göre olmadığı açıkça ortadadır.

Masalın sonuna kadar prensin yaptıklarından ve söylediklerinden pişman olduğunu gösteren bir gelişme yoktur. Bu özelliğiyle masalın kötü kahramanıdır. Klasik masalarda yer alan kötülerin cezalandırılması olayı bu masalda terk edilir. Prens, Pamuk Prenses ve kraliçenin açtıkları tesiste herkesin sevgilisi olan bir tenis öğretmeni olur. Yapılan kötülüklerin -ki bu kötülükler oldukça ağır- cezasız kaldığı ve karakterin yaptıklarından pişmanlık duymadığı görülür. Buna rağmen masalın sonunda sevilen kişi olması oluşturabileceği izlenim bakımından sakıncalıdır. Çocuk şimdiye kadar inandığı değerlerle bir çatışma yaşayabilir. Masalda kısmen cezalandırılanlar Yedi Uzayan Dev'dir. Evlerinin bulunduğu yere kraliçe tarafından kaplıca açılacağı için evlerini terk etmek durumunda kalırlar.

Kadınların iş hayatına atıldıkları ve ekonomik özgürlüklerini kazandıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda kardeşlik ve dostluk vurgusu yapılarak masalın sonunda kraliçe ve Pamuk Prenses dost olurlar ve beraber kaplıca açarlar. Kadınların eğitimine önem verdikleri için tesiste birçok kurs, eğitim ve kongreler düzenlenir. Kadınların bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi için yapılanlar kıymetlidir. Ayırıştırıcı değil birleştirici bir tavır takınılır.

Klasik masalın aksine bu masalda Yedi Uzayan Dev, Pamuk Prenses'in güzelliğinden etkilenmez. Bu sebeple kızın evde kalması için zor ikna olurlar. Prenses'in evde kalmasını kabul ettiklerinde ileri sürdükleri şartlar, Pamuk Prenses'in ev işleriyle ve yemekle uğraşmamasıdır. Böylelikle ev işlerinin sadece kadının görevi olduğu algısı yıkılmıştır. Klasik masaldaki söylemler tam tersine çevrilmiştir.

Garner'in kitabı içerdiği temalardan dolayı çağdaş okur kitlesine uygundur. Aynı zamanda kitaptaki karakterleri günümüz dünyasına yerleştiren yazar, popüler kültür öğelerini sıkça kullanır (Barros-del Rio, 2018). "Ötekileştirmeyen Masallar" adıyla Türkçeye çevrilen kitabın ön sözünde yazar, yeniden kaleme alınan masalların özellikle çocuklar tarafından benimsenmesi gerektiğini ifade eder (Garner, 2017). Buna karşılık kitapta, yetişkin temalarının yer aldığı ve çocuklar için uygun olmayan kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Masalda doğayı korumaya yönelik ekoeleştirel söylemlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Avcı Pamuk Prenses'e zarar vermek istemediği gibi bir hayvana da zarar vermek istemez ve kraliçeye götürmek üzere kalp şeklinde badem şekeri yaptırmaya karar verir. Pamuk Prenses'in izinsiz evlerine girdiğini gören devlerden biri duruma sinirlenerek Pamuk Prenses'i nehre atmayı teklif eder. Bu fikre devlerden diğeri ormanın ekolojisini bozacağı ve doğayı kirleteceği için karşı çıkar. Yedi Uzayan Dev'in doğa ile iç içe yaşamaları, madencilik mesleğini

yeryüzünü yağmaladıklarını düşündükleri için bırakmaları ekolojistik unsurlardır. Bu örneklerde de görüldüğü üzere masalda doğayı, hayvanları korumaya yönelik iletiler vardır.

Anti-masal mutlu sonla biter fakat bu mutlu son evlilikle gelmez. İki kadın arasındaki rekabet sona ererek kız kardeşlik ve dostluk kazanır. Kadının güçlendirilmesi ve kadınların kendilerini gerçekleştirmeleri ile masal sona erer. Garner, kadınları ezmeye ve güçsüzleştirmeye hizmet eden ataerkil güç yapılarını kırmak için ironi ve hicve başvurur.

4.4.5. Resimler

Pamuk Prenses

Masalda iki resim tercih edilmiştir. Bunlardan birinde cüceler ve Pamuk Prenses resmedilmiştir. Bu resim çok net olmadığı için yandaki resim tercih edilmiştir. Resimlerin siyah beyaz tercih edilmesi kaliteyi düşürmüştür.

Bu resimde kraliçe ve Pamuk Prenses yer alır. Masalda Pamuk Prenses güzelliğiyle ön plana çıkar fakat resmedilirken güzellik ölçütünün ne olduğu tam olarak anlaşılmamaktadır. Resimler sayfanın üçte birini kapsayacak şekilde konumlandırılmıştır. Çocukların dikkatini çekebilmesi adına daha renkli ve belirgin çizimler tercih edilebilir.

Ötekileştirmeyen Masallar

Masal içinde sadece bir resim yer almaktadır. Siyah beyaz tonlarının tercih edildiği resimde; Pamuk Prenses, Yedi Uzayan Dev'e bir yeri işaret ediyor gibidir. Duruşundan emredici bir tavrı olduğu çıkarımı yapılabilir. Perspektif açısından yorumlandığında, kadın karakterin ön plana çıkarıldığı görülmektedir.

Masalın uzunluğu ve hitap etmek istediği kitle düşünüldüğünde, kitaba daha çeşitli görseller eklenebilir. Ayrıca resimlerin daha dikkat çekici hâle gelmesi için renkli görseller tercih edilebilir.

4.4.6. Pamuk Prenses-Ötekileştirmeyen Masallar Karşılaştırılması

- Klasik masalda güzellik vurgusu sıkça yapılırken anti-masalda güzellik kavramı dış görünüşten ziyade iç güzelliği temsil eder.
- İki masalın kahraman kadrosu benzerlik gösterirken anti-masalda karakterlerin isimlendirilmesinde değişiklikler yapılmıştır.
- Klasik masalın dili çocuklar için uygunken anti-masalda ağır ve yoğun bir anlatım tercih edilmiştir.
- Klasik masalda anlamı bilinmeyen sadece bir kelimeye yer verilirken anti-masalda pek çok anlamı bilinmeyen kelime vardır.
- Çocuğa uygunluk açısından karşılaştırma yapmak gerekirse iki masalın da çocuklara uygun olmayacak özellikleri vardır. Klasik masalda şiddet öğeleri ve ayrıştırıcı söylemler yer almaktadır. Anti-masalda ise kullanılan dil, anlatım tarzı, anlamı bilinmeyen kelimeler, yetişkin temaları ve cinsellik vurgusu bulunur. Bu yönleriyle iki kitap da çocuk kitleye hitap etmemektedir.
- Anti-masalda doğayı ve hayvanları korumaya yönelik söylemler yer alır. Klasik masal böyle bir amaç gütmemektedir.
- Klasik masal düz bir anlatıma sahipken anti-masal çoğulcu bir anlatıma sahiptir.
- Klasik masalda kötüler cezalandırılırken anti-masalda cezalandırılmamış aksine ödüllendirilmiştir. Bu yönüyle anti-masallar beklenmedik sonla bitebilir.
- Klasik masalda Pamuk Prenses bağımlı ve pasif bir karakterdir. Anti-masalda ise başlangıçta pasif olan karakter sonradan bağımsızlığını kazanarak özgürleşir. Bu yönüyle anti-masalda bağımsızlık vurgusu baskındır.

- Klasik masal tek bir doğruya ilerler ve geçmişe aittir. Anti-masal ise geçmişle günümüz arasında bağlantı kurarak popüler kültür öğelerini kullanır.
- Anti-masal, klasik masalı eleştirmeyi amaçladığı için ironi ve mizahtan faydalanır. Klasik masalda bu öğelere rastlanmaz.
- Anti-masalda yazar kendini metne dahil eder. Klasik masalda böyle bir durum söz konusu değildir.
- İki masalda da fiziksel şiddet öğeleri yer almaktadır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya dair tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu çalışmada Grimm Masallarından olan “Külkedisi, Rapunzel, Kırmızı Başlıklı Kız ve Pamuk Prenses” klasik masalları ile bu masalların yeniden yazımları olan “Vejetaryen Külkedisi, Prensesler Uslu Durmaz, Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız ve Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)” anti-masalları içerik unsurları bakımından karşılaştırılmıştır.

Masal, genellikle çocuklara anlatılan, fantastik olayları ve karakterleri içeren kısa anlatılardır. Masallar; dil becerilerini geliştirme, hayal dünyasını genişletme, değerleri anlama ve ahlaki öğretileri kavrama gibi birçok yarar sağlar. Ait oldukları toplumun kültürel mirasını barındıran masallar, nesiller arasındaki değer aktarımını yapan en önemli araçlardan biridir.

Masallar insan toplulukları için kültürel gen haritaları gibidir. Bu genetik haritanın kodları hem sözlü hem de yazılı olarak kuşaktan kuşağa aktarılır (Ölçer Özünel, 2006). “Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, bir varmış bir yokmuş” gibi bilinmeyen bir zamanda ve mekânda geçen masallar, yaratıcısına sınırsız kapılar açmaktadır.

Masalların olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. Masal, çocuklara doğru ve yanlış, dürüstlüğü, arkadaşlığı ve birçok değerlerin öğretimini gerçekleştiren bir türdür. İyilerin kazandığı kötülerinse kaybettiği bir dünya sunar. Yorulmaz ve Korkmaz’a (2021) göre masallarda iyi insanlara yönelik bakış açısı olumlu olsa da bazı masallarda hakkınızı savunmasanız bile iyi olduktan sonra her şeyin kendiliğinden yoluna gireceği algısı yaratılır. Bu durum, mücadele etmek yerine zahmetsizce kurtarılmayı bekleyen insanların, doğru yolda olduğunu çocuklara dikte etmektedir.

Ataerkil düzenin sahip olduğu fikirler, masallar aracılığı ile özellikle çocuklara aktarılmaktadır. Kadının var olma misyonunun evlilik üzerine kurulduğu masallara başkaldırarak çocuk edebiyatının cinsiyetçi söylemlerden arınması gerektiğini savunan yazarlar tarafından klasik masallar tekrar kaleme alınır. Bu masallar anti-masal olarak adlandırılır. Anti-masal yazarları klasik masallardaki kahramanlar, iletiler, olay örgüsü gibi birçok unsuru yapıbozumuna uğratarak yeniden yorumlar.

Klasik masallar genellikle geleneksel normları ve değerleri yansıtırken anti-masallar bu normları sorgulamakta ve eleştirmektedir. Klasik masallar genellikle büyülü ve idealize edilmiş bir dünyada geçerken anti-masallar daha gerçekçi ve genellikle daha karanlık bir bakış açısına sahiptir.

Masallar aracılığıyla yeni nesillere geçmişin bilgisi ve deneyimleri aktarılır. Genellikle ahlaki dersler barındıran masallarda, iyi ile kötü arasındaki mücadeleler ve dürüstlük, adalet, sabır gibi değerler kahramanlar üzerinden öğretilir. Böylece, bir topluluğun ortak değerlerini ve inançlarını kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Bu durum toplumsal bağları güçlendirir, insanları bir araya getirir ve ortak bir kimlik tesis eder.

Kanonik kültür, belirli bir toplumda, bir dönemde veya belirli bir alanda genellikle kabul görmüş, değerli ve örnek olarak nitelendirilen eserlerin, düşüncelerin veya sanat eserlerinin toplamını ifade eder. Bu eserler, o toplumun değerlerini ve kimliğini yansıtan önemli yapıtlardır. Kanonik kültür, genellikle edebi eserler, sanat eserleri, filmler, müzik parçaları ve diğer kültürel ifadeler gibi alanlarda bulunabilir. Masallar, kültürel kimliği ve değerleri korumanın yanı sıra insanlara hayat dersleri verme, ahlaki değerleri öğretme ve toplumsal normları aktarma işlevi görebilir. Bu nedenle, masallar kanonik kültürün önemli bir bileşeni olarak değerlendirilir ve bir toplumun kültürel mirasının bir parçası olarak kabul edilir. Postmodern zamanın anti-masalları ise kanonik kültürü yok sayar. Yer yer değerler formasyonunun oluşumuna mâni olarak ahlaki değerleri yok sayan bir tavır takındığı söylenebilir.

Masalların olumlu ve olumsuz yanları mevcuttur. Masal, çocuklara doğru ve yanlış, dürüstlüğü, arkadaşlığı ve birçok değerlerin öğretimini gerçekleştiren bir türdür. İyilerin kazandığı kötülerinse kaybettiği bir dünya sunar. Yorulmaz ve Korkmaz'a (2021) göre masallarda iyi insanlara yönelik bakış açısı olumlu olsa da bazı masallarda hakkınızı savunmasanız bile iyi olduktan sonra her şeyin kendiliğinden yoluna gireceği algısı yaratılır. Bu durum, mücadele etmek yerine zahmetsizce kurtarılmayı bekleyen insanların, doğru yolda olduğunu çocuklara dikte etmektedir.

İyilerin ödüllendirilerek kötülerin cezalandırıldığı klasik masallar vicdanımızı biraz da olsa rahatlatır ve iyi insan olmanın önemini vurgular fakat anti-masalların böyle bir derdi yoktur. Anti-masallar iyi ve kötü kavramının dışına çıkarak belirli temalar etrafında şekillenir. Öyle ki *Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)* anti-masalında prens Pamuk Prenses'e

saldırmak isteyen kötü bir karakter olmasına karşın masalın sonunda herkesin sevdiği bir tenis öğretmeni olarak Pamuk Prenses ve kraliçe'nin açtığı sosyal tesiste çalışır. Aslında diğer bir ifadeyle ödüllendirilir. Bu durum özellikle çocuk okurların hayal kırıklığına uğramasına neden olabilir. Çünkü okur rolündeki çocuk, şimdiye kadar inandığı, benimsediği değerlerle çatışan bir kitapla karşı karşıyadır.

Anti-masal kitaplarında kitaplarda özellikle 1960 sonrasında Batı'da yurdumuzda ise 2000 sonrasında yükselişe geçmiş olan ekoeleştiriyeye dahil pek çok unsuru tespit edebilmekteyiz. Turna'ya (2023) göre “ekoeleştirme kuramı esasen kuru bir “yeşilseverlik” değildir. Cinsiyetçilik, savaş, endüstri, kapitalizm, ırkçılık karşıtlığı çağdaş ekoeleştirelinin hareket noktalarıdır. Sınıf farklılığı, baskılanma, güç uygulama, iktidar ilişkileri etrafında temellenir. Ekoeleştirme, yaşamı ve sanatı problemleri çerçevesinden, adalet merkezli çıkışlarıyla ele alan yeni bir görüş ya da yorumlama biçimi olarak düşünülebilir.”

Vejetaryen Külkedisi anti-masalında Külkedisi keklik pişirmek istemez. *Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız* masalında avcının hayvanları öldürmesi yasaklanır. Bu yasakla birlikte tabiata zarar vermesi engellenir. *Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)* anti-masalında avcı kraliçeye Prenses'in kalbini götürecektir. Bunun için bir hayvana zarar vermez ve kalp şeklinde bir badem şekeri yaptırmayı tercih eder. Bu ve bunun gibi örnekler anti-masallarda tespit edilen ekoeleştirel unsurlara örnek verilebilir.

Anti-masal kitaplarında yer alan ekoeleştirel unsurlar ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek niteliktedir. Bu çalışmanın sınırları dahilinde ele alınması gereken hususlar başkadır. Dolayısıyla anti-masal kitaplarında yer alan ekoeleştirel nitelik taşıyan unsurları sadece belirtmekle yetinilmiştir.

Anti-masal kitapları, kendi bünyesinde bazı kavramları yücelterek geleneksel değerleri yıpratır. Örneğin *Vejetaryen Külkedisi* anti-masalında boşanmayla birlikte kadınların özgürlüğüne kavuştukları vurgulanır. İyi gitmeyen bir evliliğin boşanma ile neticelenmesi normal bir durumdur fakat bu durumun güzellemesinin yapılması doğru değildir.

Anti-masal yazarları toplum mühendisliğine yönelerek kendi fikirlerini örtük bir şekilde ifade etme eğilimi gösterebilir. Çağımızın önemli bir meselesi olan cinsel yönelimlerin anti-masal kitaplarında doğrudan ve dolaylı olarak yer edindiği tespit edilmiştir. Anti-masal kitaplarının kendi kültürümüz açısından tartışmalı konuları içermesi, bu kitaplara daha temkinli yaklaşmamızı gerektirebilir. Bu ve bunun gibi sebeplerden dolayı yeni yazılacak anti-masal

kitaplarının kültürel öğelerimize ters düşmeyecek nitelikte olması gerektiği düşünülmektedir. Bu noktada kendi yazarlarımızın yazacağı anti-masal kitapları çok kıymetlidir. Çeviri anti-masal kitapları da bu çerçevede değerlendirilerek çocuğa görelilik ilkesi ihlal edilmemelidir.

Klasik masallar ve anti-masallara eleştirel bir gözle bakıldığı zaman, iki türün de kendine göre olumlu ve olumsuz tarafları bulunmaktadır. Klasik masallar, toplumsal cinsiyet rolleri bakımından eşit olmayan bir dünya sunar ve özellikle kadın karakterleri ötekileştirir. Aynı zamanda klasik masalarda şiddet öğelerine sıkça rastlanır. Evlilik yüceltilirken bu önemli kararda yalnızca erkeklerin aktif olduğu görülür. Bunların yanı sıra iyi ve sabırlı karakterlerin masalın sonunda kazanması, kötü karakterlerinse cezalandırılması hayata karşı olan umudu artırır ancak bu durum insanı kaderciliğe yöneltmemelidir. Anti-masal kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri bakımından daha eşit bir dünya sunduğu, kadın ve erkek rolleri üzerinden kalıplaşmış yargıları yıktığı görülmüştür. Anti-masal kitaplarında fiziksel şiddet öğelerinin yer almamasına rağmen psikolojik şiddet sergileyen kısımlarının olduğu tespit edilmiştir.

Genel olarak feminist yazarlar tarafından kaleme alınan anti-masal kitapları klasik masallardaki edilgen kadın tipini dönüştürerek aktif, kendinden emin, bağımsız kadın karakterler yaratır. Buna karşılık anti-masalarda yer alan erkek karakterlerin -özellikle prenslerin- genel anlamıyla olumsuz özelliklere sahip olmaları dikkat çekicidir. Örneğin *Vejetaryen Külkedisi* anti-masalında prens, çirkin ve kabadır. *Prensesler Uslu Durmaz* anti-masalındaki prens kendini beğenmiş, budala ve dar görüşlü bir kimsedir. *Ötekileştirmeyen Masallar (Pamuk Prenses)* anti-masalında ise prens, şiddete meyilli, kötü ve ahlaksız düşüncelere sahip biridir. Anti-masalarda prenslerin kötülendiği ve iyi hiçbir özelliklerinden bahsedilmediğini söylemek mümkündür. Bu masallara karşılık *Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız* anti-masalında baba ve avcı karakterleri iyi yapılandırılmıştır. Baba; ev işlerine yardım eden, lezzetli çörekler pişirebilen biriyken masalın başlarında kötü olan avcı karakteri, sonraları dikiş nakışta ustalaşarak iyi ve yetenekli birine dönüşür. Klasik masallara tepki olarak doğan ve cinsiyetler arası eşitliği savunan anti-masal kitaplarında erkek karakterlerin dışlanması doğru değildir. Bir yanlış düzeltmeye çalışırken yeni bir yanlış zemin hazırlanamamak gerekir. Elbette iyi ve kötü karakterler hayatın bir gerçeğidir ve masal kitaplarında da yer almalıdır ancak bu yapılırken iki temsilin de gösterilmesi, çocukların karşılaştırma yapabilmeleri açısından önemlidir. Özetle, masalarda sadece kadınlar için değil erkekler için de özgür, eşit ve yaşanabilir bir dünya oluşturulmalıdır. Erkek karakterlerin kötü, acımasız, duygusuz ve çok da akıllı olmayan tasvir edildiği masallar, çözüm yerine birçok sorunu da beraberinde getirecektir.

Çocukların karşılaştığı ilk edebî türlerin başında masallar gelir. Çocuk, masallar aracılığıyla iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlışlığı öğrenir. Anti-masallar klasik masallarda yer alan değerleri deformasyona uğratabilir. Bu durum çocukların doğru ve yanlış ayırt etme yeteneklerini zayıflatabilir. Bu durum çocuklarda karışık duygular uyandırabilir ve şimdiye kadar öğrendiği, benimsediği değerlerle çatışma yaşayabilir.

Anti-masal kitaplarından olan *Prensesler Uslu Durmaz* masalı şiir biçiminde yazıldığı için diğer anti-masal kitaplarından biçimsel olarak ayrılır. Cümle bitmemiş de olsa alt satırda büyük harf tercih edilir. Yer yer şiirsel bir üslup kullanılır. Bu durum anti-masal kitaplarının sadece içeriksel değil biçimsel anlamda da farklılaşmaya gittiğini gösterir.

Vejetaryen Külkedisi masalı barındırdığı kelimeler ve örtük anlamlarıyla çocuk kitleye hitap etmeyen bir masal olduğu düşünülmektedir. Agvan ve Asutay (2018), çalışmasında *Vejetaryen Külkedisi* masalında, tabuları yıkan ve feminist manifesto olarak da nitelendirilebilecek bir eleştiriyle düzene karşı “Yeter!” diyebilen bir anti-Külkedisi yaratıldığını ifade eder. Klasik Külkedisi toplumun uyku tohumlarını beslerken anti-Külkedisi bu uykudan uyandırmaya amaçlayan bir alarmdir. Bu alarm sadece kadınlara yönelik değil erkeklere yüklenen toplumsal rolleri de eleştirir niteliktedir. Bu yönleriyle iki çalışmanın farklı sonuçlara ulaşmış olması konunun farklı perspektiflerden ele alındığının göstergesidir.

Ötekileştirmeyen Masallar kitabında yer alan Pamuk Prenses anti-masalının içerdiği temalar, kullanılan kelimeler yönünden çocuk kitleye hitap etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Yazar ironi ve hicivden sıkça yararlanarak toplumsal rolleri eleştirme yoluna başvurmuştur. Barros-del Rio (2018), Garner’in eserlerinde kadınları ezmeye ve güçsüzleştirmeye hizmet eden ataerkil güç yapılarını kınamak için ironi ve hiciv kullandığını ifade eder. Garner, bunu yaparken ataerkil değerlere yönelik eleştirisini daha da ileri götürerek erkek karakterleri kendi kendilerinin kurbanı haline getirir. Aynı zamanda bu kitabın çağdaş okur kitlesine hitap ettiğini belirtir.

Bazı anti-masal kitaplarının içerdiği temalar ve tercih edilen dilden dolayı çocuğa görelilik ilkesinin ihlalinin söz konusu olduğu düşünülmektedir. Kara (2022), öğrencilerine kendi "anti-masallarını" yaratma fırsatı sunar. Sonuç olarak anti-masal yazma çalışmalarını yapan öğrencilerin yaratıcı yazma, eleştirel düşünme ve özgün ifade becerilerini geliştirdikleri görülmüştür. Anti-masallara farklı perspektiflerden bakılması bu noktada önemlidir.

Miçooğulları (2023), başlıklı tezinde masal türünün geleneksel yapısını sorgulayarak yeni bir yaklaşım olan anti-masalların Türkçe eğitiminde nasıl kullanılabileceğini ve anlatıların anti-masallar bağlamında nasıl yeniden üretilebileceğini tartışır. Çalışmasında anti-masalları inceler ve ek olarak yeni anti-masal örnekleri ortaya koyar. Anti-masalların gerekliliği üzerine durulan bu çalışmada da masalların Türkçe derslerinde kullanımını önerilmiştir.

Anti-masalların ülkemizde son 10 yıl içinde ivme kazandığını belirten Tunç (2021), bu masalların yaygınlaştırılması gerektiğini savunur. Hem bu çalışmanın hem de anti-masallar üzerine yapılan diğer araştırmalarda anti-masal kitaplarının yaygınlaştırılması ve anti-masal kavramının daha detaylıca incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Agvan ve Asutay, 2018; Kara, 2022; Miçooğulları, 2023).

Anti-masal kitaplarının çocuğa görelilik ilkesine göre değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Kitaplarda yer alan vejetaryen, vegan, prozak gibi kelimeleri çocukların bilmesi mümkün değildir. Anti-masal kitaplarının 9-13 yaş grubuna hitap eden masallar olduğu düşünülürse çocukların bu kavramsallaştırmalardan haberdar olup olmadıklarının düşünülmesi gerekir. Anti-masallar vermek istediği mesajlarla çok kıymetli bir amaca hizmet etmektedir ancak bu masalların öncelikle çocuklar tarafından özümsemesi gerekmektedir. Bu sebeple masalda yer alan kelimeler, anlatım tarzı çocuğun anlamlandırabileceği şekilde oluşturulmalıdır.

Klasik masallar herhangi bir ön okuma yapmadan veya bilgiye sahip olmadan hemen hemen her yaş grubundan kitlenin rahatlıkla anlamlandırabileceği eserlerdir. Buna karşılık anti-masallar, görülmektedir ki belirli bir felsefi ve teorik yeterliliğe ulaşmış bireylerin anlayabileceği özelliklere sahiptir. Bu yönleriyle çocuğa görelilik bakımından anti-masalların tartışılması ve eleştirel bir süzgeçten geçirilmesi gerekir.

Bu kitaplar çocuğa görelilik ilkesine göre değerlendirildiğinde anti-masalların bir kısmı çocuklara hitap ederken bir kısmı barındırdığı kelimeler ve temalar sebebiyle daha çok yetişkin okur kitlesine hitap eden eserlerdir. Bu sebeple bütün anti-masal kitaplarının çocuklara yönelik olduğu yanlışına düşmemek gerekir. Anti-masal kitaplarının bu perspektifle gözden geçirilerek çocuklara okutulması elzemdir. Özellikle çeviri anti-masal eserlerinin titizlikle gözden geçirilip çocuklar için uygunluğu tartışılmalıdır.

5.2. Sonuç

Klasik masallar ile anti-masalların içerik unsurları bakımından karşılaştırıldığı bu çalışma sonucunda, klasik masallar ve anti-masalların benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur.

İki masal türü arasında tespit edilen benzerlikler üç maddeyle özetlenebilir:

- “Sonsuza dek mutlu yaşamışlar” gibi kalıplaşmış ifadeler iki masal türünde de yer verilmiştir.
- İki masal türünde de şiddet öğeleri bulunmaktadır. Klasik masalarda fiziksel şiddet daha ağırlıklıyken anti-masal türünde psikolojik şiddet daha fazladır.
- İki masal türünde de yazım yanlışları ve imla hataları bulunmaktadır.

İki masal türü arasında tespit edilen farklılıklar daha fazladır. Bunlar on bir maddeyle özetlenebilir:

- Anti-masal kitaplarında temel karakterler sabit kalırken yan karakterlerde ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır.
- Anti-masal kitaplarında yer alan karakterlerin klasik masala nazaran daha detaylı ve çok yönlü yapılandırıldığı görülmüştür.
- Anti-masallarda; postmodern edebiyatın getirisi olan metinlerarasılık, pastiş, üst kurmaca, ironi ve mizah gibi teknikler kullanılmıştır. Bu yönüyle klasik masallara göre daha girift bir anlatıma sahiptir.
- Klasik masalarda ötekileştirilen ve duygu ve düşüncelerine yer verilmeyen cüce, üvey anne, kraliçe gibi karakterlere anti-masal kitaplarında söz hakkı verilir. Bu sayede karakterlere farklı bir perspektiften bakma şansı elde edilir.
- Anti-masallar klasik masallara göre toplumsal cinsiyet rolleri bakımından daha eşit bir dünya sunmaktadır.
- Klasik masalarda özellikle kadın karakterlerin duygu ve düşüncelerine çok yer verilmediği görülmüştür. Buna karşılık anti-masallarda ne istediğini bilen, iyi yapılandırılmış kadın karakterler vardır.
- Çocuğa görelilik ilkesine göre değerlendirildiğinde anti-masallarından iki tanesi içerik ve dil bakımından çocuklara hitap ederken diğer iki kitap barındırdığı kelimeler ve temalar sebebiyle daha çok yetişkin okur kitlesine hitap etmektedir.

- Klasik masallarda zaman kavramı giriş-gelişme-sonuç düzlemi üzerinde ilerler. Anti-masallarda ise klasik anlatım tarzından söz edilemez. Yazar şimdiki zamandan bir anda geçmiş zamana dönebilir, karakterlerin geleceğe yönelik hayallerinden bahsedebilir.
- Klasik masalları çocuk okurlar tek başlarına okuyup anlamlandırılabilir fakat anti-masal kitaplarının tam anlamıyla anlaşılabilmesi için eğitimci veya ebeveynlerin rehberliği gerekmektedir.
- Anti-masal kitaplarında doğaya, hayvanlara saygı duymak, çevreyi kirletmemek, ayrıştırıcı ifadelerden kaçınmak gibi ekoeleştirel unsurlar yer alırken klasik masallarda yer almamaktadır.
- Klasik masallarda sadece masalın kendisine yer verilmiştir. Anti-masallarda ise masalın yazılma süreci, masal yazıldıktan sonra yaşananlar kitaba eklenmiştir.

5.3. Öneriler

1. Sadece belirli masalların değil farklı masallara ait anti-masal kitapları yazılarak alan yazına kazandırılmalıdır.
2. Anti-masal kitapları yazılırken çocuğa görelilik ilkesi göz ardı edilmemelidir.
3. Anti-masallar üzerine yapılan akademik çalışmalar artırılmalıdır.
4. Ebeveynler ve eğitimciler, çocukların yaşlarına ve duygusal olgunluk seviyelerine uygun anti-masal kitapları seçmeye özen göstermelidir. Ayrıca, çocuklara bu tür masalları anlamaları ve değerlendirmeleri için rehberlik yapılmalıdır.
5. Yeni yazılacak olan anti-masal kitaplarında, kültürel değerler göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKLAR

- Adams, C. J. (2021). *Etin cinsel politikası: Feminist-vejetaryen eleştirel kuram* (G. Tezcan ve M. E. Boyacıoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Agvan, Ö & Asutay, H. (2018). Bir anti-masal örneği olarak cam ayakkabıları reddeden Vejetaryen Külkedisi. *Humanitas*, 6(11), 225-237.
- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası ilişkiler*. Öteki Yayınevi: Ankara.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Artun, İ. (2012). “Masallar ve Toplumsal Cinsiyet: Kadın Kimliğinin Ataerkil Söylemlerle Yeniden Yapılandırılması”. <http://iletisim.ieu.edu.tr/karine/?p=265>, Erişim Tarihi: 10.12.2020.
- Bacchilega, C. (2016). *Postmodern masallar-toplumsal cinsiyet ve anlatı stratejileri*. (Çev. F. B. Helvacıoğlu). İstanbul: Avangard Kitap.
- Barros-del Rio, M. A. (2018). Emma Donoghue’s and James Finn Garner’s Rebellious Cinderellas: Feminism and Satire for Empowerment in Contemporary Fairy Tales. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 7(5), 239-246.
- Baykal, N. (2012). “Murathan Mungan’ın “Zamanımızın Bir Külkedisi”ni Marksist Kuram Çerçevesinde Okumak”. *Milli Folklor*, 24: 137-147.
- Bayrak, Ö., & Yaprak, T. (2012). Üstkurmaca ve gerçeklik bakımından orhan pamuk’un masumiyet müzesi romanında postmodern unsurlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1).
- Bettelheim, B (2019). *Masalların büyüü: Masalların işlenişi, önemi ve psikanalitik anlamları*. (Çev. S. G. Elibal). İstanbul: İnkılap Kitapevi
- Bettelheim, B. (2020). *Masallar ne anlatır? Çocuk gelişiminde masalların rolüne psikanalitik bir bakış*. (Çev. S. E. Berkman). İstanbul: Sfenks Kitap.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal kitapevi.
- Boratav, P. N. (2007). *Zaman zaman içinde*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Calvin, David. “No More Happily Ever After: The Anti-Fairy Tale in Postmodern Literature and Popular Culture,” *unpublished thesis, University of Ulster, Belfast*, 2011.
- Carpi, D. (2016). *Fairy tales in the postmodern world: no tales for children*. Kansas State University.
- Carter, A. (2022). *Kanlı oda*. (Çev. Ö. Arıkan). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. California: Sage Publications.

- Çalık, S. (2018). *Grimm masallarının dönüşümü üzerinden kadın imgesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Çizakça, D. (2011). A.S. Byatt and “the djinn”: the politics and epistemology on the anti - tale. Mc Ara and Calvin (Der.), *Anti-tales: the uses of disenchantment* içinde (ss. 264-274).
- Danacı, F. E. (2010). *Kültürlerarası etkileşimdeki rolü açısından kırmızı başlıklı kız masallarının çevirileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- David Calvin, E., & Catriona McAra, E. (2011). *Anti-Tales: The Uses of Disenchantment*. Cambridge Scholars Publishing.
- De la Rochère, M. H. D. (2008). "Heart of darkness" as a modernist anti-fairy tale. *The Conradian*, 33(2), 1-17.
- Değirmenci, B. (2020). *Masallarda toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu üzerine bir analiz: dünya klasikleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Demircan, C. (2014). TÜBİTAK Çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1).
- Demirer Şahin, D. (2014). *Seçilmiş Grimm masallarında kadın figürü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Dilidüzgün, S. (2000). Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yay. Haz. Doç. Dr. Sedat Sever). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – TÖMER Dil Eğitim Merkezi.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ecevit, Y. (2001). *Türk romanında postmodernist açılımlar*. Ankara: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, T. (2018, Ocak 9). Seiba. Ekim 18, 2019 tarihinde Seiba Anlatı Merkezi: <http://seibaanlatimerkezi.com/2018/01/09/bir-psikologun-gozunden-masallar-ve-hikayelerin-cocuk-gelisimindeki-onemi/> adresinden alındı.
- Erum, T. (2009). The history of gender ideology in brother’s grimm fairy tales. *Institute of Business Administration*.
- Favat, A. F. (1977). *Child and Tale: The Origins of Interest*. Illinois, NCTE
- Fromm, E. (2015) *Rüyalar Masallar Mitler*. (Çev. A. Arıtan, K. H. Ökten). Ankara: Say Yayınları.
- Garner, J. F. (2017). *Ötekileştirmeyen masallar*. (Çev. D. Evcı). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Gedik, S. (2020). Masalların eğitimsel işlevleri. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 356-367.

- Grimm Kardeşler, (2011). *Grimm Masalları Cilt 1-2*. (Çev.: Saffet Günersel). İstanbul: Pinhan yayınları.
- Gün, B. (2008). *Masallara feminist bir bakış ve cinsiyet meseleleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Güneş, Firdevs (2000). *Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Sorunlar ve Çözüm Yolları* (Yay. Haz. Doç. Dr. Sedat Sever). Ankara: *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi – TÖMER Dil Eğitim Merkezi*.
- Güneş, H. (2006). *Grimm masallarının çocuklar üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Hece: Aylık Edebiyat Dergisi: Yıl (2008). 12, Sayı 138-139-140: Düşüncede, sanatta, edebiyatta modernizimden postmodernizime özel sayısı; 12. Sayı 138-139- 140 : Özel sayı ; 16. Hece Yayıncılık.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2009). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İçöz, F. (2008). *Masalda cadı: ötekinin arketipi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- İlhan, İ. (2012). Postmodern edebiyatta işlevsellik ve insan unsurunun konumlandırılması. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (27), 109-116.
- İpek, D. (2015). Bremen Mızıkacıları ya da ıskartaya çıkarılmış hayatlar üzerine. H. Köse içinde, *Skolastik Fantazy* (s. 40-53). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kara, N. (2022). *7. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması: anti-masal oluşturma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Karabulut, M., & Biricik, İ. (2017). Postmodern edebiyatın “ne”liği. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, 34-45.
- Karaburğu O. (2012). Postmodern Anlatılarda Zaman. *Hece: Aylık Edebiyat Dergisi*.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, A. (2020). *Uyuyan güzel uyandı, masalların toplumsal cinsiyet rolleri üzerine etkisi*. İstanbul: Nemesis Kitap.
- Karataş, A. (2020). *Uyuyan güzel uyandı*. İstanbul: Nemesis Kitap
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Karen E. Rowe (1979) Feminism and fairy tales, *Women's Studies: An inter-disciplinary journal*, 6:3,237-257.

- Kemp, A. & Ogilvie, S. (2017). *Prensesler uslu durmaz*. (Çev. S. Özkan). İstanbul: Beta Kids.
- Kimmel M. S. (2000). *The gendered society*. Oxford University Press.
- Köse, H. (2015). *Skolastik fantazy*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lieberman, M. (1972). "Some day my prince will come": female acculturation through the fairy tale. *College English*, 1972 Dec 01. 34(3), 383-395.
- Lopez, N. & Cameros, M. (2017). *Vejetaryen külkedisi*. (Çev. Z. S. Veiga). İstanbul: Notabene Yayınları.
- Miçooğulları, M. (2022). *Türkçe eğitimi için yeni bir masal türü: anti masallar ve anlatıların anti masal bağlamında yeniden üretimi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Siirt Üniversitesi.
- Mieder, W. (1987). Grim Variations from Fairy Tales to Modern Anti-Fairy Tales. *The Germanic Review: Literature, Culture, Theory*: Vol. 62, No. 2, pp. 90-102.
- Mungan, M. (2018). *Kırk Oda*. İstanbul: Metis Yayınları
- Narlı, M. (2009). Postmodern roman ve modern gerçekliğin yitimi. *Türkbilig*, (18), 122-132.
- Oğuzkan, F. (2013). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öğüt, H. (2015). Uyuyan Güzel ya da uyutulan kadınlar üstüne. H. Köse (Ed.), *Skolastik Fantazy içinde* (112-132. ss.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ölçer Özünel, E. (2006). *Masal mekânında kadın olmak-Masallarda toplumsal cinsiyet ve mekân ilişkisi*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Öngen, B., & Aytaç, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi*. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Özgürbüz, M. E. (2021). Külkedisi masalını yeniden yazmak: Külprensi ile vejetaryen külkedisi adlı resimli kitapların karşılaştırmalı incelemesi. *Litera*, 31(2), 757-782.
- Özgürbüz, M. E. (2022). Postmodern masallarda cinsiyet kurgusu ve anlatı stratejileri: kırmızı başlıklı kız masalının yeniden yazımları. *Edebî Eleştiri Dergisi*, 6 (2), 57-78.
- Parmaksız, A. (2020). *Freud bana masal anlatsa: masal üzerine psikanalitik bir inceleme*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Parsons, L. T. (2004). "Ella Evolving: Cinderella Stories and the Construction of Gender Appropriate Behavior". *Children's Literature in Education* 35(2): 135-154.
- Pekşen, S. (2017), "Children's Literature As a Tool For Gender Appropriation", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 52(2): 151-166

- Peterson S. (1990). Gender stereotypes in children's books: Their prevalence. *Gender & Education*, 1990;2(2):185.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal araştırmaları*. Akçağ Yayınları: İstanbul.
- Sarı, A. ve Ercan, C. (2008). *Masalların psikanalizi*. Erzurum: Sakımsöğüt Yayınları.
- Scaliter, J. (2017). *Başka bir kırmızı başlıklı kız*. Res. Delia Iglesias. (Çev. Celil Denkteş). İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sezer, M. Ö. (2020). *Masallar ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sürücü, Ö. Postmodern Romanların Anlattığı Masallar: Kırmızı Başlıklı Kız. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (49), 85-98.
- Şen Sönmez, Ü. (2022). Peri masalı, eşitsizlikler ve "eşit masallar". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 62 (2), 489-527.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007), *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış- Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tatar, M. (1987). *The hard facts of the grimms' fairy tales*. New Jersey: Princeton University Press.
- Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tokdemir, K. (2019). Kötü kadın/iyi kadın zıtlığı: batı ve doğu masallarında cadı prototipinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 38-50.
- Tokdemir, K. (2020). Uyuyan güzel masalından Malefiz filmine ötekileştirmenin yeniden üretimi: cadı prototipinin ters yüz edilmesi mi? *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (6), 111-130.
- Tolkien, J.R.R. (1999). *Peri masalları üzerine*. (Çev. S. Erincin). İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- Tunç E. (2021). Karşı-Masal Fraksiyonu ve Türkiye'deki Yansuları. *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu- II, İstanbul, Türkiye*, 16 - 18 Nisan 2021, cilt.1, ss.21-50.
- Turna, M. (2023). Ekoeleştiri Çerçevesinden Ahmet Muhip Dıranas'ın Eserleri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 9(1), 193-213.

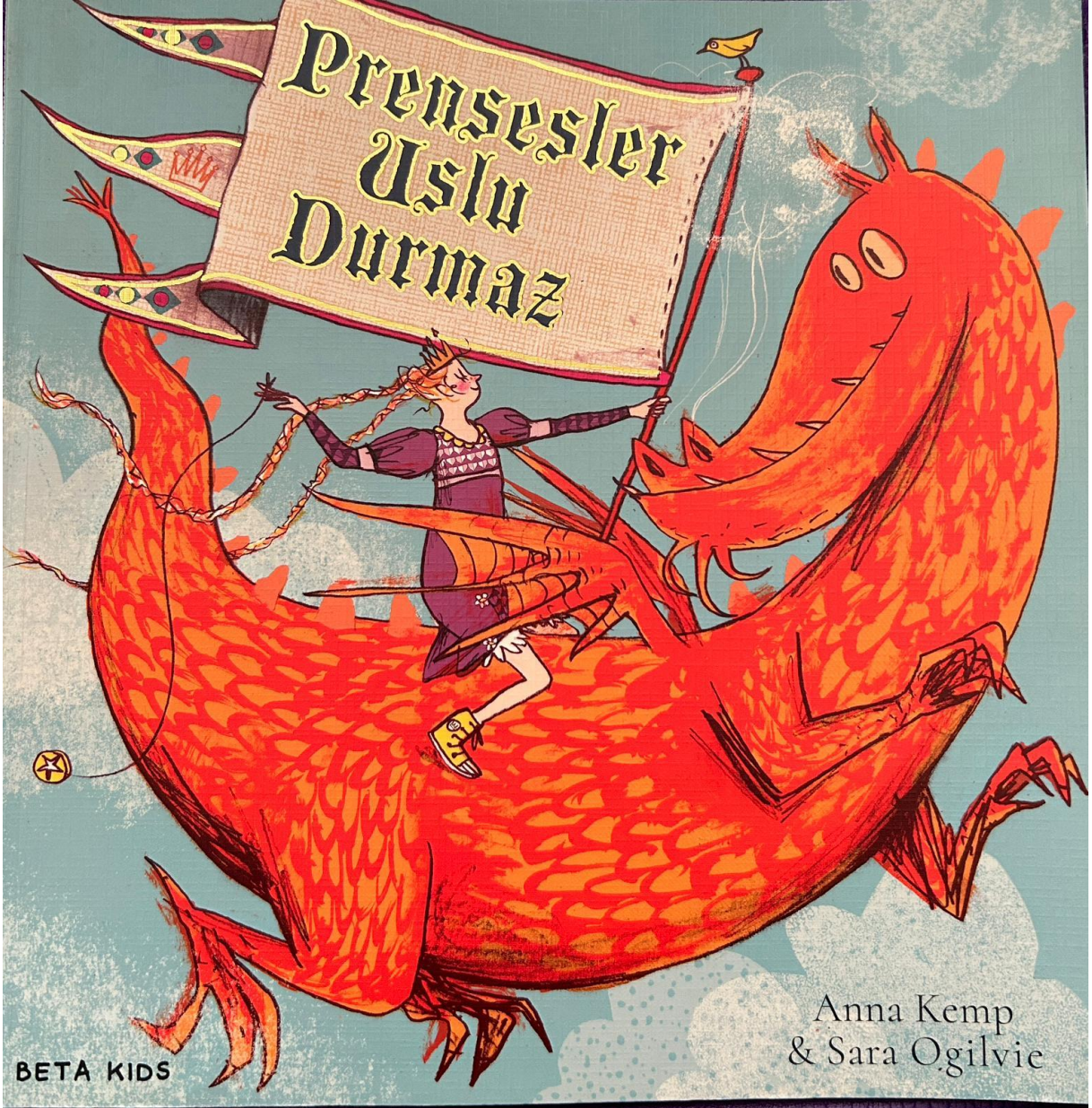
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. Journal of Faculty of Educational Sciences,
- Warner M. (2019). *Bir zamanlar bir ülkede...* (Çev. G. Turan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Weitzman, L., Eiffer, D., Hokada, E., & Ross, C. (1972). Okul öncesi çocuklar için resimli kitaplarda cinsiyet-rol sosyalleşmesi. *Ameri-can Journal of Sociology*, 77, 11251150.
- Whalley, J. I. (2009). Text and Pictures: A History. *Children's Literature: Approaches and Territories*. Ed. Janet Maybin, Nicola J. Watson. *United Kingdom: Palgrave, Mcmillan Publishing*.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2016). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2015). Külkedisi ve Uyuyan Güzel odağında birbirinin içinde(n) geçen zamanlara yolculuk. H. Köse (Ed.), *Skolastik Fantazya içinde* (133-156. ss.). İstanbul: Ayrıntı Yayınlar.
- Yorulmaz, B. & Korkmaz, N. (2021). Grimm masallarının içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Asya Studies*, 5 (18), 189-200.
- Zipes, J. (2014). *Don't bet on the prince: contemporary feminist fairy tales in north america and england*. New York.
- Zipes, J. (2018). *Peri masalları ve yıkma sanatı*. İstanbul: Alfa Yayınları.

EKLER

1. Vejetaryen Külkedisi

2. Prenseler Uslu Durmaz

3. Başka Bir Kırmızı Başlıklı Kız

4. Ötekileştirmeyen Masallar

